

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Antonio Tabucchi Kara Melek

ANTONIO TABUCCHI
KARA MELEK

L'angelo nero, Antonio Tabucchi

© 1991, Antonio Tabucchi

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mart 2018, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2 000 adet yapılmıştır.

Editör: Nükhet Polat

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 31900

ISBN 978-975-07-3697-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31736

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ANTONIO TABUCCHI

KARA MELEK

ÖYKÜ

İtalyanca aslından çeviren

Neyyire Gül Işık

Antonio Tabucchi'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Damasceno Monteiro'nun Kayıp Başı, 1998

Hint Gece Müziği, 2000

Ufuk Çizgisi, 2000

Gittikçe Geç Olmakta, 2002

Fernando Pessoa'nın Son Üç Günü, 2005

Pereira İddia Ediyor, 2005

Düşler Düşü, 2006

Önemi Olmayan Küçük Yanlış Anlamalar, 2006

Tristano Ölürken, 2006

Requiem, 2007

Zaman Hızla Yaşlanıyor, 2011

Isabel İçin: Bir Mandala, 2015

Yolculuklar ve Öteki Yolculuklar, 2016

Tersyüz Oyunu, 2016

ANTONIO TABUCCHI 1943'te İtalya'nın Pisa kentinde doğdu. Romanları, öyküleri, denemeleri ve oyunları ile Avrupa edebiyatının en seçkin yazarları arasında yer aldı. Fernando Pessoa'nın yapıtlarının İtalyanca basımlarının editörlüğünü de üstlendi. Kitapları kırktan fazla dile çevrildi. Bazı romanları beyazperdeye ve sahneye uyarlandı. Tabucchi, İtalya'da "Pen Kulübü", "Campiello" ve "Viareggio-Répacı", Fransa'da "Prix Méditerranée", Yunanistan'da "Aristeion", Almanya'da Leibniz Akademisi'nce verilen "Nossack", Avusturya'da "Avrupa Edebiyatı için Avusturya Devlet Ödülü", İspanya'da "Hidalgo" ve Asturias Prensi'nce verilen basın özgürlük ödülü "Francisco Cerecedo" gibi saygın ödüllere değer görüldü. Avrupa'nın önde gelen gazeteleri ve kültür dergilerine yazılar yazdı. Uluslararası Yazarlar Parlamentosu'nun kurucuları arasındadır. 2012'de Lizbon'da öldü.

NEYYİRE GÜL IŞIK, Ankara'da doğdu. Yükseköğrenimini Floransa Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde tamamladı. İÜ Edebiyat Fakültesi'nde İtalyan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı ile İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda öğretim üyeliği yaptı. Ortega y Gasset, Italo Svevo, Blasco Ibáñez, A. Muñoz Molina, Juan Goytisolo, Leonardo Sciascia, Italo Calvino, Curzio Malaparte, Antonio Tabucchi gibi yazarların eserlerini dilimize kazandırdı. Yaşar Kemal'in *Sarısıcak* adlı kitabını İspanyolcaya çevirdi; *İspanya: Bir Başka Avrupa* adlı bir kitap yayımladı. Halen Madrid Complutense Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı Dersleri veriyor.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	11
Not	15
Bir Şeyin Getirdiği Sesler, Ama Söylemesi Olanaksız Neyin	17
Gece, Deniz ya da Uzaklık	33
Fış Fış Kayıkçı	51
New York'ta Bir Kelebeğin Kanat Çırpması Pekin'de Bir Tayfunu Yol Açabilir mi?	67
Taşların Arasında Süzülen Alabalık Senin Yaşamını Anımsatıyor Bana	83
Yılbaşı	97

SUNUŞ

Kara Melek başlığı altında toplanmış bu öykülerde Antonio Tabucchi insan ruhunda gizli olan ve günün birinde şu ya da bu yoldan kendini açığa vuran kötülüğü düşsel bir temellendirmeye, şiirsel bir dille irdeliyor. Sona erdiklerinde okurda adlandırılması zor bir tedirginlik duygusu bırakan öyküler bunlar; çünkü us değil duygu ürünü her biri: Nereden, nasıl estikleri, nereye ilettikleri de pek belli değil, anlatılan olayların gerisindeki derin bir katmandan kaynaklanıyorlar, ama o katman karanlığını koruyor.

Öykülerden dördünde, kötülük eğilimi doğrudan ya da dolaylı yoldan siyasal olgularla ilintili: Portekiz'deki ve İtalya'daki faşist diktalar, daha sonra 70'li yılların İtalya'sında bir politik cinayet ve aydınlar arasındaki sağ-sol çekişmeleri. Ama altı öykünün ikisinde açık bir siyasal gönderme seçilemiyor; denebilir ki siyasal ortam kötülük tohumunun yeşermesi için elverişli, ama elzem değil; adı konulmayan başka nedenler de tetikleyici olabilir – hatta yalnızca ömrünün sonuna varmış bir ihtiyar şairin inançsız, sevgisiz, alaycı benmerkezciliği bile.

Tabucchi, kendi de belirttiği gibi, kitabın başlığını koyarken, tutkunu olduğu ve hem örtülü, gizemli Hermes'çi yazın biçimini, hem yaşama, geçmişe, anılara yaklaşımını, dolayısıyla yapıtlarında gözlemlediğimiz derin, özlem ve esef yüklü mahremiyet tonunu benimsediği şair Eugenio Montale'nin¹ bir şiirinden esinlenmiş:

1. Eugenio Montale (1896-1981): XX. yüzyıl İtalyan yazınının önde gelen şairi, Hermes'çi (örtülü, gizemli) biçimiyle tanınır. 1975'te Nobel Ödülü'ne layık görülmüştür. Söz konusu şiir 1972'de baştan sonuna İngilizce kitapçığında yer alır. (Ç.N.)

Ey yüce kara melek
islere bulanmış, koru beni
kanatlarının altında

...

“ey kara melek göster kendini
ama parıltınla öldürme beni.

Beşinci öykünün başkışisi olan “ihtiyar şair”, metinde adı belirtilmese de, İtalyan okurun kolayca algılayacağı üzere Montale’ye ve yaşamına açık seçik göndermelerden oluşuyor.

O arada Hıristiyan kültürünün bazı kaynaklarında (örneğin Yuhanna İncil’inde) şeytanın aslında kibrinden ötürü Tanrı tarafından lanetlenip gökyüzünden aşağıya atılmış bir melek olarak gösterildiğini anımsatalım.

Neyyire Gül Işık

Engel und Puppe: dann ist endlich Schauspiel.
(Melek ve Kukla: Gösterinin âlâsı işte o zamandır.)

Rainer Maria Rilke, *Duino Ağrıları*, IV, 57.

Not

Ömrümün belli bir döneminde bana eşlik etmiş olan bu öykülere ben de kendimce bir notla eşlik etmeyi isterdim, şöyle azık ya da veda sayılacak bir şey. Şimdi boş sayfa beni işbaşına çağırıyor ya, elimden gelmiyor. Belki sadece bıkkınlıktır benimki. Onlardan bıkmışımdır, kendi kendimden bıkmışımıdır, pek de huzurlu sayılmayacak birlikteliğimizden bıkmışımıdır. Melekler zorlayıcı yaratıklardır, hele bu kitapta anlatılan türden melekler. Yumuşacık tüyleri yoktur, kısacıktır tüyleri, diken gibi batar.

Yeter. Böyle başlarını alıp gitsinler, geldikleri gibi. Hiçbir şey varlıklarını haklı göstermesin, hiçbir şey onları korumasın – hele sayfa kenarında durum gereği basmakalıp sözlerle örülmüş bir not. Meleklerin yalnız birinden söz etmek istiyorum: Düşsel bir Toskana Maremma'sında Verne'in Kaptan Nemo'sunun hayalinin canlandığı son öyküde belirip kaybolan bir melek. Bu öykü bundan yıllar yılı önce yazdığım, sonra da kaldırıp attığım bir romana aitti. O romanın ilk iki sayfası apansızın bir çekmecede, gençlik çağımdan kalma, şimdi ardından hayıflandığım bir dergi şeklinde ortaya çıkıverdiler. O sayfalar dile geldiler. Ve öykü geliştirilsin istediler, yıllar önce yazdığım biçimiyle değil, şimdi düşündüğüm biçimiyle. Geçmişte olan şeyler geri döner; ısrarla, dilenerek, imalı sözlerle kapımızı çalarlar. Çoğunlukla dudaklarında bir gülümseyiş vardır; oysa insan kanmamalıdır, aldatıcı bir gülümseyiştir o. Ve o arada biz hayatımızı yaşarız, yazarız – bizi menzile doğru sürükleyen bu yanılsamada ikisi de aynı şeydir zaten.

Bu kitabın başlığı Eugenio Montale'ye ait, kara kanatlı bir meleğe o benden önce rastlamıştı. Kendisine saygı sunmayı amaçlayan bir başlık, ama her şeyden önce sevgi dolu bir anı.

A.T.

BİR ŞEYİN GETİRDİĞİ SESLER, AMA SÖYLEMESİ OLANAKSIZ NEYİN

Kimi zaman bir oyunla başladığı olur, minik, gizli, handiyse çocuksu bir oyun, bir tek sen bilirsin onu ve hiç kimseye söylemezsin, utanırsın, yapılır şey değildir bu, ama oyundur işte, insanın kendi kendine yaptığı bir şakadır diyelim, ya da başkalarına, o anda yanından gelip geçenlere, artık o sırada kim geçiyorsa, senin habersiz oyun arkadaşların olurlar, bilmeseler de. Çünkü konuşmaktadırlar. Basit bir oyundur, hiç zahmet vermez, oynayanın belirlediklerinin dışında kuralı yoktur, bu da onu çekici ve özgür kılar, hem ortalıkta dolaşmak yeter, örneğin pazar günü, ideal bir gündür pazar, bir alay çift için için sıkılarak kafelerde gezinirler, gruplar halinde oturan eski dostlar birbirlerine bir şeyler anlatırlar, tek başına dolaşanlar garsona takılırlar, ihtiyar kadıncağızlar vardır, yakınıp dururlar, kendi zamanlarında her şeyin farklı olduğunu, şimdi dünyanın adeta çılgına döndüğünü söylerler; işte böyle, bir tümce yeter, sen o tümce olduğuna karar verirsin, elindeki pensle bir parçacık dokuyu çekip çıkararak yalıtın bir cerrah gibi, konuşmanın içinden çekip alırsın onu, örneğin: *Yirmi beşinci yıldönümümüzü kutluyorduk ki rahmetli beyim* – o kadarı yeterlidir, başlamak için pek güzel bir tümcedir, bugün geç bir ilkbahar pazarı, bir güvercin sürüsü katedralin çatısı üs-

tünde beyaz bir leke çizerek dönmekte, bu meydanda çok fazla güvercin var, her yanı pisletiyorlar ama seyretmesi hoş oluyor, önemli olan tümceyi getiren kadına bakmamaktır, kimi kez uymaktan hoşlandığın bir kuraldır o, sen de güvercinleri seyrediyorsun, böylece gözlerini yukarılarda tutuyorsun, kim bilir nasıl biridir bu ihtiyar hanım, yine de hayalinde canlandırabiliyorsun onu, gazete bayisiyle konuşuyor, radyo dergisini istediğini işittin, oyununa başlamak için ne güzel bir tümce, zihinsel makasınla onu *gümüş* sözcüğünden başlayarak kesip çıkarıyorsun, zaten güvercinlerin gökyüzünde çizdikleri açık renk lekeyle pek uyuşan bir sözcük, meydanın öbür yanına geçmeye koyuluyorsun, şu zemin takviyesi çalışmaları da bir türlü bitmiyor, tümceyi içinden birkaç kez daha yineliyorsun, tadına varıyorsun, iyi bir açılış, hani pokerde eline iyi kâğıt gelir ya öyle, kim bilir bu akşam neler yapılandıracaksın, akşamları başkalarının seslerinin armağan ettiği saçma ama mantıklı bir parça yazması güzel oluyor, bu öyküyü çaldığın kişilerin anlattıklarından bambaşka bir şey, ama yalnızca sana ait, çünkü onlar böylesi bir öyküyü ne yapacaklarını bilemezler, tanıyamazlar bile, her biri ona ufacık bir parça sağlamıştır, senin geçerken yakaladığın, seçtiğin, yerli yerine oturttuğun mini mini bir taş, bu akşam senin hırslı gözlerle bakacağın mozaiği oluşturmak için gereken o parça, ancak o taştır, olayların nasıl geliştiğine şaşacaksın, bir sözcüğün bir ötekine, bir olayın bir ötekine, bir ayrıntının bir ötekine nasıl bağlandığına şaşacaksın, ta önce var olmayan ve şimdi işte var olan bir örgüyü yaratana değin: senin öykünü.

Dante Meydanı'nda bir kafede oturmak da iyi bir fikir olabilir; "La Rapida" adında, çanta ve ayakkabı onarılan ufak bir dükkâncağızın önüne masalarını açık havaya çıkaran bir pastane var, bu saatte hep dondurma yi-

yen, kahve içen müşterileri bulunur, bugün hava güzel ya, meydandaki evceğizlerde oturan ihtiyarcıklar da dışarıya çıkmışlardır, başlarında hep şapkalarıyla oturan ihtiyarcıklar, ikide birde tükürürler, kâğıt oynarlar, ara sıra neredeyse anlaşılmaz sözler homurdanırlar ve başkalarıyla sanki kendi kendilerine konuşur gibi konuşurlar, bu onların kim bilir kime, kim bilir ne demek için tuttukları yoldur, işte onlar az önce yakaladığın bir tümceyi sürdürmek için idealdirler, bakalım neleri bir araya getireceksin. Santa Maria Caddesi'nden aşağıya doğru yürüyorsun, boyunlarına asılı fotoğraf makineleriyle ilk turist kafileleri ortalıkta belirmiş, bazıları fotoğraf çekiyorlar, buradan bakınca kule¹ acayip bir perspektif sunar, bir parçası öyle eğik durur ki sanki damların üstüne yuvarlanacakmış gibidir, insanı etkiler yani, eskiden şuradaki snack-barın yerinde bir rahibe okulu vardı, önünden her geçtiğinde aklına gelir, oraya Cristina adında bir kızı beklemeye giderdin, sonsuz bir zaman öncesinde, üzerinden ne kadar zaman geçtiğini hesaplamayı bile istemez canın, başka biriydin o zaman, ama ne tuhaftır, anısı bu şimdi olduğun kişide kalmış. *İflas rezaletinden kaçınmak için öldüğüne inandırdı âlemi.* Bu tam bir armağan işte, öbür tümcelerden ayırman bile gerekmez, çünkü yanından geçen iki hanımın gevezeliği iki metre ötede anlaşılmaz olmuş, kurallara karşı gelerek dönüp bakıyorsun, tek gördüğün şey ikisinden birinin yüzünde sanki kulaklarına inanamazmış gibi büyük bir şaşkınlık olduğu, öteki de sanki şöyle der gibi başını sallamakta: ya, aynen böyle şekerim, inan sözüme; iki şık giyimli hanım, katedralde ayine gidiyor olmalılar, ayine daha vakit var, ama onlar ikindiye gelip geçenleri seyrederek, sırdaşlık

1. Öykünün geçtiği Pisa kentinin ünlü eğik kulesi. (Ç.N.)
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

ederek geçirecekler, kim bilir kimden söz ediyorlardı, öylesi bir rezaletten kaçınmak için ölmüş gibi yapan kişi kimdi, her neyse, bunlar seni ilgilendirmez, önemli olan öykünün başlangıcının bayağı umut verici biçimde sürüyor olması: Yirmi beşinci evlilik yıldönümümüzü kutluyorduk ki rahmetli beyim iflas rezaletinden kaçınmak için öldüğüne inandırdı âlemi. Uyağı bile var, eh, fazla mal göz çıkarmaz. Şimdilik buna bir mim koyup kaderin ne getireceğini bekleyebilirsin.

Yazık ki apansızın hava bozmakta. Şiddetli bir rüzgâr çıktı, serin, tuzlu esintiler geliyor denizden doğru, hava fırtına kopmak üzereymişcesine karardı, güney yanından mürekkep rengi bir bulut duvarı yükseldi, köprülerin ve Spina Kilisesi'nin mermerleri apak beliriyor, minicik kilişe şimdi parıltılar saçan bir denizde resmedilmiş, kırılğan bir eski zaman gemisini andırıyor. Hava elektrik yüklü, duyumsuyorsun onu, insanın bu tür şeylere biraz duyarlığı olsun yeter, güvercinlerin tedirgin uçuşlarında, insanların yapay telaşında, meydandaki kedilerin gerginliğinde sezinlersin: Oysa fırtına patlamak üzere değil henüz, sen onu iyi bilirsin, bu yeri de iklimini de avcunun içi gibi bilirsin, denizden doğru bir ilkbahar fırtınası kopup geldiğinde, kentin üstünde olgunlaşması için daha iki saat gerekir, ilkin ufukta şimşekler çakacak, uzaklarda bir top atışı varmış gibi gök gürültüleri işitilecektir; ardından bulutlar çatlaksız bir yekpare kurşun blok gibi topluca geleceklerdir; işte o zaman kentte hava kararır, gündüz gözü de olsa gece bastırır, işte ancak o noktada fırtına zincirden boşanır, rüzgâr kırıp geçirir, sonra yanlamasına yaylım ateşi misali yağar amansız bir yağmur.

Caffé Dante'de masaları ihtiyatla toparlayıp içeriye yerleştiriyorlar, müşterileri rahatsız etmeyecek biçimde, köşedeki içki şişelerinin yanına üst üste. Bir kahve ısmarlıyorsun, bir süre oyalanıp kafe sahibi ile bir ahbabının

radyonun oynanmakta olan futbol maçları hakkında verdiği haberlere yaptıkları yorumları dinliyorsun. Juventus takımı şu ufak taşra takımına yenilmekteymiş ve kimse-
nin beklemediği bir şeymiş; sahanın durumu yüzünden diyor kafe sahibi, saha bataklığa dönmüş; tamam da, bataklıkla öbür takım için de bataklık, diye belirtiyor ahbabı haklı olarak; evet, diyor kafe sahibi, öyle olmasına öyle de, çamurlu zemin şampiyonlara yaramaz, şampiyonlar nasıl ince naziktirler, bilirsin, ayaklarının ucuyla vururlar topa, Scala Tiyatrosu'nun balerinleri gibi, sen bir balerini kaldırımda dans ettiremezsin ki. Ahbabı pek de inanmadan onaylıyor, diyor ki: Yav, amma da garip hava, sanki kötülük güçleri zincirinden boşanmış gibi bugün; camlı kapıya gidip bir göz atıyor ve başını sallıyor, bu yıl artık yıl da ondan herhalde diye bağlıyor sözü, derler ki artık yıllar hep böyle olurmuş.

Bir fincan kahve alıp mutat müşterilerin iskambil oynadıkları bitişikteki ufak salona giriyorsun. Hep aynı kişiler, yıllardır tanıyorsun, onlar da seni tanıyorlar, oyunlarını seyre gittiğini biliyorlar, ya da en azından öyle düşünüyorlar ve orada bulunmana ses çıkarmıyorlar, ma-lum ya, oyuncular çevrelerinde meraklıların dolanmalarından nefret ederler. Ama seninle onların arasında hani-diyse eski dostların suç ortaklığı var, dost olmasanız, ancak kahve tanışı olsanız bile; adını bile bilmiyorlar, ama ne önemi var, candan bir selam vermen yeter: Merhabalar, uslanmaz ihtiyar kumarbazlar sizi, nasıl gidiyor oyun? Birisi gülümsüyor, birisi başını sallıyor, bir başkası eliyle yalancıktan itiraz edermiş gibi yapıyor; böylece kahveni yudumlayarak çevrene bakınıyorsun, hangi masayı seçeceğinde kararsızsın. Dipteki masada dramatik bir poker dönüyor, hiç yaklaşmasan daha iyi; kapının yakınındakinde oldukça heyecanlı bir *scopone* oyunu dönüyor; ince zevkli müşterilerin masasında beşli bir *briscola*; beşli *bris-*

cola tuhaf oyundur, biraz şu senin sözlerle oynamana benzer, bir yandan rastlantıya bir yandan kurnazlığa dayanır, rastlantının getirdiği kâğıtlardan birini seçmek ve ortağının kâğıtlarını tahmin etmek gerekir, çünkü bir ortağın vardır ve onun dört olası ortaktan hangisi olduğunu sez-
mek durumundasındır, işi talihine ve sezgine bırakırsın, beşli *briscola* sana uygun, bir sandalye alıp yaklaşıyorsun ve ses etmeden seyre koyuluyorsun, gözlerini kâğıtlara dikey, salonda uçuşan tümcelere kulak kabartıyorsun, oyunculara yaraşır ikircikli tümceler: Lanet olası falan, bir anlığına geçerli laflar, sonra başka sözcükler geliyor, kovuyor onları.

Sana daha önce hiç söyleyememiştim, ama şimdi bilmen şart. Tümce kulaklarının içine birdenbire geliverdi, ansızın acıyan bir yara gibi şaşırttı, bir iğne ya da matkap, sonra onun kafanın içinde pat diye patladığını ve silinip gitmeden önce ağır ağır yankılandığını duyuyorsun: *şimdi bilmen şart.* Fırlayıp ayağa kalktın, köşeye sıkıştırılmış birinin haliyle kapıya bakıyorsun, oyuncular da sana bakıyorlar, benzin kül gibi, gözlerinden korku okunuyor olmalı, kendini toparlamaya çabalayarak yeniden oturuyorsun, işte, artık kimse sana dikkat etmiyor, bir bıkkınlık hareketi sanmışlardır, sana özgü bir gariplik; bütün oyunculara bakıyorsun teker teker, o ses hangisinden çıktı diye düşünüyorsun, eğer orada bulunan kimselerden birinden çıktıysa tabii, sonra yeniden düşünüyorsun sesi, hâlâ kulaklarında çınlıyor çünkü, başkalarıyla karıştırılmayacak bir ses, genizsi, biraz sürüklemeli, bir alaycılık var tınısında, bir vakitler fazlasıyla tanıdığın bir ses; işte o anda, yavaş yavaş, kendi kendine konuşur gibi şöyle diyorsun: Tadeus, buradasın, duydum seni, nerede saklanıyorsun, söyle. Yeniden oyunculara bakıyorsun, şu başında bere olan, avurdu avurduna geçmiş ihtiyarcık, o mu acaba, diye düşünüyorsun, Tadeus onun aracılığıyla

mı konuştu benimle? Ardından öbürleri: halim selim irikıyım bir ellilik, saçları briyantınli iki delikanlı, poker oynayan olgun yaşta şu dört bey; hayır, diye düşünüyorsun, onlardan hiçbiri değil, Tadeus burada olmasına burada, hiç kuşku yok, ortalıkta dolanıyor, iyi de nerede? Odanın bütün eşyalarını gözden geçirmeye başlıyorsun, amma saçmalık, sanki her bir eşyanın içinde Tadeus'un varlığı ve sesi gizli olabilirmiş gibi: Duvarda Fattori'nin¹ bir reproduksiyonu bulunan takvim, aynanın yanında bir sutavugunu vuran bir avcıyı gösteren yağlıboya tablo, çan biçimi abajurlarıyla kristal taklidi avize, sen tekrarlıyorsun: Tadeus, lütfen, duydum seni; bana söylemek istediğin nedir, nereden konuşuyorsun, bu mümkün değil ki, sen artık yoksun, sesinle var olamazsın ki. Tadeus, ne söylemek istiyorsun bana? Ve ne tuhaf, gayet iyi fark ediyorsun ki ses artık orada bulunmuyor, o odadaki varlıklar aracılığıyla seninle konuşmayacak artık, onu araştırmak zorundasın, gerekiyorsa dışarıda izlemelisin; ayağa kalkıyorsun, elinle dalgın bir selam veriyorsun, şimdi zihnin boşalmış, gün boyu topladığın tümceleri çıkarıp atmışsın, içinde yalnız şunu söyleyen, net ve güçlü bir ses kalıyor: *Sana daha önce hiç söyleyememiştim, ama şimdi bilmen şart.*

Bana daha önce hiç söyleyememiş olduğun şey ne? Hangi yana yöneleceğini bilemeden kafeden çıkarken kendi kendine bunu tekrarlıyorsun, daha önce neyi söyleyemedin bana? Ve şimdi yüksek sesle konuşan sensin, yoldan geçen iki kişi dönüp baktılar, şimdi başkalarına hazır tümce sunan sensin. Dinginlik gerek, hissediyorsun bunu, oturup kafanda evirip çevirmelisin, küçük parkta kendine bir bank seçiyorsun, gökyüzü gitgide kararmakta, o yılları, her şeyi aklından geçirmeye koyuluyorsun,

1. Giovanni Fattori (1825-1908): Toskanalı ressam. (Ç.N.)
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ama her şeyi bir arada düşünmek olanaksız, olup biten her şeyi sırasıyla ele almak gerek – ama olanların bir sırası var mıdır ki? Hem böyle bir tümce hangi sıraya karşılık verir: Hangi zamana, hangi âna, hangi koşula? Hepsine, hepsine gönderme yapıyor olabilir, demek ki olanları sırayla düşünmek yararsız, bırak, aklına nasıl geliyorsa gelsinler. Ve düşünüyorsun: Romanı kastediyor, o roman kötü bir sona varmıştı. Suç yalnızca senin miydi yoksa o romanın kötü bir sona varmasına bir şey mi neden oldu? Belki de *bir şey buna neden oldu*, ama ne? Şimdi düşünmesi uzun iş, oturup her şeyi titizce yeniden kafanda canlandırman gerekir: o anları, o uğursuz yazı, eylül fırtınalarını, yalnız akşamları, villayı... Isabel akşam yemeğine hep birileri gelsin isterdi, korkuyordu belki, o akşamlar korkutuyordu onu, ve roman kötü bir sona vardı. Ama yo, romanın bununla hiç de ilgisi yok, o sadece kendi yazgısını izledi, çünkü öyle olması doğrudu. Ama bir yarattığı öyle kaldırıp atmak doğru muydu? Doğru değildi, biliyorsun, yalnızca bir günah keçisi oldu o, öğ almanın tuhaf bir yolu. Yeniden gece rüzgârını duyuyorsun, hani fırtına çıkıp da köhnemiş pencereler gıcırdadığında; Isabel hiçbir zaman hiçbir şey fark etmedi, romana ilişkin olabilecek hiçbir şey, hiç aldırmadı ona, tek derdi çevrede ille birilerinin bulunmasıydı, kayalığın tepesindeki o ürkütücü evde seninle yalnız kalmak istemiyordu. Ve şimdi, tutarsız ama senin gözünde pek mantıklı olan bir sıçrayış yapıp diyorsun ki: Isabel mutsuzdu, buydu korkusunun başlıca nedeni. Soluk kırmızı badanalı evlerin olduğu meydanda bembeyaz yükselen grandüke böyle diyorsun, bütün kentin en sevdiğin meydanı o, alışılmadık bir geometrisi var, dövme demirden şiş karınlı parmaklıklarıyla bir konak yanlamasına kesiyor; gökyüzü morarmış, grandük denizden yana bakıyor, sanki o da fırtınadan ürüyor ve yaklaşmasını gözlüyor gibi; mutsuz-

du sadece, korktuğunu düşünmekle yanıliyordum, ya da bunun da da korkmanın bir yolu olduğunu söylemek daha doğru olacaktır, çünkü mutsuzluk bir korku biçimidir. Gidip taş kaideye oturuyorsun, gerçekçi biçimde yontulmuş o heykelin senden kaçan bir sesi sana getirebileceği gibi saçma bir umut var içinde; hem niçin olmasın, uzun pelerinli bir atlı, yüzü soylu, hüznü; iktidarın zevkini de ihanetin burukluğunu da tatmış olmalı, belki o da sesi getirebilir sana; öylece oturuyorsun, bir sigara yakıyorsun, yukarıya, atlıya bakıyorsun, atı bulutların arasında sendeleyerek ilerliyor sanki, kocaman boş göz çukurlarında binicisiyle aynı şaşkınlık ve hüznü taşıyan bir küheylan, diyorsun ki: Tadeus, yalvarırım, bana söylemen gereken nedir? O sırada yeniden o yaz mevsimini düşünüyorsun, bir mahzene yerleştirip üstüne ağır bir kapak örtmüş, özenle unutmuştun onu öylece. Ve şimdi o kapak sanki bir büyüyle yerinden oynadı, bir yana kayıp bir yarık açtı; havayı ciğerlerinin var gücüyle içine çekiyorsun çünkü burnuna bir de lavanta kokusu geliyor, villanın arazisi lavanta doluydu, sabahleyin kayalığa indiğinde hava, deniz tuzu ve bitki kokardı; sonra başını geriye çeviriyorsun çünkü evden bir çığlık yükseldi, yo, çığlık değil, boğuk bir haykırış sanki, rüzgârın sana kadar ilettiği bir hıçkırık, geri dönmekte kararsızsın ama bilmeyi istemiyorsun, hiçbir şey olmamıştır, öylesine bir şeydir işte, ara sıra olan bir şey, bir hıçkırık, sonra tekrarlıyorsun: Mutsuzluk korkunun bir biçimidir, Tadeus, hep bilmiştim onu ve hiç düşünmeyi istemedim, bana hatırlatmayı istediğin şey bu, Isabel'den söz etmek istiyorsun bana, o yüzden çağırıyorsun beni. Ama grandük bomboş gözleriyle denize bakıyor, bulutlar şimdi dörtnala kalktılar ya, küheylanını da dörtnala kaldırıyorlar, sanki birlikte uzağa, geçmişlerine doğru uçuyorlarmış gibi, onlar da ters yönde; ayağa kalkıyorsun, hayatın boyunca bin kez geç-

tiğın meydana geçiyorsun, sonradan yanıp kül olan şu eski sinema belleğinde hâlâ, çocukken seni oraya Şarlo'yu göresin diye götürürlerdi, Arno kıyısına sapıyorsun ve korkuluğa yaslanıyorsun, nehir ağzından yana morumsu, uğursuz bir ışık keseği açılmış, burada daha başka kişiler var ama telaşla geçiyorlar, konuşmuyorlar, nereye gideyim diye düşünüyorsun alelacele, o seninle konuşmayı istiyor, sesinin bir sese ihtiyacı var ya da daha doğrusu şimdi seninle konuşmasını isteyen sensin, konuşmalısın Tadeus, insan böyle bir şey söyleyip de yarım bırakamaz ki; neredesin, kent koskocaman, burada mısın yoksa beni bir yerde mi bekliyorsun? Eğer buradaysan izle beni, yalvarırım, gidip konuşan insanların olduğu bir yer arayalım, bir şeycik daha de bana, benimle biraz daha konuşmana muhtacım, bu noktada kesemezsin sözü. Ama korktuğu şey neydi? Ya da *kimdi*? Artık bu düşünceyi dile getirmemezlik edemem, beni anlıyorsun Tadeus, bunu aklıma takan sen oldun, bak, ben böyle olsun istemezdim, yemin ederim, yıllar yılı onu düşünmekten kaçındım ama şimdi sen zorladın beni, çünkü insan yalnız bir yerden, bir evden korkmaz, birisinden ya da bir şeyden korkar, bunu sana söylüyorum, çünkü o gün sabahtan akşama kadar kayalıkta kaldım, bilmemek için öyle yaptım, verecek başka açıklamam yok, öyle olmasa niçin bütün günü kayalıkta geçireyim ki? Boğuk çığlığı işittim ve dönüp baktım, villanın önünde bir otomobil vardı, senin araban değildi, tanımadığım bir arabaydı, gidip bakmam gerekirdi, ama Isabel de benim bilmemi istemiyordu, ben de öylece denizi seyrederek bıraktım zaman geçsin, bir kayıp ve yararsızlık duygusuyla, her şeyin olup bitmesini bekleyerek, ama her şey neydi, Tadeus, sen onu biliyorsun ve artık söylemelisin bana onu. Söylemelisin, yoksa...

Yoksa ne yani? Tehdidin bir anlamı var mı sanki? İçinden hiç mi hiç anlamı olmadığını biliyorsun, onu aşağı-

ğılatabilirsin, ona lanet de okuyabilirsin, ama bulunduğu yerde lanetlemelerine gülüyordur o. Zaten lanetlenmişlerin olduğu bir yerde, bunu her zaman bilmişsindir, şimdi de kendisini cehennemin dibine göndermek isteyen sana gülüyordur; o bütün yaşamı boyunca hazırladığı bir yerde rahat mı rahat, inkârla ve savurganlıkla geçmiş bir yaşam, hem kendisi hem başkaları hakkında kötü düşünmeye adanmış, tek uğraşı başkalarını ve kendini ayartmak olmuş. Ve biliyorsun ki şimdi senin aklını çelmekte. Çağrısı, hileli ve kötü niyetli çağrısı kendince bir meydan okuma, bir ayartma, diyorsun ki: Tadeus, o gün bir başka otomobille gelen sendin, Isabel'i o şeyi yapması için kandıran sen oldun, her şeyi sen tasarladın, her şeyi sen düzenledin, bütün çorabı sen ördün, onun felaketini hazırlayan sen oldun.

Peki nasıl hazırlamıştı? Şimdi Arno kıyısından Cittadella'ya doğru ilerlerken bunu düşünüyorsun, kentin bu kesiminde burçları sarmaşık tutamlarıyla örtülü eski surlara yaklaştıkça konaklar seyrelir, rüzgâr şimdi iyice azıttı, şiddetli esintiler yaprakları ve eski gazeteleri burçlarında döndürüyor, o felaketi nasıl hazırladı acaba, kurbanını nasıl parmağında oynattı? Yüzü yeniden gözlerinin önüne geliyor, o alaycı gülümsemesi ve hazırcevaplığıyla, nükteli, her türlü kuralın karşında, iğneleyici: Gerçekten eğlenceliydi Tadeus, can dostu, daha doğrusu zekâ dostu, çünkü hedeflediği oydu, zekâyı kendine bayrak etmişti. Ya Magda, diye düşünüyorsun, onun bu öyküdeki rolü neydi? O sessiz ve hep yardıma koşan haliyle, her istediğin an yanı başında, neredeyse hizmete hazır, o baygın gözleri ve yitirmiş gibi görüldüğü ama ne olduğu bilinmeyen bir şeye oldu olası duyduğu özlemle: Senin rolün neydi, Magda? Eski surların ötesinde, kışlaya varmadan önce, spor sahasının arkasında Rondinella Spor Kulübü'nün kafesi var, bilinçsizce oraya yöneliyorsun, o

sırada kendi kendine, Magdabir aşk rolü oynadı, yanıtını veriyorsun: Evet, kendi usulünce aşktı, her ne kadar kötü yönlendirilmişse de, her ne kadar olumsuz sonuçlar vermişse de aşktı; tokmağı çeviriyorsun, kafede müthiş bir kargaşa var, ortalık dumana boğulmuş, gürültülü; bir futbol maçı için giyinmiş birkaç çocuk, kısa pantolonları ve tişörtleriyle, pazar maçına başlamayı bekliyorlar ama hava bozduğundan ötürü galiba farklı görüşler var, onlara eşlik eden bazı anne-babalar maç ertelensin istiyorlar, hakem kıyafetli bir baba duraksıyor, ne karar versin bilemiyor ve iki karşıt gruba kulak verip çözüm bulmaya uğraşıyor, Rondinella Kulübü'nün çocukları tartışmanın sonucunu kayıtsız bir havayla beklemekteler, tahta sıralara oturmuşlar, portakallı gazoz içiyorlar; karşı takım daha hevesli görünüyor, başka bir kentten gelmişler, yolculuğu boş yere yapmış olacaklar, aralarında özellikle coşkulu bir çocukçağız var, tişörtünde on bir sayısı, bir dakika yerinde durmuyor, arkadaşlarının arasında dolaşıyor, söyleniyor: Maçı yapmalıyız, yoksa ne diye kalkıp geldik; bir an bakıyorsun, zayıf bir çocukçağız, çilli, gözleri alev alev, işte o anda arkadaşlarıyla konuşmak üzere açılan ağzı yanılman olanaksız bir ses veriyor sana, yalnız senin için, genizsi ve hafiften alaylı, ses senin kulaklarında hoparlörden bağırıyormuşcasına çınlıyor: *Senin de keşfedebileceğin bir şey, kentin en yüksek yerinden çevreyi dinlemen yeter.* İletişimin sürmesi umuduyla birkaç saniye bekliyorsun ama şimdi oğlan yine tiz bir çocuk sesiyle konuşuyor, çevrende ses kargaşası yeniden canlanmış, işte o zaman handiyse içgüdüyle dışarıya fırlıyorsun, iri yağmur damlaları düşmeye başlamış bile ve rüzgâr artık çok şiddetlenmiş, kafenin saçağı altında bir öbek taraftar tartışıyor, kimisi maçı ertelemeliyiz diyor, kimisi ne olursa olsun oynanmalı diyor, bu ikincilerin arasında irikıyım bir delikanlı var, diğerlerini susturuyor ve parmağını kapıya asılı

ilana uzatarak kendi savını desteklemek için yüksek sesle maçın tarihini okuyor: *10 Mayıs günü, akşam saat altıda*. Okurkenki sesi kuşkuya yer bırakmayan bir ses, en ince ayrıntılarıyla tanıyorsun onu; o zaman derhal saate bakıyorsun, çünkü artık ileti açık seçik, buluşmanın apaçık belli olduğu gibi, altıya yirmi beş var ve kule uzakta, çevre yolunun sonunda, kentin en yüksek noktası orası, öğrenebilmen için gitmeni istediği yer orası.

İyi de, neyi öğrenebilmek için? Koşmaya başlarken hâlâ bunları mırıldanacak gücün var; otobüs beklemeyi deneyebilirsin, ama bugün pazar, seferler yarıya indirilmiş, risk almamak daha iyi, koşarak yetişebilirsin, böyle koşmayalı nice zaman oldu, şakakların zonklamaya, yüreğin hızla çarpmaya başlıyor, yavaşlamak zorunda kalıyorsun, aslında böyle iyi, zaten bulvar bundan sonra yokuş aşağıdır. Parklardan geçip kestirmeden gitmek için eczacılık fakültesinin çirkin binasının çevresinden dolaşıyorsun ve yeniden bulvara çıkıyorsun, ıhlamurların teppe dalları rüzgârdan darmadağın, yerde çiçek tozları zemini kayganlaştıran sarı bir halı oluşturmuş, o yüzden evlere yapışarak ilerliyorsun, bir yandan da diyorsun ki: Benim suçum değildi, benim hiçbir şeyden haberim yoktu. O arada saate bakıyorsun çünkü meydanı, kemerli kapının altındaki geniş çayırı seçebildin ve artık yetişebileceğini biliyorsun, en az on beş dakika var daha. Hatıra eşyası satılan tezgâhların pek azı açık kalmış: Satıcıların çoğu fırtına korkusundan alelacele toparlanmışlar. Meydan neredeyse ıssız, saydam yağmurluklar giymiş bir Amerikalı hanım grubunun yanından ok gibi geçiyorsun, bir otobüsten inmişler, kulenin fotoğraflarını çekiyorlar; çayırın üstünden kestirmeden gidiyorsun, otlar sıırıslam olmuş, pabuçların ıslanıyor ama aldırılmıyosun, kulenin kapısına vardın bile, bereket bilet gişesinin önünde kimsecikler yok, bileti soluk soluğa alıyorsun,

gişe memuru seni tereddütle süzüyor, kendine çekidüzen vermeye çalışıyorsun, saçlarını düzeltiyorsun, sonra sakın adımlarla merdivenleri tırmanmaya koyuluyorsun çünkü biletçinin seni aşırı bir merakla gözlemlediğini duyumsuyorsun ve kuşku uyandırmak istemiyorsun. Ama merdivenlerin ilk rampasını tırmanır tırmanmaz yine adımlarını hızlandırıyorsun, bedeninden ter boşanıyor, bu kulenin merdivenleri de korkunç, hem dimdik hem eğik, sarmal biçimi, bir bağırsağı andırıyor, her dönüşte ilkin Santa Maria Caddesi'nin evlerini, ardından çevre surlarını, sonra kentin ortasından iki geniş menderes çizerek geçen nehri görüyorsun, ilk terasa çıkıyorsun, altıya dört dakika kalmış, artık yalnız bir merdiven rampası var önünde, çanların bulunduğu ufak terasa ileten basamaklar, kapının oyuğundan giriyorsun, bacaklarının бүкүldüğünü hissediyorsun ama geldin artık, son balkona çıkıyorsun ve kentin panoraması açılıyor önünde. İki dik kafalı turist var, panoramayı dürbünle seyreden orta yaşlı bir çift, ilk bakışta yabancıya benziyorlar, doğal davranarak yaklaşıyorsun, korkulukta aralarında konuşmalarını işitebileceğin bir uzaklıkta konuşlanıyorsun, şimdi dürbünü indirmişler ve gevezelik ediyorlar, kadın korunmak için başına bir eşarp bağlıyor, karanlık bulutlar artık tüm kentin üstüne abanmışlar, kulak kabartıyorsun, Fransızca konuşuyorlar, bazı tümce parçaları yakalıyorsun, günümüzde denetim altında tutulabilen bir hastalık, diyor erkek, zonaya benzer bir virüs. Derken susuyorlar, el ele tutuşuyorlar ve aşağıya inmek için merdivenlere yöneliyorlar. Şaşkınlıkla çevrene bakınıyorsun ama hiç kimse kalmamış, yapayalnızsın yukarıda, kendini aldatılmış duyuyorsun, diyorsun ki: Tadeus, beni kandırdın. O anda yağmur şiddetle boşanıveriyor, bir yıldırım nehrin üstünde zikzaklıyor, tostoparlak bulutlar açılıyorlar ve tufan kentin üstüne çullanıyor. Islanmaya aldırmiyorsun, elle-

rin parmaklığın demirini sımsıkı tutuyor, o anda arkandaki büyük çan altıyı vurmaya başlıyor, ağır, boğuk vuruşlar zemini titretiyor, kule baştan aşağı titrer gibi oluyor, uzaklara, denizden yana bakıyorsun, sonra kendi ayaklarının dibine, dikeylemesine. Baş dönmesinin bakışlarını sardığını ve sırtından aşağı inen bir karıncalanmaya dönüştüğünü hissediyorsun, o karıncalanma giderek ellerine ulaşıyor, ellerin korkuluğun demirinde kendiliğinden açılıp kapanıyor: Tadeus'un seni niçin oraya kadar çağırdığını biliyorsun artık, böylesi bir buluşmayı öneren kişi ondan başkası olamazdı ki.

GECE, DENİZ YA DA UZAKLIK

“Nesneler nereden gelmişlerse oraya geri dönerler,
zamanın haksız düzeni uyarınca gelmiş
olmanın cezasını öderler birbirlerine.”

Anaksimandros

O gece olayların nasıl gelişmiş olabileceğini zihninde canlandırdığı her seferinde kulağına Tadeus'un genizsi ve alaycı sesi geliyordu, o hem her anlama gelebilen hem de hiçbir şey ifade etmeyen tümcelerinden birini heceliyordu: Çünkü iyi bir azık olur. Ve derhal her şey vücut bulmaya, ayrıntılarıyla belirginleşmeye başlıyordu: Yüzyıllık ağacı ve çepeçevre sarı badanalı evleriyle Jardim do Príncipe Real¹, daracık caddeden tangur tungur geçen tramvay, uzak bir yılın o soğuk akşamında 1969 Kasım'ı, ikinci kattaki, tıklım tıklım kitaplarla dolu ufacık oda, odada arkadaşları, dördü de o zamanki çehreleriyle, aslında artık yetişkin erkekler ve kadınlar, evet, ama o dönemde insanlar hep olduklarından daha genç gösterirlerdi, kim bilir neden, belki giyinişlerinden ya da saç kesimlerinden, yine de çocuk sayılırlardı, yirmi yaşını ancak doldurmuş-

1. Lizbon'un tarihsel parklarından biri. (Ç.N.)
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

lardı, dördü, umutlu, iyi niyet dolu, ünlü şairle konuşuyorlardı, o artık ihtiyarlığın eşiğindeydi, gençliğinde mücadeleci ve acımasız olmuştu, sonra ne çare boyun eğmişti olaylara, yaşama, o acımasızlığı alaycılığa ve burukluğa dönüşmüştü, savaşlarından geriye kalansa savaşlarını vermiş, yitirmiş ve savaşmanın boş olduğunu düşünen kişinin inançsızlığıydı.

Bazen, o geceyi hayalinde canlandırdığında Tadeus'un o tuzaklı tümcesini aklına getirmemeye bile çalışıyordu, sanki içindeki tuhaf bir direnç, hafif bir mide bulantısı benzeri, onu sonuca, çözümlü ve kurbanların katlanacakları acıya doğru itekliyormuş gibi; o zaman aşağıda, sokakta görüyordu onları, o gariban takımı, birbirlerine iyi geceler çocuklar diyorlar, ardından aralarından biri bir nükte yapıyor ya da bir söz daha söylüyor, üç-dört dakika daha, öyle, rastlantısal, gecenin içinde kesin bir nedeni olmaksızın, işte o noktada otomobil geliyordu, tam da onların yaşamaları gereken bir deneyim için kendilerini bekleyen buluşmaya, kaçınılmazdı çünkü o deneyimi yaşamış olan onlardı. Ama tam o anda, yine bir o kadar kaçınılmaz, Tadeus'un neredeyse anlamsız, hatta üzerinde düşünülürse kötü niyetli denebilecek tümcesi geliyordu, işte o zaman düş gücü, onca zaman sonra o geceyi hayalinde canlandıran kendi düş gücü, dört arkadaşı arka arka itiyordu, geriye doğru sarılan bir film gibi, onların geri geri merdivenleri çıkıp, Tadeus'un sahanlığına döndüklerini, yeniden eve girdiklerini görüyordu, işte: Vedalaşmaya hazır yeniden kapıdaydılar, her şey yeni baştan belirginleşiyordu ve onlar öncesini yeni baştan yaşamak durumundaydılar, o geceki serüvenlerini oluşturacak deneyimin girizgâhını, işte kapılalardı, şiir sohbetiyle geçirdikleri bir akşamın ardından ihtiyar şaire hoşça kal diyorlardı.

Çünkü iyi bir azık olur, diye yineleyecekti sonradan Tadeus, o hem her anlama gelebilen hem hiçbir şey ifade etmeyen tümcelerinden biriyle. İyi bir azık olan şey şiir

miydi acaba? Hem sonra, neye azık? İşte bu hepsi için bir sır olarak kalacaktı: Artık kapıdaydılar, paltolarını giymişlerdi bile, eh, haydi, iyi geceler, değil mi çocuklar, *ciao* Luisa, Tiago, Tadeus, *au revoir* Michel, sonra biri şöyle dedi: geceye, denize, uzaklığa. Belki de Tadeus'tu konuşan, tükenmiş gibi görünen söylemlere hep geri dönerdi, tam kendine yaraşır bir şey, kuşkusuz azıktan söz ediyordu, hepsi anladılar, biraz da bu yüzden, kim bilir nasıl, birisi kapıyı yeniden kapattı. Haydi bir kadeh daha, Michel'in getirdiği şişenin dibini bulmazsak yazık olur, sen hep elinde bir şişeyle geliyorsun, Michel, gel bari tüketmeye katkıda bulun, hem dize tam öyle değil de şöyle demeli: Geceye, denize, mesafeye; uzaklığa değil, mesafeye, arada biraz fark var, dedi Tadeus. Ama kalmalarının nedeni o olmadı, o akşam okudukları bir şairin kitabını yeniden açmak yani, bir dizesi aynen öyle diyordu: eğer geceyse, denizse ya da uzaklıksa. Yo hayır, hepsi de biliyorlardı ki başka bir nedenden kalıyorlar, tam da dışarıda gece, deniz ya da mesafe olduğu için, Tiago'nun tümcesi de hepsinin içinde olan ve hiçbirinin dile getirmeye cesaret edemediği bir duyguyu açığa vurmuştu: bir tedirginliği, ince bir hastalık benzeri; korku değil; daha çok güvensizlik ve yürek sızısı karışımı bir duygu, kendilerinin olan bir kentte kendilerini sığınmacı gibi duymak ve asıl kentlerinin özlemini çekmek, o da öbürünün aynı, ama o düşman gecenin olmadığı bir zamanda, zincirlerinden boşanmaya hazır, kötülük dalgalarıyla titreşen o gecenin. Kapıda vedalaştıkları sırada duyumsadıkları şey bu olmuştu; böylece sırtlarına geçirdikleri paltolarını çıkardılar ve kitaplarla kaplı ufak salona girdiler yeniden, zaten Tadeus da gecenin ileri saatlerine sarmak için biri suç ortaklığı yapsın diye dört gözle bekliyordu, hem şiir okurken zaman kavramını yitirirdi. Dedi ki: Aynen şiiri yazarken olduğu gibi, zaman *fıssss* diye sönüyor, hava kaçırان bir ba-

lon gibi, havasız bir âlemde yaşamaya başlıyor insan, havası alınmış bir ortamda, şiir okurken de öyle, size de aynı etkiyi yapmıyor mu? Bir koltuğa attı kendini, ve *fısss!* sesi çıkardı, hepsi de güldü, çünkü Tadeus, o anda gençlik taslıyordu ve onu iyi becerdiğini biliyordu. İhtiyar değildi zaten, ama elli yaşını açıkça gösteriyordu, hem sonra öyle bir hayat yaşamıştı ki. Şimdi de yirmi yaşını oynuyordu, öbür yirmilikler gibi. *Fısss* sesi çıkardı, sonra şöyle dedi: Ruh çıkıyor, üstten ve alttan, ruhun canı dışarı çıkmak istiyor, bir delik buldu mu tamam, yoksa boğulur kalır. Ötekiler de güldüler, ne demek istediğini sezmişlerdi. Hem sonra gülmeye ihtiyaçları vardı, o gece. Tek tük otomobiller geçiyordu, sokak lambaları sönmüş-tü, polisin buluşuydu, hani sokakta ayaklanmacı gruplar toplaşmasın diye; bütün caddede aydınlık olan tek yerler Adegá Val do Rio'nun¹ giriş kapısı ve biraz ilerisindeki Guitarra Dourada'ydı², mekânın tabelası neon ışıklarından bir gitardı, tellerinden birinin tüpü de yanmıştı, altında yine neonla "*crustáceos y mariscos*"³ yazılıydı. Tiago pencereye gitti ve dedi ki: Sokağa çıkma yasağı varmış gibi, sonra garip bir ant içercesine elini göğsüne koydu, ya da üstüne bir şey bastırıyormuş gibi, ardından şöyle dedi: Bu kez kazanamayacaklar, bu seçimlere de hile karıştıramayacaklar.⁴ Ama hemen camlardan yana döndü

1. (Port.) Val do Rio Şaraphanesi. (Ç.N.)

2. (Port.) Altın Gitar. (Ç.N.)

3. (Port.) Kabuklu ve kabuksuz deniz ürünleri. (Ç.N.)

4. Portekiz diktatörü Salazar 1968'te sağlık sorunları nedeniyle çekilmiş, yerini Bakanlar Kurulu Başkanı Hukuk Profesörü Marcelo Caetano'ya bırakmıştı. Caetano ılımlı bir reform çağı açma amacıyla bir dizi önlem almış, dürüst seçimler vaat etmiş ve dikta yıllarında dehşet saçan PIDE'yi (Devleti Koruma ve Kollama Polisi, siyasi polis) yeniden yapılandırarak adını Genel Güvenlik Dairesi olarak değiştirmişti. Böylece diktaya karşı yurt içinde ve dışında artan tepkileri azaltacak ve yurttaşlar üzerindeki baskıyı zaman içinde hafifletecek bir "demokratikleşme" süreci öngörüyordu. Öykü o ortamda gelişiyor. (Ç.N.)

ve fısıldadı: Kazanmamıza niçin izin versinler ki? Kırk yıldır kumanda onlarda. İşte o zaman birisi güldü, kim bilir kimdi, fakat belki de hiç kimse gülmemişti de sinirli bir gülüşü andıran bir iç çekişti o, derken uzakta bir sirenin uluması işitildi, polis ya da cankurtaran, Joana o uğursuz sesi bastırmak istermiş gibi dedi ki: Biraz daha okusak mı, sonra kaygılı gözlerle çevresine bakındı, yaşama ve şiire inanmayı dileyen genç bir kızın gözleriyle, elleri sinirliydi, belki de diğerlerinin onun o yakarışını anladıklarını fakat birtakım dizeler okumaya aynı boş umutları yükleyemediklerini sezinlemişti.

Akşam işte o noktadaydı. Henüz erkendi ama gece bastırmış gibiydi; erken bastıran gece ortamı varlığıyla kaplamış, durgun bir su birikintisi oluşturmuştu, bir lanetleme, odada bulunanlar kendilerini içinde tutsak hissediyorlardı, bir şeyin gelip bozması gereken o uğursuz büyüye kapılmış gibiydiler. Belki de o amaçla içlerinden biri yerinden kımıldadı, sonra Tiago muydu yoksa Michel mi, söylemesi olanaksız, ve belki de onları tutsak almış olan büyüü sezinlediğinden olmalı, uğursuzluğu giderecek birtakım sözler söyledi, kadehini kaldırdı ve kutlama tonu vermek istediği ama boğuk çıkan bir sesle şöyle dedi: 1969 Kasım'ına, Salazar diktasının devrileceği kasıma. O sözlerle çağrılan kasım nasıl da garip biçimde varlığını duyuruvermişti. Saydam bir ekim günü olmuştu, yanlarında meyve ve sandviç götürüp kumsalda geçirmişlerdi o günü. Okyanusa dalacak cesareti bulanlar olmuştu, güneş sıcacıktı ve eve dönerken yüzlerinin yandığını hissediyorlardı. Ve şimdi, apansızın, kasım oracıkta hazır ve nazırdı, pencerelerden botanik bahçesindeki ağaçların hışırtısını işitiyorlardı, pencere aralıklarında ıslık çalan kötü bir rüzgâr çıkmıştı ve yelin sürükleyip götürdüğü yapraklar camların önünden hızla geçiyordu.

Masanın üstünde duran, daha mürekkebi kurumamış kitaba başka türlü kadeh kaldırmalıydılar, onu hissediyorlardı; Tadeus'un, yayımlanmadan önce birkaç dizesini onlara okumak için basımevinden aldığı ufak bir şiir kitabıydı; ama kendisi o kadeh kaldırmadan kaçınıyordu sanki, ya hevesizdi ya da o şiirleri yazmış, diğerlerine boş umutlar getiren ama onun gözünde artık her türlü umuttan yoksun olan o kasımda yayımlamaktan hafif bir utanç duyuyordu, daha girmeden bozgun damgasını yemiş bir aydı, hiçbir umut bağlamamak daha iyiydi. Neden sonra birisi, galiba Luisa ya da Joana, ya da ikisi birden, çoğu kez genel geçerlere yönelen çekingenliğin ürünü tuhaf rastlantıyla kadehlerini kaldırarak bir ağızdan konuştular: şiirin şerefine. Ve Tadeus, genizsi ve alaycı sesiyle mırıldandı: Çünkü iyi bir azık olur.

Ancak o noktada, o gece olayların nasıl gelişmiş olabileceğini hayalinde canlandırmakta olan kişi, Tadeus'un tümcesinin bir kısırdöngü oluşturduğunun ayrımına varıyordu; çünkü o noktada arkadaşlar, o tümcede bir veda sezinleyerek paltolarını giiyorlardı, kapıya yaklaşıyorlardı, açıyorlardı, hoşça kal demek için biraz daha oyalanıyorlardı ve o anda, bir elveda gibi, ya bir uğursuzluğu önlemek için ya da alaylı bir temenni olarak Tadeus yineliyordu: Çünkü iyi bir azık olur. Ve o zaman içlerinden biri yanıtlıyordu: Gecenin, denizin ya da uzaklığın şerefine; belki Tiago'ydu, biraz da bu yüzden, kim bilir nasıl, birisi kapıyı yeniden kapatıyordu ve Tadeus şöyle diyordu: Haydi bir kadeh daha, Michel'in getirdiği şişenin dibini bulmazsak yazık olur.

Ve her şey yeniden başlıyordu o geceyi kafasında canlandıran kişinin hayalinde, bir pantomim ya da büyüculük gibi: kapıdan koltuklara, koltuklardan kapıya, bir uğursuz büyüye çarpılarak anlamsız bir yinelemeye hükümlü, bir düş gücünün o serüveni onlara yaşamak zo-

runda oldukları gibi yaşatacak cesarettten yoksun olduğu, mim yapmaya ve gecenin içinde kendilerini bekleyen vahşice serüvenin prelüdünü tekrarlamaya zorlanan biçare yaratıklar.

Neden sonra: Yeter artık. Şimdi dışarı çıkmışlar, sonunda merdivenleri inmekteler, birinci katın sahanlığında ki ampul bozuk, içlerinden birisi tökezliyor, bir gülüşme işitiliyor, iteklemesene Tiago (Luisa ile Joana'nın sesleri), kız kuruları gibi davranmasanıza (Tiago'nun sesi), ve işte yine zemin kattalar, kilidi açan düğmenin tıkırtısı, tık, ve işte dışardalar, ah, nihayet olayların o gece nasıl gelişmiş olabileceğini kafasında canlandıran kişinin hayalinde kendilerini tutsak etmiş kısırdöngünün dışındalar; nihayet dışarıdalar, gecenin içindeler, cılız ışıkların aydınlattığı Jardim do Príncipe Real'in önünde, tek tük gelip geçenler, çevrede kimseler yok demek daha doğru, sahiden so-kağa çıkma yasağı varmış gibi, çevrelerinde bir hayalet kent, pencereler sımsıkı kapalı, ve onlar orada, kaldırımda birbirlerine iyi geceler diyorlar ve akşamın üstlerine ıslak bir tül misali yapıştırdığı hüznü savuşturmaya çabalarak masum nükteler yapıyorlar.

Otomobil farları sönük geldi, sessizce, onlar fark ettiklerinde ustaca bir manevrayla kaldırıma yanaşmıştı bile, penceresi yarı yarıya indirilmiş, içi karanlık, kim var görmek olanaksız, yalnızca üstlerine doğrultulmuş bir tabancanın namlusu belli belirsiz kımıldanıyordu, ufacık hareketlerle, hangisinin üstüne ateş edeceğini seçeceğine karar veremiyormuş gibi önce birini sonra öbürünü hedef alıyordu. Ve sonra bir ses, çok kısık ve sakın, şöyle dedi: Durun bakalım, küçük beyler, şimdi biraz böylece durun olduğunuz yerde, ama sırtınızı dönün, elceğizlerinizi kaldırın. Aynen böyle dedi: elceğizlerinizi. O yersiz küçültme ekinde yoğun bir şiddet vardı, duyumsadılar onu, omuzlarına çullanan iğrenç ve kötü bir şey, buz-

lu bir esinti gibi tir tir titretti. Bir süre öylece kalakaldılar, duvara baktılar, ne kadar sürdüğünü söylemek olanaksız, ama uzun bir süreydi, sonu gelmez, akıl almazdı sanki: Daha birkaç dakika önce şiiirden dem vuruyorlarken şimdi sahibi belirsiz bir ses bir tabanca eşliğinde onları bir duvara mihliyordu. Şimdi ceketlerinizi, diye buyurdu ses tehditle, teker teker, gerisingeri gelerek getirin. İlk götüren Tiago oldu, başını döndürmeden, koluyla uzattı, kendilerini tehdit eden yaratığa kazara olsun değmekten kaçınırmış gibi. Ceketin baş aşağı edildiğini işitti, bozuk paraların ve anahtarların yere düştüğünü işitti, dedi ki: Ceketimde hiçbir şey yok, aradığınız paraysa pantolon cebimde. Ses handiyse babacan güldü, sonra bıçak gibi kesti: İbne komünist, beni hırsız mı sandın? O zaman Tiago yanıt verecek gücü buldu ve sordu: Peki kimsiniz siz, ne istiyorsunuz? Ses de yanıtladı: Biraz sonra söyleyeceğim, sıçan yavrusu seni. Pencereden uzanan el kendisine uzatılan ceketlerin ikisini de karıştırdı, ceplerini araştırdıktan sonra teker teker kaldırımıyla otomobilin arasından akan kirli suya bıraktı. Şimdi de çantalarınız, küçükhanımlar, dedi. Önce sen, prenses hanım, dedi Joana'ya, minik sırlarına burnumu sokmayı pek istiyorum, şu Bakire Mer-yem halinle çantanda kim bilir ne sırlar taşıyorsundur, ha? El çantanın içine daldı, tombul bir eldi, üstü biraz şiş, parmakları güçlü, kısaydı.

Ve işte orfoz o noktada geldi. Besili, pırıl pırıl, yağlı bir orfozdu, o gecenin kurbanlarını tehdit eden otomobilin karanlığı gibi karanlık deniz diplerinde kayıp giderdi: Arabanın penceresinden, küt parmaklı tombul bir elle birlikte soluk soluğa bir orfozun burnu da uzandı. Amma da yersiz bir şey, 1969 Kasım'ının bir gecesinde Dom Pedro Quinto Caddesi'nde bir siyah otomobilin penceresinden uzanan bir el ve bir orfoz burnu.

Fakat bu, o gece olayların nasıl gelişmiş olduğunu düşünen birinin hayalinin ürünü. Ve o noktada bir orfoz ürettiyordu hayali. İşin en garibi, doğal göründü, neredeyse sokağa çıkma yasağı konmuş o kapkara gecenin bağrında, çiselemeye başlayan yağmurla ve rüzgârın sürüklediği yapraklarla, o tehditkâr otomobilin penceresinden bir orfoz balığının uzanması doğal geldi hepsine. Pattadak. Orfoz dışarıya süzüldü ve otomobille kaldırım arasındaki yağmur akıntısına düştü, tam onları tabancasının menziliinde tutan elin delikanlıların ceketleriyle kızların çantalarını attığı yere. Ve orada, kirli su akıntısında, orfoz kırıptısız yattı, ancak kuyruğunu birkaç kez güçsüzce oynattı, zorlukla soluk almaya çabalıyordu. Can veriyordu. Soluk soluğa can veren yağlı bir orfozdu. El sürme! diye bağırdı Tiago. Joana'ya bağırıyordu, kız diz çökmüş, ahmakça kucağına almıştı onu, sanki bir çocuğu pırpırlıyor gibiydi. Dokunma şuna, diye yineledi Tiago, pis bir balık! Ama Joana o tikslenme ve telaş haykırışını işitmedi sanki. Bu zavallı hayvanı böyle ölüme terk edemeyiz ki, dedi ne yapacağını bilemeden; Tiago yeniden başladı: Ben komünist değilim, demokratım ve derhal kim olduğunuzu bilmek istiyorum; arabanın içindeki ses bak, bak, bak, diye ciyakladı, ardından gürlledi: İbne demokrat, beni hırsız sandın, ha?

Çünkü Tiago öyle yanıtlamıştı mutlaka, demokratım demiştir ve o adamın kim olduğunu bilmek istediğini söylemiştir. Sahiden o gece öyle demiş olmalıydı, tabii orfozdan falan söz etmemiştir, o anda, çünkü olayların o gece nasıl gelişmiş olduğunu hayalinde canlandıran kişinin düşüncesinin dışında orfoz falan yoktu. Onun yerine Jardim do Príncipe Real'in önünde, o gece karanlık vardı yalnızca, bir de bir otomobilin penceresinden üstlerine doğrultulmuş tabancanın önünde şaşkınlıktan donakalmış dört arkadaş. Guitarra Dourada'nın sağlam kalmış

neon tüpleri de sönmüştü, beyaz önlüklü garson kapıya çıkmış, çevresine bakınmış ve kuşkusuz farlarını söndürmüş duran bir otomobille elleri havada dört kişi görmüş, böylece lokantanın kepengini telaşla indirmiş, ışıkları söndürüp içeride kalmıştı.

Yine de artık bir balık var yanlarında. O gece olmuş olmasa da, şimdi, bu hayalde canlandırılan gecede oracıkta mevcut, Joana da onu kucağına almış, pıspışlıyor sanki ve ne yapacağını bilmeyerek çevresine bakıyor, Tiago da ona diyor ki: Ne yapıyorsun? Bırak şunu aşağı, bırak lağımda kalsın, mikroplu bir balık, görmüyor musun?

Joana su akıntısına eğildi, elin pencereden attığı çantasını aldı; şimdi bir mektup tutan o el dedi ki: Bu küçük bir sır, öyle değil mi prenses? Herhalde Joana'nın boğazında bir hıçkırık boğuldu ya da bir inilti, konuşmaya çalıştı ama beceremedi, onun üzerine Tiago onun yerine konuştu: Nişanlısının mektubu o, sizin el sürmeye hakkınız yok. Ya, dedi ses, aman ne ilginç. El çarçabuk çıkardı mektubu, açtı ve ses, o karanlıkta, sanki kedigözlerinin rehberliğinde okudu: Çok sevgili Joana, belgelerin hemen hepsi hazır, bir aya kadar, aralıkta nikâhlanabileceğiz sanıyorum. Ses okurnayı kesti, güldü: Oh, amma da romantik. Sizin o mektubu okumaya hakkınız yok, dedi Tiago pencereye yaklaşırken. İşte o anda mektupla tabancayı tutan el inanılmaz bir çeviklikle, uçarcasına yerinden fırladı, tabancanın namlusu Tiago'nun ağzına yanlamasına indi, kırılan dişlerin çatırtısı işitildi, Tiago iki büklüm halde kan ve diş tükürdü, otomobilin kapısı açıldı ve indi adam, başında yüzünü örten geniş kenarlı bir şapka vardı, dedi ki: Siyasi polis, kimliklerinizi çıkarın bakalım. Tiago'ya yöneldi, artık tabancayı kaldırmıştı, ellerini cebine sokmuştu ve yüzü sanki tutsaklarının pabuçlarını seyrediyormuş gibi yere dikiliydi ama belli ki Tiago'ya yöneliyordu, çünkü yineledi: Kimliğini, ibne demokrat yavrusu;

Tiago da kanamayı durdurmak için ağzına tıktırdığı bir mendilin içinden yanıtı benzer bir şey homurdandı ama hırıltı gibi çıktı sesi, ardından başıyla hayır işareti yaptı, çenesini elleriyle sıktı, kuşkusuz acısındandı, belki de işte o anda Tadeus merdivenleri indi ve kapıya çıktı.

Olayların o gece nasıl gelişmiş olduğunu hayalinde canlandıran kişi Tadeus'un tam o noktada kapıya çıktığını görüyordu, Tiago tükürüyor ve bir yanıt veremeyerek mendilin içinde hırıldıyorken artık mahvolmuş görünüyordu. Fakat ne tuhaftır: Tüm bunları kafasında canlandıran kişi Tadeus'u yukarıda, ikinci katta, pencerenin perdeleri ardında, odanın karanlığına sinmiş hayal etmekten kendini alamıyordu. Ee, peki neden daha önce aşağıya inmemişti öyleyse? diye kendi kendine soruyordu hayalinde; neden işin o noktaya varmasını beklemişti? Her neyse, bunları daha fazla koyup kaldırmanın yararı yoktu: Önemli olan, Tadeus şimdi oradaydı, aşağı inmişti, hazır ve nazırdı, kapıyı açmıştı, yüksek sesle apaçık şöyle diyordu: Bu beyi tanıyorum, kendisine kefil olabilirim.

Ardından olanları, o geceyi düşünen kişinin söylemesi zor olur. Düş gücü o anda bir tür felce uğruyor ya da uykuya dalıyordu; hareketlerin ya da olayların öylece havada asılı kalışıyla o sahnenin bütün kişileri de havada asılı, hareketsiz kalıyordu. Ve o âna değin orada bulunmuş ve olaya katılmış olan gözleri, sanki bir şey gövdesini sürüklüyormuş gibi uzaklaşıyordu, o berbat buz gibi rüzgârın daha güçlü bir esintisi kendisini alıp Jardim do Príncipe Real'de bir bankın üstüne, havuzun kıyısından fışkıran papirüs tutamlarının yanına taşımıştı: O mesafeden anlamak olanaksızdı kim hareket etti, kim konuştu, kim karar verdi, Tiago'yla birlikte yirmi pafta kadar ileride, Sampaio Pina Caddesi'nde, tam Joana'nın evinin önüne park ettiği arabasında bıraktığı kimlikleri almaya gitmeyi kim istedi, iyi düşünülürse kuş uçuşu bir kilometre

bile değildi. Belki Tiago'yla birlikte gitmek istediğini Tadeus söylemiştir, öbürleri de, kuşkusuz herkes öyle demiştir. Ama adam uyanıktı, haince şöyle yanıtlamış olmalıydı: Sen, şair efendi, evceğizinde otur, kitapçıklarınla, şiirlerinle baş başa kal. Böyle yanıtlamış olmalıydı. Ve Luisa'ya da şöyle demişti herhalde: Sen toz ol bakalım, küçükhanımcığım, dosdoğru evine. Tiago'yla birlikte arabaya neden yalnız Joana ile Michel'i bindirdiği bir bilmece; Michel'in yabancı olmasını belli ki hiç tasa etmemişti, çünkü eğer biraz düşünseydi, bunun yurtdışında bilinmesi istenecek bir olay olmadığını kavrardı, yabancı gazeteler vakayı dillerine dolayabilirdi. Her neyse, Tadeus yine kapıdan içeriye girdi, ışığı yanık tutarak, sırtı pervaza dayalı durdu; Luisa cadde aşağı inmeye başladı ve hızlı adımlarla nehre doğru uzaklaştı, Tiago, Michel ve Joana arabaya bindiler ve son hızla hareket ettiler; o gecenin olaylarını hayalinde canlandıran kişi ise parktaki bankta kalıp olayları hayalinde canlandırmayı sürdürdü, işte ancak o anda aracın eski model bir siyah Mercedes olduğunu fark etti; saygıdeğer bir araba, biraz modası geçmiş, genellikle arka koltuğunda yaşlı bir hanımefendinin oturduğu, bir şoförün sürdüğü arabalardan.

Ama hemen sonra onların yanındaydı yine. O da oradaydı, şimdi, Joana ile Michel'in arasında; Tiago ön koltukta oturmuş, mendilini ağzına bastırıyordu, adam son hızla sürüyordu, virajları içeriden alıyor, en dar virajlarda kaldırıma çıkıyordu. Belki sarhoştur ya da uyarıcı almıştı, öyle çılgınca sürdüğüne göre, belki de bu sürüş şekli içindeki vahşeti ve hayatı küçümseyişini açığa vurmanın bir yoluydu yalnızca.

İşte São Mamede Kilisesi, ardından Rato Meydanı'nın evleri, orada ters yöne döndüler, sonra da Amoreiras Parkı'nın kemerleri ve daha yukarda Ritz Oteli, yeşil üniformalı, hayalete benzer iki kapıcı; gerçi Ritz de ıssız

gibiydi, salonların ışıkları söndürülmüştü. İşte sonunda Sampaio Pina Caddesi. Adam, üç tutsağının rahat bir soluk aldığını tahmin etmişcesine ani bir fren yaptı, kaldırıma yanaştı, dedi ki: ilk siyaset dersi, yurdunu sevmek. Şimdi tabancasını yeniden cebinden çıkarmıştı, pantolonuna sürterek oynuyordu onunla. Ne demektir bu, bilirmisiniz muhallebi çocukları? dedi, siz bilmezsiniz çünkü hiçbir şey bilmiyorsunuz. Ben yurdunu sevmek ne demektir sizin kadar bilirim, hatta daha da iyi, dedi Tadeus, ben bu memleketi elli yıldır tanıyorum, bana ders vermeye kalkışmayın. Alçak sesle, kendini tutarak konuşmuştu ama öfkesinden gözü dönmüştü; konuşan o olmuştu, çünkü o otomobilde o da vardı, Tadeus üç gencin o iğrenç adamın yanında yalnız başlarına gitmelerine asla izin vermezdi, o gecenin olaylarını hayalinde canlandıran kişi bunu nasıl da düşünememişti? Hayır, Tadeus mutlaka kendi de gitmek istemiş olmalıydı, hatta belki kollarını iki yana açarak otomobilin önüne dikilmişti, o koşullarda gülünç görünen birazcık tiyatroya bir hareketle, kararlı bir halle şöyle demişti: Ben de geleceğim onlarla birlikte.

Böylece o gecenin olaylarını hayalinde canlandıran kişi sahneyi yeniden tasarlamak zorunda kaldı: Pedro Quinto Caddesi'nde, son lokantanın ışıkları sönmekteyken, Tadeus'u siyah Mercedes'in önünde gördü, farların ışığından gözleri kamaşmış, bembeyaz, hayaletsi; sonra dördünün birden sessizce bindiğini gördü, Tadeus ve üç genç; ama seyrettiğini hayal eden kendisi, şimdi bir rüzgâr esintisiyle Jardim do Príncipe Real'de bir bankın üstüne taşınmıştı, o uzaklıktan onların arabaya hangi sırayla yerleştiklerini söyleyebilmesi olanaksızdı.

Pek yiğitlik taslama öyle, diye yanıtladı adam, benim vazifem hayat dersi vermektir, siz eğer dersi ezbere biliyorsanız yeniden gözden geçirin, her zaman yararı olur.

Böyle dedi, ama daha sakın görünüyordu, deminki kadar zıvanadan çıkmış değildi ve Tadeus'la konuşurken siz di-yordu, o noktada tabancayı yeniden cebine soktu ve Tia-go'ya gidip belgelerini almasını söyledi, çünkü Tiago'nun arabasını tanıyordu tabii.

Tiago döndü ve dedi ki: İşte belgeler. Adam belgeleri dikkatle inceledi, geri verdi, her şey tamam gibiydi. Peki öyleyse, iyi geceler çocuklar, dedi Tadeus; ayakta duracak hali olmadığı belliydi, tükenmişti, orada durmayı artık yararsız sayıyordu: Yürüdü gitti, elleri ceplerinde, handiy-se küstahça bir havayla, en azından o gece olayların nasıl gelişmiş olduğunu hayal etmekte olan kişi öyle düşündü. Tadeus iyice uzaklaşmış, Rodrigo da Fonseca'nın köşesi-ne, tam Musevi kasabın önüne varmıştı ki adam tabanca-sını yeniden çekti, dedi ki: Girin yine arabaya. Oturdular, üçü de arka koltuğa sıkıştı, adamsa dışarıda ayakta duru-yordu, şöyle dedi: Şimdi kulağınızı iyi açın çünkü siyaset dersi daha yeni başlıyor. Siyaset dersinin ilk kaidesi: yur-dunu sevmek. Yurdunu sevmek için ne lazımdır, biliyor musunuz? Bilmiyorsunuz, çünkü siz üç bitli komünist parçasısınız, ya da demokrat, o da aynı kapıya çıkar. Pekâ-lâ, ne lazım olduğunu size ben söyleyeyim. Nefret lazımdır. Kendi medeniyetimizi, kendi ırkımızı müdafaa için nefret. Ve sahici bir medeniyet ve sahici bir ırk nesinden tanınır, bilir misiniz? Bir başka ırka hükmetmeyi bilmesin-den. Binaenaleyh, bu eski dildeki zarfı kullanmama mü-saade buyurursanız, binaenaleyh: Başka bir ırka hükmet-mek için evvel emirde ona cinsiyetle hükmetmek lazımdır, ve kulunuz, mübarek 1964-1968 yılları arasında Lu-anda ve Lourenço Marques'te vazifeli, her hakkı haiz Portekiz vatandaşı sıfatıyla öyle yapmış bulunuyorum. Ya işte öyle canımın içi piç kurularım, işte bu gördüğünüz aletimle. Bunu söylerken pantolonunun fermuarını indir-di ve cinsel organını gösterdi, ileri geri salladı, ardından

geceye karşı işedi. Sonra fermuarını çekip dedi ki: İşte bu aletimle müdafaa ettim ırkımızı, yuvalarından ayrılıp o vahşi memleketlerini komünizmden korumaya giden kahraman askerlerimize tuzak kuran o MPLA¹ denen orospu çocuklarının kızlarının ırzına geçerek. Hem iyi becerdim onları, vazifemi hakkıyla ifa ettim, hiçbirinin yaşı belli değildi ama, sözüme inanabilirsiniz, hiçbirisi on üçüne basmamıştı, çünkü on üçüne vardılar mı zenciler olgun birer kadın olurlar, o işten iyi anlarım ben. Ve ben onlardan güzelce kâm aldıktan sonra, bu dost tabancamla, ben ona hep Lourdes Meryem'i derim, çünkü beni hep korumuştur, bu dost tabancamla diyorum, işi tamamlıyordum, o küçük orospuların kıçlarını kurcalardım, yani namluyu o ufacık götlerine sokuştururdum, nasıl da çırpınırlardı, ah görülecek şeydi, ve ben, tak tak, iki el ateş, yalnızca iki el, barsaklarını deşmeye yeterdi, ve o yoğun tatbikattan sonra görecektiniz, babaları nasıl öterdi, kardeşlerini bile ihbar ederlerdi, kızcağızları karıncıklarında bir çift mermiyle kendilerine iade edilince, çünkü o eylemcilerin sürü sepet kızları vardı, ya, öyle, it sürüsü kadar, dünya kadar çocuk yapar zenciler, ama bizim de bereket çuval dolusu mermimiz var.

İşte o noktada Joana sendeleyerek arabadan çıktı, bir ağaca yanaştı ve kusuyormuş gibi orada iki büklüm kaldı, inlediğini işittiler, sonra ardından bir gülmedir aldı, isteri nöbetine kapılmış ya da garip bir illete tutulmuş gibi, derken bir anda, öbür ikisi onu kollarından tutmaya koştuklarında siyah Mercedes uzaklaşmıştı bile, sessizce, Eduardo VII Parkı'nın kavşağında fren lambalarının yandığını gördüler, Michel ile Tiago, Joana seni evine götürelim, dediler. Ama o, hayır, dedi, gecenin temiz

1. Movimento Popular de Libertação de Angola: Angola Halk Kurtuluş Hareketi. (Ç.N.)

havasını solumak istiyormuş, hem sonra evde aileden biriyle karşılaşmak istemiyormuş, hayır teşekkür ederim, aşağı kapıya kadar götürsünler, sonra orada bıraksınlardı, biraz yalnız kalmayı istiyordu. Bunun üzerine öbür ikisi çekip gittiler, yan yana, suçluymuşlar gibi başları önlerine eğilmiş, hem sonra neyin suçlusu; ona el sallamak için dönüp baktıklarında yersiz, ürkütücü bir gülümsemeyle gülümsediğini gördüler.

Bu öykü burada bitmeli, hepsi uzaklaştığında, gecenin içinde her biri kendi yoluna gittiğinde: O uğursuz gecenin aynı yazgıda birleştirdiği kişiler gitmiş, o otomobil ve içindeki iğrenç sürücüsü gitmiş, gece bile çekip gitmişti, devrini tamamlamıştı, doğmakta olan yeni bir güne yerini bırakmak üzereydi. Ama o gece olayların nasıl gelişmiş olduğunu hayalinde canlandıran kişi, bu noktada dile gelmez bir yürek sızısı, bir esef duyuyordu, o olay sanki ille de sonuçlanmak, çözülüp gitmek ya da gizlenmek ve birisinin ruhunda estirdiği fırtınayı gizleyecek bir kuytuluk bulmak zorundaymış gibi. İşte o zaman, o geceyi düşünen kişi, içinden bir şey dürttüğünden ötürü, sadece içinden gelen bir dürtüyle, bulvardan aşağıya inen Joana'yı izlemeye koyuldu, çünkü Joana evine girmiyordu, Braancamp'a doğru inmeye başlıyordu, sonra o Joana'yı Alexandre Herculano Meydanı'nı geçerken izledi, yavaş yürüyordu Joana, sanki acelesi yokmuş ve sanki her şey kaçınılmazmış gibi; Rodrigo da Fonseca'daki, jakaranda ağaçlarının olduğu son kesimi geçiyordu, São Mamede Caddesi'nin köşesini dönüyordu, Escola Politécnica Caddesi'ne, ardından Dom Pedro Quinto Caddesi'ne sapıyordu, ökçeleri parke taşlarında tık tık diye çınlıyordu, 1969'un o soğuk gecesinde sokaklarda kimsecikler yoktu, Joana Tadeus'un evinin sokak kapısı önüne varıyordu ve kapıda, sırtını pervaza dayamış

o duruyordu, Tadeus, kıza hiçbir şey demiyordu, ama şöyle dercesine gülümsüyordu: Bekliyordum seni, biliyordum ki geleceksin, içinden gelen dürtüye karşı koyamayacaksın. Ve Joana evet diyordu, gelmek *zorunda olduğu* için geldiğini ve yapılması gereken şeylere karşı konulamayacağını onaylar gibi; kaldırımın yanından akan suya eğiliyor, zahmetle soluyan orfozu kucağına alıyor ve Tadeus'a şöyle diyordu: Bu zavallı hayvanı burada ölmeye bırakmak olmaz, içeriye götürmeliyiz, su vermeliyiz ona, o da ses çıkarmadan bir yana çekilip ona yol veriyordu. Ve Tadeus sokak kapısını kapatırken, o geceyi hayalinde canlandıran kişinin aklına acaip bir şey geldi: Merdivenleri o can çekişen orfozun sırtında çıktıklarını hayal etti; ve ne tuhaftır, orfoz bitkin kuyruk darbeleriyle kayarak, merdivenlerin sarmalını bir kez, iki kez, üç kez dönüyordu, sonunda bir burgacın içine dalıp duvarların ve zamanın ötesine geçerek o evden kaçıyordu; inatçı, yağlı, can çekişir halde ama yılmak nedir bilmeden: İleriye doğru, yıl ardından yıl, o arada hayat geçiyordu, yıllar ve yıllar, günün birinde kendisine kadar varıyordu orfoz; nice yılın gerisinde kalmış o geceyi hayalinde canlandıran kendisine. Ona kadar ve nereye kadar acaba?

FIŞ FIŞ KAYIKÇI¹

Bunu düşünmenin zamanıydı, düşünmenin tam zamanıydı, zaten bunu düşünmekten başka yapacak şeyi de yoktu. Bekleme salonu bomboştu. Çıplak bir odaydı, tahta sıralarla eski püskü bir masa vardı. Ama hiç değilse ısıtılmıştı. İçeriye girdi, ufak valizini masanın üstüne bıraktı. Evet, kendi öyküsünü düşünmek. Kendi öyküsünü yazacak olsaydı ne yazardı? Demiryollarının bir afişinin yanındaki aynada hayaline baktı. Yaşlı bir kadın değilsin, dedi kendi kendine, daha yaşlanmadın. Parmağını kaldırıp kendi kendini ikaz etti. Fakat genç değilsin artık, genç kız değilsin artık. Yeniden gülümsedi kendi hayaline. Düşündü: Öyküsü olan bir kadınsın. Nasıldı bu öykü? Kendi öyküsünü yazacak olsaydı ne yazardı? Mesele neresinden başlayacağıydı. Nerede başlar bir öykü? Öyküler başlamaz ki, diye düşündü, öylece olup biterler, bir başlangıçları yoktur. Ya da en azından o başlangıç gözle görülmez, uçar kaçar; çünkü zaten bir başka başlangıçta yazılıdır, bir başka öyküde, başlangıç yalnızca bir başka başlangıcın devamıdır. Yine de bir noktasından başlamak gerekir, o da kendi kendine, Edoardo'yla başlayacağını

1. Kaynak metnin başlığı olan "Staccia buratta"da çocuklara elleri ileri geri çekilip mani söyleyerek oynatılan bir oyundur. (Ç.N.).

söyledi. Edoardo bir şeyin başlangıcıydı, ama sonuydu da kuşkusuz. Çocukluğun, saflığın, o zamana değin hayattaki korkunç derecede çocuksu tutumunun sonuydu. Karanlık yakışıklı Edoardo. Yakışıklıydı, zekiydi, buyurgandı, özgüven sahibiydi: İnsanları ilk bakışta anlayan, kendi zekâsının bilincinde olan kişinin tafrasıyla onu emir kulu olarak seçmişti. O zamanlar gençtiler ve emir kulu olmak kendisine normal bir yaşam koşuluymuş gibi gelirdi; o yüzden onun "küçük zenci kölesi" olmayı, herkesin Edoardo'dan beklediği kitabın hazırlanması için gereken tüm araştırmaları üstlenmişti. Şimdi düşününce, aslında hoş bile olmuştu. O zamanlar ortasından nehir geçen ufak bir kentte oturuyorlardı, sevimli, dingin bir kentti, sabahları bisikletle nehir boyundaki ağaçlıklı bulvarları geçerek Ortaçağ'dan kalma merkezin daracık nemli sokaklarına dalmayı severdi. Üniversite kitaplığına varır ve ciddi, sade görünümlü avluya girerdi. Kitaplık büyük, sivri pencerele koskocaman bir salondur, kütüphaneciyi çok iyi tanır, Signor Jacopino diye ahbapça çağırırdı onu, siyah önlüklü ufak tefek teklifli bir ihtiyarcıktı, dün ayırttığınız kitapları buyrun küçükhanım, derdi Signor Jacopino, o da kitaplarla çalışmaya koyulurdu. Edoardo'nun işine neyin yarayacağını pek güzel bilirdi. Kitaplardan kopya ederdi ve çarçabuk geçerdi saatler. Göz açıp kapayana değin kentin üstüne alacakaranlık çöker, ışıklar yanardı. Masadan kalkardı, pencerelerden birine yaklaşırdı. Nehir boyundaki ağaçları ve tarihsel merkezin çatılarını hülyalı bakışlarla seyrederdi. Belki de mutlu duyardı kendini. Akşam eve coşku dolu dönerdi. Edoardo onu salonda bekliyor olurdu, memnun bir halle, sabah-tan akşama bütün günü yazmakla geçirdim derdi, harika bir kızsın sen, tam işime yarayan şeysin, kitap muhteşem oluyor, topu topu üç bölüm kaldı, ondan sonra tamam. Ve kendisi yüreğinin sıkıştığını hissederdi. Ne yapacaktı,

ondan sonra? Kendi basit yaşantısı bundan oluşuyordu, Edoardo'ya kaynakça aramak, günlerini kitaplıkta geçirmek, Signor Jacopino'yla çene çalmak, küçük önemsiz emir kulu yaşantısı işte buydu, o sırada Edoardo ona alaycı ama sevecen gözlerle bakardı, kendisi günlerini nehir boyundaki kafede geçirirdi, kitabını orada yazıyordu, akşam tatlı dilli, şakacı davranırdı, öyle ya, şaka ustasıydı o, kendisine bazı masum şakalar yapardı, örneğin masanın üstüne "bir daha dönmeyeceğim" diye bir not bırakır ya da kilere saklanır, derken tüyler ürpertici bir çığlık kopararak dışarıya fırlardı, Nasıl, şakamı beğendin mi? diye sorardı, o da sırf onun hoşuna gitmek için gülerdi. Edoardo şakadan anladığının kesinlikle bilinmesini isterdi, barok edebiyatta şaka konulu bir tez yazıyor olması boşuna değildi ya: Anagramlar, kriptografiler, çoğulanlamlar, sözcük oyunları, tekerlemeler; araştırma konusu buydu. Oyun, daha doğrusu oyunbazlık, onun ruhu buydu, o kitapla üniversitedeki kadroyu elde edecekti, yalnız birazcık beklemek yeterdi, o arada Edoardo'nun babası onlara geçinebilecekleri kadar bir aylık bağlamıştı, Edoardo'nun babası da oyunbazın biriydi, o da şakadan hoşlanırdı, onları görmeye gelip de yemeğe kaldığında hep ufak tefek şakalar icat ederdi, örneğin peçeteyi kıcının altına saklar, hizmetin yetersizliğinden yakınırı, kendisi oyunu bozmaz ve eli ayağı dolaşarak özür dilerdi, yüzü kızarmış gibi elini ağzına götürürdü, o zaman adam pek memnun olarak peçeteyi ortaya çıkarırdı, kendi de, "Aman baba!" diye ünlerdi.

Fakat sahici şakaların ne olduğunu bilmiyordu Edoardo. Oysa kendisi ona ciddi bir oyun oynamayı becerdi. Aklına getirdiğinde nasıl olabildiğini anlayamıyordu. Diyelim ki şeytan dürtmüş, kendisi de karşı koyamamıştı. Güzel bir ilkbahar günüydü, bisikletle nehir boyundan gidiyordu, doğa canlanmaktaydı, insanlar kaldırım kafe-

lerine doluşmuştu. Ansızın Edoardo'yu görme, onunla birlikte gezinme, sabahı onun karşısında güzel bir kaldırım kafesinde oturup önemsiz şeylerden laflayarak geçirme isteğini duydu. İlk telefon etmeyi düşündü, sonra bu fikir ona çocukça geldi. Onun üzerine çarçabuk eve döndü, bisikletinin üstünde soluk soluğa, çocuk gibi kıpkırmızı ve mutluydu. Merdivenleri koşa koşa çıktı. Edoardo, Edoardo, diye çağırdı. Ev bomboştu. Şaşırarak odaları dolaştı, ne düşüneceğini bilemiyordu. Derken masanın üstünde notunu buldu. "Kitap bitti. Tükenmiş haldeyim. Babamı görmeye gidiyorum. Yarın dönerim." Öylece, kupkuru ve ruhsuz bir pusulayla, Edoardo kitabı tamamladığını bildiriyordu. Bitti. Ve kitapla birlikte, diye düşündü, kitaplıkta geçirdiği günler, yaptığı araştırmalar, Signor Jacopino'yla gevezelikler de bitmişti, iki yıla yakındır sürdüğü yaşantı yani. Bütün geçirdiği zamanın ardından büyük bir esef duydu, aynı zamanda muazzam bir boşluk. Peki ya şimdi, ne yapacaktı şimdi? Hayatıyla, zamanıyla, günlerinin anlamıyla nasıl yüzleşecekti? Bir şey dürttü içinden. Daktiloyla yazılı metni eline aldı, başladı sayfalarını karıştırmaya. Edoardo iyi yazıyordu, gereken bağlantıları kurmayı iyi biliyordu, kültürlü adamdı, sistematik düşünme yetisi, titiz bir zekâsı vardı. Öyleydi de o kitap Edoardo'nun değildi ki, kendisine aitti, sonu gelmez dakikaların, araştırmaların, kopyaların, kitaplıkta geçirilmiş günlerin, bisikletle dolaşmaların ürünüydü. Kendi gençliğiydi o kitap, duyumsuyordu bunu. Daktiloya çekilmiş metni çantasına soktu. İçinden gelen dürtü buydu. Yazı masasının üstüne yalnızca başlıkla Edoardo'nun adının yazılı olduğu ilk sayfayı bıraktı, üstüne kırmızı kalemle şöyle yazdı: "Edoardo'ya, şakacıktan." Ardından ne yapacağını sakın kafayla tasarladı. Üstünü değiştirdi, valizini hazırladı, tren tarifesine baktı, uzak bir kenti seçti, kuzeyde, çünkü artık bir büyük kent gereksiniyordu, ufak

kentler bitmişti, nehir boyunda gezintiler, taşranın hoşluğu bitmişti: Gençliğine aittiler, gençliğini ise geride kalmış duyuyordu.

Kuzeydeki o büyük kentte talihi yaver gitti. Kitabın yayımlanması ürünlerini verdi, kendine kolayca bir yer edindi ve büyük bir haftalık dergi onu kitap sayfasının yönetimiyle görevlendirdi. Artık herkesin kendisini tanıdığı uzmanlık alanıyla ilgili yapıtlara öncelik vermesinin yararı olur diye düşündü; uzmanlık alanı şakalardı. Şakanın her türlü: sözcük oyunları, tuhaflıklar, gülünçlükler, ekspresyonist romanlar, yeni icat deyişler; tek sözcükle özetlenirse, yeni-barok. Talihine o yıllar bu tür yazınsal denemelerden yana cömertti. İster modadan ötürü olsun ister tüm yazarlar birdenbire kendilerinde bir öncü esin yetisi keşfetmiş olsunlar, biçimsel buluşlar, yazınsal deneyimler ya da "araştırma" denilen şeyler pıtrak gibi bitiyordu. Bir serüvenler dönemidir açıldı. Çünkü önemi olan şey doğrudan doğruya serüvendi, aslında kitapların önemi yoktu. Önemli olan aramak, o her şeyin patlayıp berhava olduğu, neredeyse hummalı coşku ânını yaşamaktı, dünya, toplum, alışılmış kurallar hepsi berhava oluyordu, sözcükler de dizginsiz ve hummalıydı. Céline'i¹ o zaman keşfetti. Ve onu tedirgin eden bir keşif oldu. Céline onun kitap sayfasına basit bir tanıtma yazısıyla rastlantısal olarak girdi ve o günden sonra hiçbir şey artık eskisi gibi olmadı. Onunla anladı ki, tersine, kitaplar önemlidir. Céline aklı başında kişilerin ayakları arasında patlayan bir mayın gibiydi, muazzam bir patlamaydı, her şeyi yeniden tartışmaya açan bir bağırsak patlamasıydı: düzeni, toplumu, duyguları. Céline'i okumakla anlamıştı ki geçmiş artık eskisinin aynı olamaz.

1. Louis Ferdinand Céline (1894-1961): Fransız romancı ve deneme yazarı. (Ç.N.)

Ah, geçmiş, diye düşündü, usandım geçmişten, girişattan usandım, tüm bunlar tarih-öncemde kaldı, ama benim tarihçem burada başlamıyor ki, yazmaya kalkışsam asla bu noktadan başlamazdım.

Bir şeyler içmeye ihtiyacı vardı, ansızın öyle şiddetli bir gereksinime kapıldı. Moralin düzelterek, bedenini ısıtacak bir şeyler. Bir kafe-bar bulma umuduyla istasyondan çıktı, daha önce çevreye bakınmamıştı. Ufak istasyonda kimseler yoktu. Dipte, girişin yakınında, tepesinde pembe neonla "Tütüncü" tabelası bulunan bir kapı gördü, sigaradan başka belki içki de satıyorlardır umuduyla oraya yöneldi.

Kafe-bardan çok dükkâna benziyordu ama idare ederdi. Barmen, suratı sivilcelerle kaplı bir genç çocuk, vakit öldürmek için tilt oynuyordu. İçeride kimse yoktu, sadece bir masada çantalı yaşlı bir adam oturuyordu. Canı cin tonik istiyordu ama çocuk, soda yok, yalnız gazoz var, dedi. Okkalı bir viski aldı ve ilaçmış gibi içti, etkisini bekledi ama etki etmedi, kendini hâlâ buz kesmiş gibi hissediyordu. Ama soğğun kendi içinden geldiğini fark etti; bu onu telaşlandırdı, yüreğine tuhaf bir korku saldı. Yaşlı beye bir göz attı ve adam saygı göstermiş olmak için bir an şapkasını çıkardı.

"Galiba bir sorun varmış," dedi yaşlı bey, biraz esrarlı biraz boyun eğmiş bir havayla.

Adama sorgulayarak baktı.

"İstasyon şefi söyledi," diye açıkladı yaşlı bey, "hatta bir kesinti varmış, galiba bir kaza ya da benzeri bir şey olmuş." Mahzun mahzun gülümsedi.

Hesabı ödeyip çıktı. Akşam bastırıyordu, akşamla birlikte sis. Sokak lambalarının çevrelerinde mavimsi bir hale vardı. Tanrım, neden treni seçmişti ki? Üç saatlik yolculuk, iki aktarma, şimdi de son durak olarak o ufak demiryolu hattı. İzin verseydi gelip kendisini arabayla

alırlardı, rahat, sakın bir yolculuk yapardı; oysa hayır demişti, treni yeğlemişti. Amma da aptallık. Tek nedeni yol boyunca kendisini almaya gelenlerin ona dinsel inancı hakkında sorular sorma ya da "Giovinezza"yı¹ veya başka nostaljik bir marş söyleme olasılığıydı. Dünyadan habersizim, dedi kendi kendine. Onlar hakkında basmakalıp bir imge vardı kafasında, hiç de bir şeye karşılık vermiyordu, becerikli, ciddi, iyi giyimli gençlerdir bunlar, faşist kopuklarla hiçbir benzerlikleri yoktur, zeki ve uyanık sağcı çocuklardır, sağ kültürü yeniden keşfetmeyi istiyorlardır, o kadar. Raylara yaklaştı, bir sigara yaktı. Aklına bir başka varsayım getirmeyi denedi ve sırtında bir ürperti dolaştı; üzerinde İtalyan bayrağı ve birkaç flama dalgalanan bir dernek merkezi, öfkesi burnunda ihtiyarçağızlarla sürmüş sürüştürmüş kocakarılarından, birkaç fanatik çocuktan oluşan bir dinleyici grubu canlandı gözlerinin önünde: o tür yerleri bilirdi. Gözlerini yumdu, o görüntüyü güçlkle kovdu. Öyle değildi, ondan emindi. Bir gençlik derneği idi, faşizm özlemcilerinin ocağı değil; meraklı, tutkulu gençlerdi. O varsayım la yatıştı. Varsayım, dedi kendi kendine, benim öykümle iyi gider. Ne tuhaf, o düşünce onu sorgular gibi geri dönüyordu, yakasını bırakmıyordu. Öyküsü. Elbette ki öyküsü Edoardo'yla başlamıyordu, onunla bitiyordu ancak. İyi de, o öyküyü anlatmak istese, nereden başlardı acaba? Tren hattı boyunca yürümeye başladı. Güzel bir kış akşamı, dedi kendi kendine, biraz puslu, tren gecikmeli, bir konferans vereceğin kentte seni bekliyorlar, yalnızsın, vaktin var, seni arayan soran yok, kendi kendine öykünü anlatmanın tam sırası. Bir sigara daha yaktı, dudaklarından ayırmadan ellerini paltosunun ceplerine soktu. Tamam da, me-

1. Faşist marşı. (Ç.N.)

sele şuydu ki, bu öyküyü anlatmayı canı istemiyordu. Yeniden o sevimsiz soğuk hissini duyumsadı: midesinde bir buz birikintisi vardı da oradan kollarına, bacaklarına doğru yayılıyordu. Aptalın tekisin, dedi kendi kendine, aptalın daniskasisın işte, çocukken artist olmayı istediğini anımsamıyor musun? Gençlik emelleri nasıl da kolayca unutuluveriyor, tuhaf şey. Ama şimdi anımsıyordu işte, elbette, aslında yazgısını gerçekleştirmişti, büyük bir artist olmuştu, tüm yaşamında bir tek güldürüyü oynamıştı. Ya da bir tek dramı, dram demek daha yerinde olurdu belki. Ama hayır, bal gibi güldürü. Karanlıkta gülümsedi ve dedi ki: bal gibi güldürü. Şu bir zamanların eski tiyatro piyeslerinden biri, hani içinde iyilerle kötüler vardır, havailikle oynansa da, okkalı bir komedidir, başlığı "Şaka" olan güzel bir güldürü. İşte, adını böyle koyardı, öyküsünü yazmaya kalkışsa en uygun başlık işte o olurdu: şaka. O Edoardo'ya yaptığı ilk şakası olmuş olsa da, öyküsü onunla başlıyor değildi; hem o bir şakadan çok bir bilinçlenmeydi. Hayır, asıl şakalar daha sonra gelmişti. Ciddi şakalardı, sahiden önemi olan şakalar. Haftalık dergideki sayfası, örneğin, o şakanın dik âlâsıydı. Başyapıt diye yutturduğu onca süprüntü, o ipe sapa gelmez laf ebelikleri, kendisinin desteklediği, yayılmasına katkıda bulunduğu, göklere çıkardığı onca zırva. Ardından Beniamino gelmişti. Zavallı Beniamino! Amma da çocuksu, amma da donanımsız, yazar olduğuna öylesine iman etmiş, sözcüklere öylesine tutkun, edebiyata öylesine güvenli. Beniamino'yu gerçekten sevmişti, Edoardo'yla ve öbürleriyle olduğu gibi olmamıştı, güçlü bir duyguydu, olgun, sorumlu. Sevmişti onu, onun adına acı çekmişti ona o oyunu oynadığında. Belki biraz da o sesleme kusurundan ötürü, gülünç gelebilirdi ama öyleydi işte, düpedüz kekeme olduğu, sözcüklere takıldığı içindi. Sözcüklere takılan bir ekspresyonist yazar, ama Beniamino'nun yapısı öyleydi işte, hele

heyecanlandığında, o zaman ilk heceye takılır kalırdı, boynu sinirli bir tikle sarsılırdı, âdemelması aşağı yukarı inip çıkardı, gidermenin yolu yoktu. Yeniden gözlerinin önüne geldi, ona o öneriyi kabul ettiğini haber verdiği akşam. Beniamino hemen bir şey söylemek istemişti ama sesi titremişti, gözlerini faltaşı gibi açmıştı, şaşkınlığa kapılmış bir çocuk gibiydi, dinle beni Beniamino, demişti ona sabırla, öncü yazın bitti, bütün öncü akımlar bitti, sen kitaplarınla devrim yapmayı istiyordun ama devrimleri kitaplar yapmaz, bak, her şey bitti, hareket bitti, öğrenciler bitti, çevrene bir bak, kala kala bir avuç umutsuz kaldı, yanlış yöne gitmekteyiz, ben yalnızca yön değiştiriyorum, hem sonra Céline bizimkilerden biri değildi, hiçbir zaman da öyle olmadı, onu aramıza katan biziz, oysa o bir sağcıydı, bunu söylememin ne kötülüğü var, ben yalnızca doğruyu söylüyorum, tamam, ben bu önsözü yazmayı üstlendim ama parasına kapıldığımdan değil, belki de aşağılık bir yapıttır, ama aşağılık şeyleri yazan o, onları hep silip yok eden ise biziz, kusura bakma, ben böyleyim işte, anlamaya çalış.

Bir sigara daha çıkardı. Çok sigara içiyorsun, dedi kendi kendine. Ama canı sigara içmek istiyordu, sigara midesindeki buzu eritirmiş gibi geliyordu. Onun kötü bir şaka olduğunu söyledi kendi kendine, ama yalnızca Beniamino'ya değil. Kendi kendine de, elbette. Aslına bakılırsa Céline'e de, çünkü kendisi Céline'den daha ileriye gitmişti, ona bir hafta yapıştırmıştı, zayıflıklarını ve kinlerini yakalamıştı, küçültmüştü onu, evcilleştirmişti, bir fikre uyarlamıştı. Düşünme bunu artık, dedi kendi kendine, öykünü düşündüğün yeter, usandırdın beni. Valizini bekleme salonunda bırakmıştı. Yılgınlıkla oraya yöneldi, sanki o bekleme salonu bir tür yazgıymış ve onun dışında hiçbir şeyin önemi yokmuş gibi. Gerçekten de, neyin önemi vardı ki? Bunu kendi kendine sordu, boş

sigara paketine bir tekme savurdu ve kendi kendine sordu: Neyin önemi var? Midesinde duyumsadığı buzun içinden çıkan incecik, alaylı bir çocuk sesi şöyle dedi: Çocukların önemi vardır. Ve bir an kendini çocukluğunda gördü, koyu renk saçları örgülü mini mini bir yaratık, bir yaz günü, bir bahçe, bir sundurma, birisi onu kucağında sallıyordu, saçlarını okşuyordu, ama görüntüyü tam odağına yerleştiremedi. Hep bir çocuğum olsun derdim, dedi kendi kendine, acaba neden hiç istemedim peki?

Bekleme salonunun kapısında kafe-barda rastladığı yaşlı bey istasyon şefiyle konuşuyordu. "Sorun büyük-müş, hanımefendi," dedi üzgün bir havayla istasyon şefi, "size ne diyeyim bilmem," ve uzaklaştı. Kadın yaşlı beye sorgulayarak baktı, o kollarını iki yana açtı. "Tren hattında bir kesinti varmış," dedi, "galiba uğraşıyorlarmış ama tali demiryolu hattı olduğundan en az iki saat sürer." Ona baktı, suç ortağı havasıyla gülümsedi. "Tanıdım sizi," diye fısıldadı, "kentteki afişte fotoğrafınız var, siz şu konferansçısınız." Sonra ciddileşerek şöyle dedi: "Başlığı hoşuma gitmedi, hiç de iyi bir şey vaat etmiyor." Sesi neredeyse küçümseyici bir ton aldı ya da kadına öyle geldi: "Dava arkadaşımız Céline," diye ekledi yaşlı bey yüzünü hafifçe buruşturarak, "bu tür şeylerin geçmişe gömüldüğünü sanıyordum."

"Başlığın sorumlusu ben değilim," diye yanıtladı neredeyse sert bir tonla. Ufak valizine yöneldi, kararlı bir hareketle sapından tuttu. "Dinleyin," dedi sonra, "vaktimizi daha yararlı bir biçimde geçirelim, önümüzde iki saatlik bir bekleme süresi var, belki bir lokantaya gidip bir şeyler yiyebiliriz." İçinden bunun bir yakarış olduğunu hissetti ama belki de yaşlı bey farkına varmamıştı.

İşte, şimdi daha iyiydi, kendini daha sakin, daha huzurlu hissediyordu, efendice davranışlı o yaşlı beyin var-

liğı onu yatıştırıyordu, fark ediyordu bunu. Sipariş vermelerini sabırla bekleyen garsonuyla o eski zaman havalı, sevimli lokantada bulunmak hoştu, güven vericiydi.

Konuya bir daha değinmemesine çalışmalısın, dedi kendi kendine, kısa bir süre başarılı da oldu, aslında konuşan yalnız kendisiydi, havalardan söz etti, yolculuklardan, trenlerden, hiç yapmadığı bir yolculuktan, tüm ayrıntılarıyla anlattı onu. Ancak kısa bir sessizlik sırasında adam konuya döndü. Adını, soyadını verdi, sonra ekledi: "Az önce kabalık ettiysem kusurumu affedin, hanımefendi."

"Kabalık etmiş olduğunuzu sanmıyorum," dedi kadın, lafın orada bağlanacağını umuyordu.

"Ettim," diye üsteledi adam, "kabalık ettim ama açık konuşmalıyım, faşistlerden hazzetmiyorum."

"Mesele buysa merak etmeyin," diye kestirip attı, "ben de hazzetmiyorum." Sözlerinin adamın yüzünde yarattığı ifadeyi dikkatle gözlemledi. Çocuksu bir şaşkınlık ifadesiydi ve yaşlı bir adamın yüzünde çocuksu bir şaşkınlık ifadesi tuhaf kaçıyordu, kırılganlık veriyor, savunmasız bırakıyordu onu.

"Anlayamıyorum," diye yanıtladı adam ciddiyetle.

Kendisi de ciddi davranmak durumunda olduğunu hissetti, aslında öyleydi de, tabii, şimdi kuvvetle duyuyordu bunu, ortamın ve karşısındaki iyi niyetli kimsenin esinlediği ciddiyetle, ona gerçeği söylemiş olduğunu duyuyordu, çünkü gerçek buydu, kimselere açıklayamayacağı *kendi* derin gerçeği. "Anlayabileceğinizi sanmam," dedi kararlı bir ses tonuyla, "inanın bana."

Bunun üzerine adam incelik gösterdi, başka şeylerden söz açtı. İlk o ufak kenti anlatmaya koyuldu, derken kaçınılmaz biçimde ama hep incelikle, edeple, kendinden ve yaşantısından söz etmeye girişti. Onu dinlemekten ne kadar hoşlanıyordu! O huzur ve rahatlık duygusunu yeniden duydu. Kendisiyle konuşan bir adamı

dinlemek güzeldi; o güven verici sesi dinliyorken başka şey düşünebilirdi, bir an için sıvışıp uzaklara gidebilir sonra yeniden dikkatini toplayabilirdi, ardından yine uzaklara kaçabilirdi, çünkü adam sıradan, öngörülebilir bir yaşam sürüyordu. Dulmuş, bunu tahmin etmişti, kim bilir neden. Ayrıca emekliymiş, bunu da tahmin etmişti. Yakındaki bir ufak kentin lisesinde Latince öğretmenliği yapmış, şimdi kızı orada oturuyormuş, evliymiş, iki çocuğu varmış. Kendisi ise orada, ufak kente elli kilometre uzaklıktaki o kasabada yaşıyormuş çünkü kızıyla ve damadının yanında oturmak istemiyormuş, babadan kalma bir evi varmış, gençliğini orada geçirmiş, ama kızını görmeye gitmesi kolay oluyormuş, tren hattı iyi işliyormuş, en azından şimdiki gibi kaza olmadığında, o akşam da kızını görmeye gidiyormuş, ama gecikeceğini bildirmiş, telefon etmiş. Sonra karısından dem vurdu, mutlu bir yaşantıdan; dört yıl önce ölmüş, o da kendini çok yalnız hissediyormuş. Yalnızlıktan söz etti, o aptal taşra köşesinde renksiz, soluk bir yaşantıdan, sıkıntıdan, hüzünden. Tek dostu Latin klasikleriymiş. Sonra bir de kedisi varmış. Yüksek sesle düşüncelerini söylerken birden silkinerek ayılmışcasına telaşla saatine baktı. "Gitmeliyiz," dedi, "yoksa treni kaçıracağız."

Fikir aklına işte o zaman geldi. Nereden geldiğini söyleyemezdi, belki sıcacık, insanı sarıp sarmalayan mekândan ötürü, belki de dışarıda hava kararmış olduğundan ya da adam ona güven veren o sakin sesle konuştuğundan ötürüydü. "Bu lokanta aynı zamanda otel," dedi, "kalalım burada."

Adamın yüzünde beliren şaşkınlığı yine dikkatle gözlemledi, yine çocuksu, savunmasız bir şaşkınlık; gözlerinin içine baktı, adam gözlerini kaçırdı ve bir şeylerden korkarmışcasına salonda gezdirdi, sanki birisi işitmiş

olabilirmiş gibi, sonra hafifçe öksürdü ve kekeledi: “Niçin ille de benimle?”

“Çünkü ikimiz de yalnızız,” oldu yanıtı, “biraz da bunun için.”

“Ya konferansınız?”

“Bir çaresine bakarım.”

“İyi de, sizi bekliyorlardır.”

“Varsayalım ki bir şaka yapıyorum.”

“Tamam da beni burada tanıyorlar,” diye aldı sözü, “yani demek istiyorum ki, istemem ki...”

“Öyleyse iki oda tutarız,” diye sözünü kesti kadın, “o durumda kimsenin diyecek lafı olmaz.”

Adam hüzünle gülümsedi ve bir eliyle onun elini hafifçe okşadı. “İyi ama ihtiyarım ben,” dedi.

“Her bakımdan mı?” diye sordu.

“Hayır,” dedi, “belki hayır, yani ne diyeyim bilmiyorum.”

Neden, diye sordu kendi kendine, neden? Yalnızca dışarısı karanlık olduğu ve karanlıktan korktuğu için miydi, yoksa midesini o korkunç sancıyla kasan o buzu yeniden hissetmemek için mi? Yaşlı bir adamdı, hüzünlü, yorgun bir adam, belki de omzunda ağlayacak ve merhum karısını anlatacaktı. Ya da başka bir karanlık neden mi vardı altında yuvalanan, ne mantığının ne iradesinin erişebildiği derin bir alanda, özenle kilitli tuttuğu ve anahtarını kaybettiği bir alanda? Gardırobun aynasında hayaline baktı. Oda yoksulcaydı, süsü püsü yoktu. Valizini bir iskemlenin üstüne bıraktı ve ağır ağır soyundu, giysilerini özenle katlayarak. Adam duvarı tıklattı, anlaştıkları işaretledi, ama yanıt vermedi, çünkü biraz daha zamana gereksindiğini hissetti. Şöyle güzelce sıcak bir duş belki iyi gelirdi. Ama banyoda duş yoktu. Küvetin musluklarını açtı, dolmasını bekledi. Küvet dolduğunda

aklına abuk sabuk bir fikir geldi, ne gülünç, canı bir kâğıttan kayıkla birlikte banyo yapmak istiyordu, kâğıttan kayık yapmayalı yüz yıl olmuştu, fakat hâlâ becerebilirdi. Ne kâğıdı kullanabileceğini sordu kendi kendine. Çevresine bakındı ama uygun düşecek hiçbir şey görmedi. O zaman aklına Céline'in kitabı geldi. Valizi açıp çıkardı. Önsözün son sayfasını yırttı, kendi adı ve soyadının bulunduğu sayfaydı. Böylece, kâğıttan kayığa dönüşen o sayfa yeniden değişik bir yaşama doğuyormuş gibi geldi. Suyun içine gömüldü ve kayığı göğüslerinin üstünden kaydırды, sonra bıraktı suda rahat rahat salınsın, özenle kurulanıp yatağa girdi. Duvarı tıklatabilirdi ama birkaç dakika daha geçirmek istedi. Yüksek sesle bir şeyler söylemek istiyordu, konuştuğunu duymak. Bir nakarat istiyordu canı ve çocukluğunda kendisine birisinin söylediği nakaratları aklından geçirmeye başladı. Yastıklardan birini kollarının arasına aldı, pışpışlamaya başladı. "Fış fış kayıkçı, kayıkçının küreği, tıp tıp eder yüreği, akşama fincan böreği..." Yo hayır, söylemek istediği sözler onlar değildi, başka bir şey söylemek isterdi ama ne olduğunu bilmiyordu. Kapının tıklatıldığını işitti ve çarşafı çenesine değin çekti. Adam utana çekine girdi, izin isteyerek, kapıyı anahtarla kilitledi, gülümsedi. Ne yapacağını bilmediği belliydi. Odanın orta yerinde durmuştu, kı-mıldamadan mahçup bir gülümsemeyle bakıyordu ona. Kadın çarşafı kaydırды, göğsünü açığa çıkardı. Adam bakışlarını hızla kaçırdı, odanın öbür yanına geçti, gardırop-la koltuğun arasında durdu, orada soyunmaya başladı. Ona sırtını dönmüştü, böylece adamı görünmeden gözlemleyebiliyordu. Gözlemlemek istemediğini hissetti, ama bir şey bakışlarını kaçırmamasını engelliyordu. Onu seyretmekten hoşlanmamıştı ama aynı zamanda çekimine kapılmıştı. İrikıyım bir erkekti, kocaman pörsük bir göbeği vardı. Kaba etlerinden birinde bir doğum lekesi ol-

duğunu fark etti, koyu renkli kadifemsi kocaman bir leke, bu içine bir ürperti verdi, minik bir elektrik çarpması gibi, ellerinde bir karıncalanma duydu. Acaba tikslenme mi yoksa başka bir duyu mu diye sorguladı kendini. Adam yatağın içine girdi, ışığı söndürdü. Çok zahmetli bir iş oldu, kadın ona yardım etmeye uğraştı. "İhtiyar olduğumu söylemiştim sana," dedi adam. Soluk soluğaydı, soluğu ağırdı. Kadın zihnini başka bir şeye vermesi gerektiğini hissetti, uzaklaşmalıydı, bin zahmetle bedeninin üstünde debelenmekte olan o ihtiyarı düşünmemeliydi, banyo küvetindeki kâğıttan kayığı düşündü, bu onu rahatlatı.

Adam çocuk gibi uyuyakalmıştı, saçlarının arasında sakın sakın soluk alıyordu. Kadın elini uzatıp komodinin lambasını yaktı. Şimdi hangi nakaratı söylemesi gerektiğini biliyordu, ama nakarat değildi, bir duaydı. Yataktan aşağıya kayd ve halının üstüne diz çöktü. Dirseklerini yatağa dayayıp ellerini birleştirdi. Çok uzaklarda kalmış bir geçmişe ait bir duaydı, iri gözlü, koyu renk saçları örgülü bir çocuğun geçmişine. "Koruyucu meleğim, muhafızımsın sen benim, sen beni sakla, bekle..." Daha ötesini söyleyemiyordu, başka şey anımsayamıyordu. Başını çevirdi, gardırobun aynasındaki hayaline baktı. İşte o zaman gördü onu. Ufacık bir koruyucu melekti, diz çökmüş çıplak bir kadının arkasında, koruduğunu göstererek kanatlarını açmıştı. Ama yüzü ihtiyarlamış bir çocuk yüzüydü, kanatlarında kuş tüyleri yoktu, fare postunu andırır koyu renk, kısacık kıllarla kaplıydı kanatları. Bir an sürdü. Başını ellerinin arasına gizledi, sonra yeniden aynaya baktı: Melek yok olmuştu.

İlkin ağladığını fark etmedi, yalnızca gözyaşlarının yüzünü ıslattığını duyumsadı. Ardından hıçkırıklar geldi, bir eliyle boğmaya çalıştı, ama beceremedi. Adam uyan-

dı, ona baktı. Yüzünde yine o çocuksu şaşkınlık ifadesi belirdi. “Neyin var?” diye sordu alçak sesle. “Neyin var?”

“Odana git lütfen,” diye yanıtladı kadın hıçkırıkları-
nı tutarak, “kendi odana git.”

NEW YORK'TA BİR KELEBEĞİN KANAT ÇIRPMASI PEKİN'DE BİR TAYFUNA YOL AÇABİLİR Mİ?

“Aşağıda adı soyadı imzası bulunan ben, cahilliğimden istifade etmiş olan şahısların telkin ettikleri hatalı adalet fikri namına işlemiş olduğum bütün fiilleri eksiksiz olarak itiraf etmek arzusundayım; mezkûr fiillerden dolayı halen kati bir nedamet getirmiş bulunuyorum.”

Lacivert elbiseli bey bir mendille terini sildi, muhatabına sanki orada değilmiş gibi dalgın dalgın baktı ve sözünü sürdürdü: “İtirafnamenizin aynen böyle başlaması lazım, *nedamet getirmiş* sözcüğünün altını çiziyorum, ola ki anlamamışsınızdır diye, ilk bakışta anlamamış olduğunuzu anlıyorum, şunu bilersiniz ki söyleyeceklerinizin tamamı nedametinize dayanıyor, bütün bu hikâyeye nedametinize dayanıyor. Az kalsın bir ayrıntıyı unutuyordum, bizim size taktığımız bir kod adınız var, bundan böyle gerekirse sizi o adla çağıracağım ya da çağıracağız. Siz Bay Kelebek’siniz, sırası gelince nedenini açıklayacağım.”

Karşısında oturan kır saçlı adam bir çıkış yolu arıyormuşcasına çevresine bakındı. Terliyordu, yüzü kıpkırmızı olmuştu. “Yani neden ille ben,” dedi, “yani, neden ille ben, yani.”

Lacivert elbiseli bey mendili tutan eliyle hafif bir sabırsızlığı belli eden bir hareket yaptı. “Ah, Bay Kelebek,” dedi, “kalkıp da bana böyle bir şey söylediğinizi işit-

mek istemezdim.” Alnının terini hafifçe bastırarak kuruladı, içini çekti. “Utanmazın birisiniz siz, utanmazın arlanmazın biri, ama iki cepheyi birden idare etmek durumundasınız: Utanmaz arlanmaz, ama nedamet getirmiş rolünü yargıçların önünde oynamalısınız; bizimleyken alttan almalısınız, hatta pek pek alttan almalısınız. Fakat öyle görünüyor ki siz iki cepheyi birden idare etmeyi henüz öğrenememişsiniz, demek istiyorum ki, öyle görünüyor ki bizim karşımızda utanmaz arlanmazı oynamaya niyetlisiniz, o zaman size çok basit bir şey söyleyeceğim: Vaziyetiniz bombok, Bay Kelebek. Ve biz, sizin vaziyetinizin bombok olduğunu gayet iyi biliyoruz. Dahası, o ufak kafaınızda hiçbir şüphe kalmasın diye neler neler bildiğimizi şimdi size ayrıntılı olarak söyleyeceğim.”

Kır saçlı adam eliyle hayır, lütfen, vazgeçin der gibi bir hareket yaptı. Ama lacivertli bey fark etmiş görünmedi. “Borçlar, her şeyden önce,” dedi, “sizin bütün borçlarınızdan haberimiz var, sizin dediğimde sizinkileri ve kız kardeşinizinkileri kastediyorum. Yine de şantajların yanında ya da şantaj girişimlerinin yanında borçlar hafif kalır. Ama ticaretin yanında da şantajlar hafif kalır, siz ticaret dediğimde neyi kastettiğimi biliyorsunuz, yani diyelim ki yasalarımızın da pek teşvik etmediği bir ticaret türü, siz ticaretinizle insanların canıyla oynuyorsunuz, o da hoş bir şey sayılmaz, öyle değil mi, Bay Kelebek? Ama o ufak ticaretiniz de soygunların yanında hafif kalır. Ah, Bay Kelebek, müsaade buyrun da söyleyeyim, o soygunlar tam bir saçmalık oldu. Tamam, gençtiniz, kanınız kaynıyordu, iman dolu bir devrimciydiniz; gerçi sizin cahilliğinizden yararlanmaması gereken kimselerin kafanıza soktukları hatalı bir adalet ruhuyla hareket ediyordunuz, ama öyle de olsa elinde tabancayla süpermarketlerde soygun yapmak olmaz, şimdi siz kendi kendinize soruyorsunuzdur, bunları nereden biliyoruz diye, öyle

ya, aradan onca yıl geçti, şöyle, sizin şartlarınızda bulunan daha başka kişiler de var diyebilirim, yani yaptıklarından kati surette pişman olmuş kişiler, bilirsiniz, pişmanlık saadet zinciri misali bir şeydir, birisi bana sizin hakkınızda bir şey anlatırsa, siz bana bir başkası hakkındaki bir şey anlatırsınız, hem sonra siz içinizden geldiği gibi, kendi girişiminizle öyle hareket ettiğinizi gayet iyi biliyorsunuz, coşkulu biriydiniz de ondan, dizginlenemez bir coşkunuz vardı, iyi de coşkuların bedeli otuz yıl sonra da olsa ödenir, ödenecek bedeli hapisshanede geçirilecek yıl sayısı ile hesaplayabilir misiniz bilmem, ben yardımcı olayım, şöyle bir on beş yıl diyelim, ha, söylemeyi unutuyordum, o soygunların birinde ölü de çıkmıştı, zaten siz onu benden daha iyi bilirsiniz, yani yıl sayısı arttıkça artıyor, hesabını siz yapın.”

Lacivert elbiseli bey mendilini çıkardı, alnının terini nazikçe sildi. Bir an çok yorgunmuş gibi gözlerini yumdu, sonra yeniden açıp muhatabını sorgulayarak süzdü. “İçecek bir şeyler ister misiniz?” diye sordu.

“Neredeyim ben?” diye sordu kır saçlı adam. “Nerede olduğumu bilmek istiyorum.”

Lacivert elbiseli bey hoşnutsuzluğunu belli eden bir hareket yaptı, sonra kollarını iki yana açtı. “Bay Kelebek,” dedi, “gelin, bu çeşit sorular sormayın, görüyorsunuz, burası başka herhangi bir yer gibi bir yer işte, başka herhangi bir bina gibi bir bina, kapının üstünde tabela falan yok, burası adsız buluşmalara uygun bir yer, bizim gibi adsız dostlar arasında.”

Kır saçlı adam gömleğinin yaka düğmesini çözdü. Düşüncelere daldı, kuşkulu bir halle çevresine bakındı. “Ama neden ille de ben?” dedi.

Lacivert elbiseli bey masanın üstündeki bir dolma-kalemle oynamaya koyuldu. “Galiba size esasen açıkladığım nedenler yeterli gelmiyor, kalın kafalısınız, Bay Ke-

lebek, fiilî nedenler size yetmiyor. Pekâlâ, madem fiilî nedenler size yetmiyor, kuramsal nedenlere geleyim, bakalım anlar mısınız. Neden ille de siz. Nedeni basit: Siz mutsuzun birisiniz de ondan. Ve bütün mutsuzlar gibi hınç besliyorsunuz. Demek istediğim şu: Siz normal yaşam süren insanlardan nefret ediyorsunuz, şu ya da bu yoldan başarılı olmuşlar diye, onları da kendi şartlarınızda görmeyi isterdiniz, yani burunlarına kadar boka batmış halde. Siz ideal kimsesiniz çünkü bahtsızın birisiniz, Bay Kelebek, bilmem muradımı anlatabildim mi.”

“Fakat yabancı konsolosun öldürülmesiyle benim hiçbir ilişkim yok ki,” dedi kır saçlı adam, “yani olayın tamamen dışındayım ben.”

“Öyle de, daha önce değindiğim bütün öbür olayların dışında değilsiniz, seçim sizin,” dedi lacivert elbiseli bey.

“Ne diyeyim bilemiyorum,” dedi kır saçlı adam.

“O halde dinleyin beni,” dedi lacivertli bey, “size bir oyun teklif ediyorum. Gelin güzel bir varsayım oyunu oynayalım, razı mısınız?”

“Razıyım,” oldu kır saçlı adamın yanıtı.

“Çok güzel, sizin hesabınıza memnun oldum,” dedi lacivert elbiseli bey. “Örneğin varsayalım ki şimdi uzaklarda kalmış o yıllarda sizin o zamanlar militanı olduğunuz siyasal hareketin liderleri size bir araba sürmeniz buyruğunu vermiş olsunlar. Yapar mıydınız? Bir düşünün.”

“Düşünmeme gerek yok,” dedi kır saçlı adam, “yapardım elbette.”

“Fakat siz yalnız değildiniz tabii: O otomobilde bir başkası daha vardı.” Lacivert elbiseli bey cebini karıştırdı, bir paket sigara çıkardı. Sakin sakin bir sigara yakıp kibrite üfledi. “Güzel, varsayalım ki sizinle birlikte yolculuk eden o kişinin bir tabancası var, böyle bir varsayımda bulunmak size çok zahmetli gelmez umarım.”

Kır saçlı adam hayır işareti yaptı, kendisine çok zahmetli gelmiyordu.

“Zaten sizin tabancalara bayağı alışkanlığınız var, Bay Kelebek, o gün tabancayla ilk karşılaşmanız olmazdı. Ama devam edelim. Yanınızdaki kişinin o tabancayı kullanmak zorunda kaldığını varsayalım; yani, eğer liderleriniz bir tabanca kullanacak bir kişiye eşlik etmenizi emretselerdi, siz bunu yapar mıydınız? İyi düşünün.”

“Yapardım sanıyorum,” dedi adam.

“Sanıyor musunuz yoksa emin misiniz?”

“Eminim.”

“Güzel,” dedi lacivert giysili bey, “şimdi varsayımımızın arkasını getirmek size düşüyor. Tabancalı adamı nereye götürürdünüz? İyi düşünün.”

Kır saçlı adam hemen yanıt vermedi, ayaklarına baktı. “Kentte dolaştırırdım.”

“Siz o kenti iyi tanırırsınız, değil mi?”

“Avcumun içi gibi bilirim, yıllarca yaşadım orada.”

“Silahlı bir adam dolaşmaya çıkarılmaz ki, belli bir yere götürülür, önceden belirlenmiş bir yere.”

“Ama ben hiçbir yer belirlemedim.”

“Bir varsayımda bulunmayı deneyin.”

“Siz deneyin.”

“Benim açımdan kolay, hikâyeyi zaten biliyorum. Sizin de bilmenizi istiyorum.”

“Öyleyse söyleyin bana.”

“Bizzat sizin anlatmanızı yeğlerim. Dedim ya, bir oyun oynuyoruz.”

“İyi de ben beceremiyorum.”

“Tamam, yine başa dönelim. Varsayalım ki liderleriniz size konsolosun katilini cinayet yerine götürmenizi emretmiş olsunlar. Yapar mıydınız?”

“O zamanlarda mı?”

Lacivert elbiseli bey eliyle sabırsızlığını ifade eden

belli belirsiz bir hareket yaptı yine. "Bay Kelebek," dedi, "vakit kaybettirmeyin bana, tabii ki o yıllardan söz ediyoruz."

"O yıllarda evet," dedi inançla kır saçlı adam, "liderlerimin bana verdikleri bütün buyruklara uyardım, o yıllarda."

"Bir katile şoförlük etme buyruğuna da mı?"

"Elbette," dedi kır saçlı adam, "bir katile şoförlük etme buyruğuna da uyardım, haklı davamız uğruna bunu da yapardım."

"Eminim yapardınız," dedi lacivert elbiseli bey, "şimdi bir ara verelim, bir içeceği hak ettik." Ayağa kalktı, odanın dibindeki bir dolaba yöneldi. İçinde ufak bir buzdolabı vardı. İki portakallı gazozla iki bardak çıkardı. Şişelerin kapaklarını açtı, masanın üstüne koydu. "Bugün boğucu bir sıcak var," dedi, "çalışmak için en uygun gün değil ama ya sabır." Oturdu, sakın sakın portakallı gazozunu içti. Ardından bir sigara yaktı. "Siz açık havada çalışıyorsunuz," diye sürdürdü, "açık havada çalışmak güzel olmalı, imreniyorum size biliyor musunuz?" Yanıt beklemeden konuşmayı sürdürdü. "Hem sonra güzel bir bölgede oturuyorsunuz, denize yakın, ben hep denize yakın yaşamayı düşünmüşümdür, belki emekliliğimi aldığımda öyle yaparım. Ha, aklıma gelmişken, araba ne markaydı?"

Kır saçlı adam neye yoracağını bilemeyerek baktı ona.

"Ne anlamda?" diye sordu.

"Nasıl ne anlamda, Bay Kelebek, size araba ne markaydı diye sordum."

"Hangi araba?"

"Varsaydığımız araba."

"Herhangi bir araba işte."

"Yok, herhangi diye bir araba olmaz, arabaların markası olur, rengi olur, silindir hacmi olur. Seçin bir tanesini."

"Ford olsun."

"Niçin Ford?"

"Öyle işte."

"Yo olmaz," diye içini çekti lacivert giysili bey, "öne sürdüğünüz gerekçe bana inandırıcı gelmedi."

"Çünkü Ford'ları açmak kolaydır, yani ben becerebilirim."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Affedersiniz, siz benim katili cinayet mahalline kendi arabamla ya da bir arkadaşımдан ödünç aldığım arabayla götürdüğümü düşünmezsiniz herhalde."

"Tabii ki hayır."

"Demek istiyorum ki arabanın çalıntı olması gerekirdi. O nedenle aklıma Ford geldi, çünkü benim için açması kolay, bir çakım olsun yeter."

"İyi, Bay Kelebek, görüyorum ki oyunun ruhuna pek güzel ayak uydurmaktasınız. İşbirliğinizden memnunum. Demek ki Ford'u siz çalardınız, öyle mi?"

"Evet, ben çalardım."

"Peki nasıl bir Ford olurdu?"

"Gri bir Taunus."

"Peki nereden çalardınız?"

"Buenos Aires Caddesi'nden."

"Mükemmel. Şimdi de bana o günü anlatmayı deneyin."

Kır saçlı adam gülümser gibi oldu, ama belki de belirsiz bir anlamla yüzünü ekşitmişti. "Şayet tüm bunlar olmuş olsaydı suç benim olmazdı," dedi, "bana o işi yapmamı emreden kişinin olurdu."

"Buna kuşku yok," dedi lacivert elbiseli bey, "ama bunu daha sonra konuşacağız, şimdi bana o günü anlatın."

"Aslına bakarsanız silahı kullanan kişinin de olmazdı suç," diye sürdürdü kır saçlı adam sanki onu işitmemiş gibi, "o yalnızca eylemin uygulayıcısı olurdu, suç cinayeti düzenleyenlerin, onu gönderenlerin olurdu."

“Elbette,” diye yineledi sabırla lacivert elbiseli bey, “ama bunu daha sonra konuşacağız. Şimdi bana o günü anlatmayı deneyin. Oynama sırası şimdi sizde ama isterseniz ben de katılabilirim.” Bir sigara daha yaktı ve tablada yanıp kül olmaya bıraktı. “Haydi bakalım,” dedi, “sabahtan başlayalım.”

“Akşamdan,” diye belirtti kır saçlı adam, “bir akşam öncesinden demek istiyorum, çünkü otomobiller geceleyin çalınır, daha kolaydır.”

“Tamam, akşamdan başlayalım öyleyse.”

“Anlatacak bir şey yok, yani demek istiyorum ki sıradan bir akşamdı. Pizzacıda yemek yedik, ben ve eylemin uygulayıcısı olacak arkadaş. Buluşma saati ve diğer ayrıntılar üstüne anlaşılmamız gerekiyordu.”

Lacivert elbiseli adam hoşnutlukla gülümsedi. “Böyle iyi gidiyor, Bay Kelebek,” dedi, “görüyorum ki uygun bir sözlük kullanmaya başladınız, hatta aklınıza estiği gibi konuştuğunuz bile söylenemez, bunu ilk kez anlatmıyorsunuz sanki.”

“Bir başkasına anlattığım,” diye fısıldadı kır saçlı adam, “evet, ilk kez oluyor.”

“Ama kendi kendinize kesinlikle ilk anlatışınız değil, eminim hikâyeye zaten vardı, hiç değilse sizin içinizde.”

Kır saçlı adam başıyla hayır anlamında kararlı bir işareti yaptı. “Kesinlikle hayır,” dedi telaşla, “bunu hiç düşünmemiş olduğuma sizi temin ederim.”

Lacivert elbiseli bey sigara paketini açıp kır saçlı adama ikram etti. “Bir sigara yakın, olayı iyi düşünün. Bakın, bu oyunu dürüstçe oynuyoruz. Bu elin de kuralları var ve kurallara uyulması gerekir. Sizi aramış olan biz değiliz, siz bize bir işaret verdiniz, biz de bize niçin bir işaret verdiğinizizi anladık, daha iyi anlatayım, tek nedeni sizin bize bir hikâyeyi ayrıntılarıyla anlatmayı istemeniz. Bakın, biz kurnazız, Bay Kelebek, hafife almayın, sizden daha kur-

nazız, dolayısıyla kurnazlık taslamaya kalkışmamalısınız, aynen günah çıkarıyor olsanız nasıl yaparsanız öyle davranmalısınız, bakın olaya dair bizi ilgilendiren yalnızca çıplak gerçekler değil, olaydan ötesini düşünemeyenlerle karıştırmayın bizi, yalnızca dışarıda olup bitenlerle değil, insanların kafasının içinde olup bitenlerle de ilgileniyoruz. Aramızda oynadığımız oyunlar açık seçik olmalı. Açık seçiklik bizim temizlik biçimimiz.”

Kır saçlı adam kendisine uzatılan sigarayı yaktı. Eli hafifçe titriyordu. “Doğru, bir hikâye anlatmak istiyordum,” dedi bir solukta.

“Bundan emindim,” diye kısaca yanıtladı lacivert elbiseli bey. “Ve şimdi kusura bakmayın, sözünüzü keseceğim, yine o akşama dönelim. Evet, pizzacı diyordunuz.”

“Ben o akşam çok sinirliydim, yemeğimi yiyemedim bile. Oysa arkadaşım son derece sakın görünüyordu, iştahı yerindeydi, deniz ürünlü iki pizza yedi.”

“Müthiş bir hafızanız var,” dedi buz gibi bir sesle lacivert elbiseli bey.

“Bunu söyleyebilirim, çünkü arkadaşımın zevklerini biliyorum, deniz ürünlerine bayılır.”

“Anlamsız sayılmayacak bir ayrıntıyı bağışlayın,” diye sözünü kesti lacivert elbiseli bey, “siz bu şahsın kimliği hakkında kuşku götürmeyecek şekilde tanıklık etmeye hazır mısınız?”

“Elbette,” oldu kır saçlı adamın yanıtı, “bütün tanıdıklarımın içinde tabancayla ateş edebilecek yürek yalnız onda vardı. En azından benim kesin inancım bu. Ondan başkası olamazdı.”

“O halde ona da bir kod adı vermeye başlayabiliriz. Beretta Yoldaş diye adlandırmayı öneriyorum, cinayet bir Beretta tabancayla işlendiğine göre.”

“Ben ve Beretta Yoldaş pizzacıdan saat yirmi üç sularında çıktık ve Buenos Aires Caddesi’ne doğru yürüdük. Orada kaldırımın kenarına park edilmiş gri bir Taunus

gördük ve ertesi günkü eylemde kullanmaya karar verdik. Arabayı ben cep çakımla kendim açtım, sonra hareket ettik, arabaya alışmak maksadıyla ben kullandım, Berretta Yoldaş'ı evine kadar götürdüm, ardından kendi evime yöneldim ve arabayı konutumun yakınlarında, üç yüz metre kadar öteye park ettim. O akşama dair anlatılacaklar bu kadar. Uygun görürseniz ertesi güne geçmeye çalışabilirim. Ama ertesi günün varsayımını yapmak daha güç geliyor.”

“Neden daha güç?”

“Demek istiyorum ki beni köşeye sıkıştırıyor.”

“Bana uygun sözcük buymuş gibi gelmiyor.”

“Ama vahim bir şey, hatta çok vahim.”

“Unutmayın ki siz arabayı sürmekten ötesine karışmayacaktınız.”

“Orası öyle, ama yine de cinayet sırasında sürecektim, o konuda bilgim var.”

“Her halükârda siz onların kendi kültür düzeyleri sayesinde size telkin ettikleri hatalı adalet namına yapıyordunuz bunu, cahilliğinizden yararlanmamaları gerekirdi. Hem en önemlisi, siz kati şekilde nedamet getirmiş bulunuyorsunuz. O nedameti yalnız yetkililere değil, sakın bir sırdaşa, bir din adamına açıklamalısınız. Siz pişmanlığınızı yaşamak zorundasınız, kefaretinizi ödeme-i istiyorsunuz.”

“Tamam da olayların nasıl gerçekleşeceği beni ilgilendirmiyor, bana buyrukları verecek olan kişiler ilgileniyor, o zamanlar onlara bağlıydım, benimle oyuncak gibi oynayabiliyorlardı, onların gücü altındaydım, uğurlarına yapmayacağım şey yoktu, oysa sonra bağlılığımıza nasıl karşılık verdiler? Beni unutmakla. Kullandıktan sonra fırlatıp attılar beni.”

“İyi de sizi kullandıktan sonra fırlatıp atan şahıslara gelmeden önce olayların içinden geçmeniz lazım, siz de takdir edersiniz.”

“Olaylar, aslında, basit olabilir.”

“Onları sizden duymayı isterim.”

“Hikâyenin en basit kısmı olabilir sanıyorum.”

“Peki o en basit kısmı siz gözünüzde nasıl canlandırırdınız?”

“Şöyle canlandırırdım: Beretta Yoldaş beni sabahın altısında Viyana Sokağı’nın köşesinde bekleyecekti. Ben oradan geçecektim ve o arabaya atlayacaktı. Sonra Washington Caddesi’ne girecek, Berlin Sokağı’na sapacaktım. Tütün ve kahve satan kafenin karşısında park edecektik, konsolos her sabah orada durup kahvaltı ederdi. Yarım saat kadar bekleyecektik. Konsolos tam vaktinde, saat yedide, yayan gelecekti. Beretta Yoldaş otomobilden inecek, kayıtsız bir halle ona doğru ilerleyecekti. Aynı hiza-ya geldiğinde yıldırım hızıyla tabancasını çekecek ve göğsüne üç el ateş edecekti. Daha konsolos yere bile yığılmadan biz uzaklaşmış olacaktık, çünkü ben motoru çalıştı-
tırarak bekleyecektim ve gidip Beretta Yoldaş’ı alacaktım. Kapıya fırlayan tütüncü bize ancak kaçamak bir bakış atabilecekti, uzaklaştığımız sırada. Hem ne görecekti ki? Bir gri Taunus’la kaçan iki kişinin sırtını.”

“Devam edin,” dedi lacivert elbiseli bey.

“Ekleyecek fazla bir şey yok. Yolu gerisin geri dönecektim, dikkat çekmemek için ağırdan alacaktım: Washington Caddesi, Viyana Sokağı, Buenos Aires Caddesi. Buenos Aires Caddesi’nin ucunda Varşova Meydanı vardır, arabayı park edecektik, sonra ayrı ayrı metroya girecektik, ben kuzey yönüne, Beretta Yoldaş güney yönüne. Nasıl buldunuz?”

“Çok akla yatkın geliyor,” dedi lacivert giysili bey, “gerçekten çok akla yatkın, hikâye bundan daha iyi anlatılamaz sanırım. Tabii birkaç ayrıntı eksik, şurasında burasında bir şeyler, hikâyeler inandırıcı olsunlar diye ayrıntıları eklemek çok önemlidir, özellikle varsayımsal öykü-

lere. Bilmem anlatabiliyor muyum. Hem bu kadar soğukkanlı olmamalı, daha çok tutku gerek. Ve gözyaşları. Manevi azap yani. Bizimki nedamet üstüne bina edilmiş bir olay, bunu unutmayın.”

“Her neyse beni ilgilendiren bu değil,” diye yeniden sözü aldı kır saçlı adam, “bu olası öykü değil, beni ilgilendirenler bana tüm bunları yapmamı emretmiş olabilecek kişiler, beni ilgilendiren o.”

Lacivert elbiseli bey ayağa kalkıp ağır ağır odada gezinmeye koyuldu. “O noktaya geliyoruz,” dedi “sizi ilgilendiren, bizi de en fazla ilgilendiren noktaya geliyoruz. Gördüğünüz gibi, bu noktada ilgilerimiz aynı yönde. Mesele sadece doğru kişileri bulmak, çünkü liderlerin sayısı çoktu ve belki de hepsi bu çeşit bir eyleme razı olmazdı. Öte yandan benim düşünceme göre bu tür bir karar ancak çok dar çerçeveli bir kurulda alınabilirdi, siz ne düşünüyorsunuz?”

“Hem de çok dar çerçeveli,” dedi derhal kır saçlı adam, “hem sonra önemli olan bana emri verebilecek olan kişiler.”

“Kaç kişi?”

“İki.”

“İsim vermeden anlamamı sağlayın.”

“Hocalar diye adlandırdıkları.”

Lacivert elbiseli bey hoşnutlukla gülümsedi. “Bence mükemmel,” dedi, “devam edin.”

“10 Mart günüydü, cinayetten tam bir ay önce. Kentte hareket tarafından düzenlenmiş, ‘dünyada savaş’ konulu bir toplantı vardı. Fransız ve Alman örgütleri de gelmişlerdi. İki hoca birkaç aydır kentten uzaktılar, Güney’de siyasal çalışmalar yapmaya gitmişlerdi. Ben bir yuvarlak masa toplantısı sırasında görmeye gittim, onlar başkanlık ediyorlardı. Kötü durumdaydım, oğlum bir virüs hastalığından ötürü hastaneye kaldırılmıştı, üstelik ev sahi-

bim beni tahliye ediyordu. Paraya ihtiyacım vardı, çok paraya değil, birkaç kuruşa. Onlardan isteyeyim dedim. Onların her işine koşmuştum. Broşür dağıtmıştım, ağır işler görmüştüm, hareketin ırgatlığını yapmıştım. Konuşmaya gittim. Beş dakikada savdılar beni, yardım edemezlermiş, isteklerimden usanmışlarmış. İsteklerimden usanmışlar, ha. Yüzsüzlüğe bakın. Birkaç yıl önce her işlerine koşmuştum. İsteklerimden usanmışlar, ha. Beş dakikada başlarından savdılar beni, dediler ki uğraşacak başka işleri varmış.”

Lacivert elbiseli bey yeniden yerine oturdu. Kaygılı bir hali vardı, kaşlarını çatmıştı. “Düşünelim bakalım,” dedi, “düşünelim bakalım. Bu bana inandırıcı gelmiyor. Ayaküstü bir konuşma, çevrede bir alay insan varken böylesine ağır bir buyruğu almak için en uygun durummuş gibi gelmiyor bana, iki hoca asla böyle bir fırsatı seçmezlerdi, bu hiç kimseyi inandırmayacak bir öykü.”

“Başka seçimim yok, olaydan önce onları gördüğüm tek sefer. Ve onlarla konuştuğum tek sefer. Onlarla konuştuğumu gören tanıklar var, avantajı bu. Bu avantaja dayandırmak lazım.”

“Peki size ne söylerlerdi?”

“Bana eylemin 9 Nisan için kararlaştırıldığını, hazır bulunmamı ve bütün bilgileri bana Beretta Yoldaş’ın vereceğini söylerlerdi.” Kır saçlı adam kısa bir süre sustu, içini çekti. “Bu şekilde diyebilirim ki plan tüm ayrıntılarıyla Beretta Yoldaş’a verilecekti ve beni bilgilendiren o oldu, ben daha sonra onunla buluştum, yüz yüze görüştük, o istediği kadar inkâr etsin.”

“İnandırıcı bir öykü gibi geliyor bana,” dedi lacivert giysili bey, “evet, sonuçta inandırıcı bir öykü gibi geliyor. Sanırım herkes için inandırıcı bir öykü olabilir. Görüyorum ki sizin güçlü bir belleğiniz var, Bay Kelebek, önemli olan onu korumak.”

Odaya sessizlik çöktü. Uzakta, mesafenin ve kapalı pencerelerin hafiflettiği trafiğin gürültüsü işitiliyordu. Bir yerlerde bir saat çaldı.

“Güzel,” dedi lacivert elbiseli bey, “sanırım hepsi bu.”

Kır saçlı adam ayağa kalkacak gibi yaptı ama oturduğu yerde kaldı. “Af buyurun,” dedi, “ama bir şey daha var.”

“Ne gibi?”

“Yani bir şey, nasıl desem bilmiyorum, şey, yani, ben açık seçik görmüyorum.”

“Ne demek istiyorsunuz?”

“Şunu demek istiyorum: Ben tüm bunları hangi nedenlerle yaptığımı biliyorum, ama sizin nedenlerinizi bilmiyorum.”

Lacivert elbiseli beyin yüzünde geniş bir gülümseme belirdi. İlk kez böyle açık açık, hoşnutlukla gülümsemişti. “Size bir soruyla yanıt vereceğim, duymak ister misiniz?”

“İsterim,” dedi kır saçlı adam.

Lacivert elbiseli bey eliyle havada belirsiz bir hareket yaptı, bir kuşunki gibi hafif bir hareket, sonra şöyle dedi: “New York’ta bir kelebeğin kanat çırpması Pekin’de bir tayfuna yol açar mı?”

Kır saçlı adam onu karanlık bakışlarla süzdü. “Oyun oynamayın benimle,” dedi.

“Sizinle oyun oynuyor değilim, ciddi bir soru bu.”

“O halde anlamıyorum.”

“Önemi yok, bir fraktal kuramı ya da belki felaketler kuramı. Siz kuşkusuz felaketlerin ne olduğunu bilirsiniz, ama belki fraktalların ne olduğunu bilmiyorsunuzdur.”

“En ufak bir fikrim yok.”

“Ne yapalım,” dedi nezaketle lacivert elbiseli bey, “şimdi anlatması çok uzun olur, hem çok karmaşık. Ama şunu düşünün: Biz bir fraktalda bulunuyoruz, yaptığınız bir hareket fraktalda bir değişikliğe yol açar, azizim Bay

Kelebek, işte o yüzden kanatlarınızı yerli yerince çırpmalısınız.” Lacivert elbiseli bey yorgunluğunu belirten bir hareket yaptı, mendilini özenle katladı, göğüs cebine yerleştirdi. “Sanırım birbirimize söyleyecek başka şeyimiz yok,” diye fısıldadı.

Kır saçlı adam aceleyle ayağa kalktı. Ne yapacağına karar veremez gibiydi, nasıl vedalaşacağını bilemez gibi. Sonra başıyla bir selam verip kapıdan yana geri geri gitti. Salonun ortasına vardığında durdu, sıkıntıyla öksürdü. “Siz bana bir kod adı bile vermişsiniz,” dedi alçak sesle, “ama ben size ihtiyaç duysam kim diye arayacağımı bilmiyorum, adınız ne bilmiyorum, bilmeyi de istiyor değilim ama hiç değilse bir nirengi noktası, bir takma ad, yani nasıl diyeyim bilmiyorum.”

Lacivert elbiseli bey ayağa kalkmıştı. Ellerini masaya dayamış duruyordu. “Siz beni hiçbir nedenle aramamalısınız, Bay Kelebek,” dedi, “ama istediğiniz kiminle konuştuğunuzu bilmekse duruma uygun bir ad uydurabilirim. Beni Doktor Vicdan olarak kabul edin. Ben sizin vicdanınız olmak durumunda kaldım, Bay Kelebek; belki de vicdanınızın en karanlık bölümü, sizin tanımayı bile istemeyeceğiniz, özenle ağır bir mahzen kapağının altında tuttuğunuz bölümü. Bugün bu kapak kaldırıldı ve ne denli hoşnut olduğumu sizden gizleyemem. Aynı zamanda yorgunluğumu da. Sizinki gibi vicdanlarda dolaşmak kolay iş değil. Benim uğraşım böyle işte, bir tür doğurtma, ve doğurtma zahmetli olur, bilmem anlıyor musunuz. Kim bilir, emekliye ayrıldığımda açık havada bir uğraş tutamaz mıyım, şöyle deniz kıyısında, sizinkine benzer bir yerde. Şimdi artık elveda, işim bitti, bir daha karşılaşma fırsatımız olacağını sanmıyorum.”

TAŞLARIN ARASINDA SÜZÜLEN ALABALIK SENİN YAŞAMINI ANIMSATIYOR BANA

Nasıl olsa kimse gelmeyecekti. Düşündüğü ilk şey bu oldu ve sağ dizinde bir ağrı hissetti. Gözlerini çevrede gezdirerek duvarlara baktı. Tablolar dayanılmaz gibi göründü. Suluboyalar, diye düşündü, lanet olası suluboyalar. O arada gün aydınlık bir ikindiye açılmıştı, büyük kentin damları üstünde gökyüzü masmaviydi, sabahki yağmurla hâlâ pırıldayan damlar. Canı pencereyi ardına değin açmak istedi ama yerinden kıımıldamadı. Onu hemen içeriye alabilirdi, ama biraz beklemesi daha iyi olur diye düşündü. Onu salona alın, dedi kâhya kadına, bir şey yazdığımı söyleyin. Nasıl olsa kimse gelmeyecekti. O düşünce bir an için kendini daha güçlü duymasını sağladı. Tuhaf, yakasını bırakmayan bir düşünceydi, sağır bir öfke salıyordu içine; çünkü terk edildiği anlamına geliyordu. Ama şimdi öyle değil, diye düşündü, şimdi birisi var. Kendi kendine güldü. Bir ziyaret diyelim, daha iyi, dedi kendi kendine. Ah, şu dayanılmaz tablolar. Ve suluboyaların yanında, feci yağlıboya tablolar, önemli yanı geniş alanlar kaplamak olan otuzlu yılların buyurgan, hamasi biçemiyle yapılmış portreler. Üstüne üstlük ölülerin yüzleri. Dayanılır gibi değil. Elini kaldırıp bir işaret yaptı. Hoşça kalın ölü çehreler, diye mırıldandı, az sonra yine görüşürüz. Dizlerinden battaniyeyi kaldırdı, canı yerinden kalkmak istedi. Hiç değilse pencereye gitmek,

dışarıya bakmak, bakışlarıyla uçmak. Fakat hayır, yerinden kımıldamadı. Aşağılıklar, diye düşündü, hepsi aşağılık. Kimi kastediyorum? diye sordu kendi kendine. Eh, hepsini kastediyorum. Kendi kendine gülümsedi. Hatta daha doğrusu reziller: hepsi de rezil. Sonra Lucrezia'nın kitaplığın üstündeki fotoğrafına baktı, mırıldandı: Sen ol-san öyle derdin Lucrezia, hepsi reziller. Lucrezia fotoğraftan gülümsedi ona. Seninle anlaşıyordum Lucrezia, dedi, gaddarlığın yok mu, her şeyden koruyordu beni. İçinden şarkı söylemek geldi ama söylemedi. Şarkı söylemek yakışık almazdı, onun yaşında. Şarkı söyleyen bir ihtiyar çocuklaşmış bir ihtiyardır, oysa başka devirlerde onu eğlenceli sayarlardı. Başka devirler. Dedi ki: Başka devirler, Lucrezia, ben de sana bir ziyaret yapmak istiyorum, birkaç saniyeye kadar geliyorum. Koltuğa iyice yerleşti ve kendi kendine uyuyakalmış gibi yaptı. Deniz kıyısında bir kordon boyunda Lucrezia ona doğru geliyordu. Rapallo'ydu, tabii, Rapallo'dan başka yer olamazdı. Bir tüvit eteklik giymiş, boynuna bir tilki kürkü sarmıştı. Kordon boyunun palmiyeleri arasında saklambaç oynayarak ona doğru gitti. Merhaba Lucrezia, dedi. Lucrezia ona bakıp bir tuhaf gülümsedi. Bir dondurma istiyorum, dedi, şöyle güzel bir dondurma. Hangi yıllardayız? diye sordu o. Kırklı yıllardayız, dedi Lucrezia, bu ülke korkunç bir yer, ben de Paris'te yaşamayı isterdim. Kırklı yıllardayız, giysilerimden anlamıyor musun? Elbette, diye yanıtladı paltosunu düzelterek, görüyorum. Ve düşündü: Vay canına, kırklı yıllardayız, en iyi şiirlerimi yazıyorum. Ardından sordu: Ama tam hangi yıldayız? 1949'dayız, diye yanıtladı Lucrezia. Canına yandığım, dedi adam, en ünlü şiirimi yazıyorum, "Kayaların üstündeki diken"¹. Lucrezia ona alaycı alaycı bakıyordu. En-

1. Eugenio Montale'nin "Agave sullo scoglio" (Kayanın Üstündeki Agave) şiirine gönderme. (Ç.N.)

yinin tekisin sen, dedi. Adam şapkasını başına yerleştirdi ve bir adım attı. Lucrezia onun koluna girdi. Deniz muhteşemdi, masmavi bir ayna. Çok erken öldün, dedi adam, kırk yıl sonra ne mene şair oldum bilmiyorsun, tapılacak bir nesne, bunu söyleyen ben değilim, eleştirmenler, edebiyat tarihçileri. Ama Lucrezia'nın onu dinlediği yoktu, gülümsüyordu, dalgındı, gören de küçük bir kız çocuğu derdi. Kol kola yürürlerken birkaç dans adımını attı, oracıkta, kordon boyunda. Yoldan geçen birkaç kişi dönüp baktı. Lucrezia, dedi adam, millet bize bakıyor, gülünç olma. Kadın zınk diye durdu, ona sırtını döndü, kollarını kavuşturdu, inatla denize dikti gözlerini. Adam bir dize okumaya başladı: O odalarda yeller esiyor, ve sen teslim oldun. Lucrezia ona gücenmiş havaıyla baktı, dedi ki: O şiiri benim için yazmıştın, daha doğrusu benim sayemde yazmıştın, seni ben götürmüştüm buraya, tam burada, bu tepelerin üstünde, ben seni götürmeseydim asla yazmazdın, ama ben teslim olmadım, ölmüş bile olsam. Bunu demek istememiştim, diye sözünü kesti adam özür dilercesine. Fark etmez, dedi Lucrezia gerçekçi bir ses tonuyla, haydi gidip dondurma yiyelim. Caddenin karşısına geçtiler, Caffè Rapallo'nun masalarından birine oturdular. Garson koşup geldi, Lucrezia ikolatalı bir kupa ısmarladı. Kendisi bir kahve istedi. Kırklı yıllarda olmak güzeldi, diye düşündü adam, koltuğuna güzelce yerleşti zamana yerleşiyormuşcasına. Güzeldi, güven vericiydi. Lucrezia henüz ölmemişti, dostların da hepsi sağdı, orada Floransa'da, hepsi hayatta ve coşkulu, mektup yazıyorlardı. Hele dizelerine hayran olan ve daha fazla siyasal yükümlölük almasını isteyen o eleştirmen uzun dokunaklı mektuplar yolluyordu: Bu da güzeldi. Ve her şeyi yeniden yapılandırmanın güçlüğü, o sefalete batmış İtalya'da, bu da güzeldi. En azından yaşamsaldı. Sonra kentte gezinmekle geçen uzun ikindiler,

yayınevindeki iş, yeni dostluklar: Hepsi güzeldi. Duvarları ölümlerin çehreleriyle kaplı o apartman dairesine kapanmaktan daha güzeldi elbette, yapayalnızdı, kimseyi beklemiyordu çünkü artık kimse gelip onu aramıyordu; onun, yani sarışının dışında. Terk etmişlerdi onu, gazeteciler, eleştirmenler, dostlar. Artık haber sayılmıyordu; kâhyasıyla birlikte yaşayan kocamış, illetli bir şair kimi ilgilendirebilir ki? Lucrezia'nın elini elleri arasına aldı ve ona sordu: Kâhyasıyla birlikte yaşayan kocamış, illetli bir şair kimi ilgilendirebilir ki? Lucrezia dondurmayı yaladı, kurnazca gülümsedi. Neden benim yanımda kalmıyor-sun? Kalamam, dedi adam, artık çok uzun zaman geçti, ama yakında geleceğim. Lucrezia hâlâ gülümsüyordu: Peki bu arada ne yapıyorsun? diye sordu ona, bana kendinden söz etsene. Adam derin derin iç geçirdi. Sıkılıyorum, dedi, sıkıntıdan patlıyorum. Sokağa çıkmıyorum artık, bacaklarım beni taşıyor. Zamanımı duvarda ölmüşlerin suratlarını seyrederek öldürüyorum, artık beni görmeye kimse gelmiyor, yalnız o geliyor, küçük sarışın. Bir dakika, bir dakika dur da ben tahmin edeyim, dedi Lucrezia, şiir yazıyor ve senden önsöz yazmanı istiyor. Belki, dedi adam kafasında evirip çevirerek, bilmem, ama ölümün kokusunu aldı, ben nalları dikmeden önce bir şeyler koparmak peşinde. Ne biçim sözler söylüyorsun, dedi Lucrezia, seni tanıyamaz oldum, yakışıklı enayimi tanıyamaz oldum. Yani anladın işte, diye yanıtladı adam, gayet iyi anladın. Çok iyi anladım, dedi Lucrezia, namussuzun teki, eh, ne olmuş? Olan şu ki öcümü almak istiyorum, dedi adam, işte düşündüğüm bu. Kimden öcünü alacaksın? diye sordu Lucrezia ilgiyle. Kimden olacak, kendimden, dedi adam, intikamların en iyisi o olur, ama kendimle birlikte öbürlerinden de, hepsini kapsasın istiyorum, bu salakların. Salakların değil, dedi Lucrezia, namussuzların. Ardından ekledi: Ona âşık oluyormuşsun

gibi yap, diller dök, âşık olmuş numarası yapmakta senin üstüne yoktur, bir ihtiyar tutkusu, yürek burkucu, *voilà*. Lucrezia çantasını açtı, aynalı pudrierini çıkardı. Tez elden makyaj yaptı, pek fark ettirmeden. Çirkindi Lucrezia, bariz çirkindi. Kırklı yıllarda olmak da ona hiç yaramıyordu, çirkinliğin karşısında gençliğin elinden hiçbir şey gelmez. Hani sen de pek öyle yakışıklı sayılmazsın, dedi Lucrezia, düşüncesini sezinlemiş gibi, moruğun tekisin. Öyle ama ak saçlıyım, diye yanıtladı o, saçlarının ağarması bana şöyle soylumsu bir hava veriyor. Saçı ağarmış olmak bir şeye yaramaz, çirkinliğin karşısında ak saçların elinden hiçbir şey gelmez. Kadına gülümsedi, Lucrezia da yorgun bir gülümseyişle karşılık verdi, portrenin uzaklığından. Adam silkindi, çevresine bakındı. Ne kadar zaman geçmişti? Bir dakika mı, bir saat mi? Hiç geçmedi, diye düşündü, insan zamanı geriye sardığında zaman geçmez ki. Çıngırağı çaldı, Rita eşikte görüldü. Onu biraz daha bekletmesini söyledi, yazı yazması gerekiyordu. Geri göndereyim mi? diye sordu Rita. Hayır, tabii ki göndermesindi. Ziyaretçisiydi o, bütün gün beklediği ziyaretçisi, hatta Rita hazırlıklı olsundu, belki de akşam yemeğine davet ederdi. Rita bir şey homurdanarak gözden kayboldu. Sarışın hanımdan hoşlanmıyordu. Rita'nın dört dörtlük bir koku alma yetisi vardı, handiyse okuma yazması bile yoktu, yine de insanlar hakkında hiç yanılmazdı. O arada alacakaranlık bastırmaktaydı, ekim ayında günler kısadır. İçini büyük bir özlem kaplamıştı, ama neyin özlemi? Tuhaf, böylesi bir özlem, neye olduğunu bilmeden. Yazmaya özlem, belki. Ama sahiden yazmak, eskiden yaptığı gibi, kuvvetle, tutkuyla, inançla: Şimdi yapmaya hazırlandığı gibi değil. Ve o günlere özlem. Ama hangi günlere? Yo, herhangi bir şeye değil. Salt özlem işte, katkısız. Koltuktan kalktı, battaniyeyi özenle katladı. Terliklerini çıkarmayı isterdi, ama beceremiyor-

du, sonunda vazgeçti. Kusura bakma şekerim, diye düşündü, beni ayağımda terliklerimle yakalayacaksın. Biraz ılık çaldı. Masaya oturdu, bir sayfa kâğıt aldı, başladı yazmaya. Hızlı ilerliyordu, nasıl olsa ezbere biliyordu. Kâğıdı özenle katladı, ropdöşambrının cebine soktu. Aynadaki hayaline baktı, fularını düzeltti. Ardından pencereye gitti. Akşam bastırmıştı. Meydana ve kiliseye baktı ve yeniden duyumsadı özlemi. Daha önce bir ekim akşamı bir kilisenin önünde bir meydanda bulunmuştu. Yanında bir kadın vardı, bir bankta oturuyorlardı. Ya da sadece hayal etmiş de olabilirdi onu, kim bilir. Anılar, uzaklarda kaldıklarında hayale benzerler, düş gibidirler. Keman çalmak isterdi, yüreğini yakan bir gereksinim duydu, ama keman çalmayı bilmiyordu, kemanı da yoktu. Ya da hiç değilse dinlemek, Paganini'nin bir capriccio'suna dalıp gitmek, düş gücüyle ya da belleğiyle havalanmak, havada salınmak ve uçmak, o dayanılmaz odadan fırlamak, alçaktan uçarak kentin üstünden geçmek, denize doğru yönelmek ve Bocca di Magra kumsalının üstünde süzülme, yılları gerisin geriye solurcasına yutmak, ta otuzlu yıllara değin. Otuzlu yıllar, Lydia, bir vedanın akşamı. O vedanın, o vedanın biçiminin ağırlığını ömrü boyunca üstünde duymuştu, değiştirmeyi isterdi, o nedenle değiştirdi. Kafeye girdi, gördü onu. Dipte oturmuştu, büyük aynanın altında. Ona yaklaştı, elini öptü. Connie gülümsedi. Lydia, dedi, bugünden böyle sen Lydia olacaksın, y harfiyle. Garsonu çağırdı, şampanya ısmarladı. Lydia'ya, dedi kadehini kaldırarak. Sana bir madrigal getirdim, diye sürdürdü, senin için yazdım, gerçek vedalaşmamızda sana getirmemiştım, ne aptalım, getirmemiştım çünkü sana içermemiştım, nefret ediyordum senden çünkü beni bırakıyordun, çünkü kendi ÷lkene dönüyordun, seni ve özgürlüğünü kıskanıyordum, sana bir aşk şiiri sunmak istemiyordum, zayıflık olur gibi geliyordu, sana onu bugün getir-

dim, evet, ne düşündüğünü biliyorum, nasıl olur da insan aynı ânı hayatta iki kez yaşar diye düşünüyorsun, ne diyeyim, bize bağışlanan bir tılsım bu, çünkü sen Lydia'sın ben de senin şairinim, ve tılsım burada, bu kafede gerçekleşiyor.

Yazı masasının ışığını yaktı ve ihtiyatla gidip kapıyı açtı. Kadın salonda bir koltuğa oturmuş, okuyordu, hiç değilse görünürde. Sarışındı, güzeldi. Aptal da olduğu hemen görülüyordu, en azından o böyle düşündü. Ama yo, aptal değildi, yalnızca sarışın ve güzeldi, o yüzden aptal görünüyordu. Eliyle ona bir işaret yaptı, kadın, Üstat, dedi. Sizi bunca zaman beklettiğim için bağışlayın, diye özür diledi adam, esin gelmişti. Ve o sırada, diye düşündü, gece bastırdı. Ve gece onun yüreğine de bastırıyordu, hissediyordu bunu, zamanın içinde dönüp dolaşmaları bitince kendini yine orada buluyordu, her zamanki eski evinde, konuşmak, özür dilemek, hep bir şeyler söylemek zorunda, hep bir şeyler. Kadın çantasını açtı, bir kitap çıkarıp ona uzattı. Bir yandan gülümsüyordu, memnun mutlu. Onun kulağına uzak sözcükler geldi, belirsiz biçimde kendisi hakkındaki deneme yazısının yayımlandığı Amerikan dergisi olduğunu kavradı ve, Ne yapayım bunu? diye düşündü. Ama duygulanmış gibi yaparak başını salladı, teşekkür ederim, dedi. O sırada kadın ayağa kalkmıştı, biraz sıkıntılı gibiydi, ben kalkayım artık, dedi, yalnız bunun için gelmiştim. Bunun üzerine adam dostça bir hareketle kadının elini elleri arasına aldı, akşam yemeğine kalın, dedi, Rita sofrayı hazırladı bile, bu akşam bir alabalığımız var. Kadının yüzünde bir gülümseme parladı, Taşların arasından süzülen alabalık, diye onun dizisini okudu, içinden onu susturmak geçti, umutsuz olduğunu hissettiği bir hareket yaptı, ama öteki, önüne geçilmez bir biçimde sürdürdü: Senin yaşamını anımsatıyor bana. Bu kadarı da fazlaydı, gerçekten fazlaydı, daha

fazla dayanamayacağını hissetti. Bir koltuğa çöktü, kadın, Rahatsızlandınız mı? diye sordu. Yanıt vermedi, gözlerini yumdu. Connie de gözlerini yumdu ve çarşafların arasındaki kollarını iki yana açtı. Çıplaktı, güzeldi, gençti, Connie'ydi. Ama kendisinin sırtında paltosu vardı ve o otel odasında ayakta durmuş bakıyordu ona. Hep paltonun sırtında, dedi Connie, adam değil, bir paltosun sen. Paltosunu çıkardı, soyunmaya başladı. Kadının karşısında donuyla kaldı. İçinde hem büyük bir arzu hem büyük bir hüznün vardı. Alacakaranlık bastırmaktaydı ve oda bir çamlığa bakıyordu. Çarşafların arasına süzüldü, ona sarıldı. Bağışla beni, dedi. Bilmem başarabilecek miyim, diye yanıtladı Connie, hem sonra neyini bağışlayacağımı bilmiyorum ki. Adam sesini çıkarmadı. Komodinin üstündeki telefon çaldı. Kimseyi bağlamayın, dedi Connie almaca. Bunu İngilizce söyledi, adam büyük bir uzaklık hissetti. Kararsızlığımı, dedi, bunu demek istiyordum. Connie yanıt vermedi, onu okşadı. Önemi yok, dedi, bütün şairler kararsızdır, şairleri tanırım ben, seninle sevişmek istiyorum. Ben de, dedi adam ve yüzünü onun saçlarına gömdü. Harika bir şey oldu. Uyandığında bir de baktı ki yatakta yalnızdı. Connie banyodaydı, sırtında mavi bir bornoz, başına bir havluyu sarık gibi sarmış halde ortalıkta belirdi. İki gün sonra gidiyorum, dedi gülümseyerek, ülkeme dönüyorum. Seninle yarın vedalaşmayı isterim, dedi adam, burada, bu odada değil. Her zamanki saatte her zamanki kafede olacağım, dedi kadın, seni beklerim. Adam kalktı ve giyindi. Connie yatağın üstüne oturmuş, onu seyrediyordu. Şimdi o yine oradaydı, sırtında paltosuyla ve kendini gülünç hissediyordu. Bir şeyler söylemek isterdi ama ne söylesin bilmiyordu. İşte o zaman, çekip gitmek üzere kapıyı açtığı anda, kendi kendine, Connie'ye duyurmadan, mırıldandı: Taşların arasından süzülen alabalık senin yaşamını anımsatıyor bana. Ama o

sırada Rita kapıda belirdi, akşam yemeği hazır dedi. Yemek salonuna yerleştiler, kadın güzel geniş adımlarıyla, o, ufacık güvensiz adımlarıyla. Kibar bir erkek olarak ona sandalyesini tuttu ve soluna oturdu. Rita elinde tepsiyle geldi. Somonsu alabalık buğulamaydı, havuç ve patates garnitürlü. Kadın bol bir porsiyon aldı, o ufak bir parça. Sen karnı aç bir şairesin, güzel sarışın, diye düşündü, karnı aç bir şairesin. Alabalık lezzetliydi. Tadına vardı ve bir parçacık daha aldı. Tanrım, ne kadar zaman geçmişti. Geçen zamanın olanca ağırlığını hissetti. Ne kadar zaman geçmişti. İyi de, ne zamandan beri? Alabalık taşların arasından süzöldüğünden beri. Ve şimdi bütün olup bitenlerden geriye kala kala önünde bir buğulama alabalık kalmıştı, ve onun lezzetli bir yemek olduğunu duyumsuyordu. O sırada sarışın kadın konuşmaktaydı. Şiirden dem vuruyordu, öyle gibi geldi ona, bir Amerikan üniversite kampüsünden, şiir okumalardan. Ama neydi şiir? Bir an o düşünceye takıldı kafası ve gülümsedi. Kadın kendi söylediğı şeye gülümsediğini düşündü kuşkusuz, bu da sözünü daha da büyük bir coşkuyla sürdürmesine yol açtı. Nasıl da durmadan konuşuyor, konuşuyordu. Şimdi de onun şiirlerinin en değişik ölkelerde yapılmış çevirilerinden dem vuruyordu, dedi ki: Amerikalı çevirmenin bu dizede bir yanılsaması olmuş. Hangi dizede? diye sordu. Şu küllük dizesinde, 1941'de yazdığınız, hani otelin küllüğünde. Oh, dedi adam, o kez benimki de bir yanılsamaydı. Ardından düşündü: şiirin kendisi yanılsama işte, şiir o. Bunu söylemeyi isterdi ama kadın anlamazdı ki. Söylemesin daha iyiydi. Sustu, peçeteyle ağzını sildi. Hassiktir, diye düşündü, hassiktir, ne halt düşünüyorum böyle? Böyle, bayağı sözcüklerle düşünmek hoşuna gidiyordu. Bir güven duygusu veriyor, rahatlatıyordu. Kendisine içli içli mektuplar yazıp duran o yazar geldi aklına, yeni-romantik ayaklarına yatan, oysa bayağı ruhlu bir adamdı.

Sonra kendisinden burjuva diye nefret eden řu eleştirmen, kitleleri hiř sevmemiş, kőřesine çekilmiş bir adam-mış. Kitleler ha. Ortega'yı¹ dőřündő, iřte o her řeyi anla-mıştı. Bařka devirlerdi. şimdi dőnya bir keşmekeş olmuştu. Olmuřtu ama o evden duyulmuyordu. Ancak rőzgār esintileri gibi dalgalanan zaman duyuluyordu. Her řey bitmiş miydi yani? Hayır, diye dőřündő, her řey bitmemiş-ti, kendi öykőřü hālā sőrüyordu. Konuęu ananasını yiyor-du, çünkü sıra ananasa gelmişti. Adam cebinden kāęıt parçasını çıkardı, dedi ki: Sizin iřin bir madrigal yazdım. Kāęıdı uzattı, kadının yőzünde bir şaşkınlık belirdi. Ŭs-tat, dedi, siz beni mahcup ediyorsunuz. Okuyun, dedi o. Kadın o şirkin parodiyi okumaya koyuldu, sonra dedi ki: harika. Onun da duymayı istediği buydu. Harika şeylere gereksinimi vardı. Elbette, aldatmaca harikaydı, sahtelik harikaydı, teřekkőrler, Lucrezia. Size adadım bunu, dedi ve beyaz şaraptan bir yudum aldı. Gece bastırmıştı, du-yumsadığı řey buydu. Yőreęine olanca ağırlığıyla abanan soğuk, kaşınılmaz bir gece. Ayaęa kalktı, ufacık güvensiz adımlarıyla pencereye kadar ilerledi. Kilise hālā aşıktı, aydınlıktı. Tek tők geşenler meydanda duraklıyordu. Mu-tat kişiler, diye dőřündő, bunlar mutat kişiler. Bu sözcük-le ne demek istediğini bilmiyordu bile. Günah çıkaran bir rahip, diye dőřündő, řu kilisede günah çıkaran bir rahip var mıdır? Sirtına bir ceket geşirip aşağıya inmek, kilise-nin orta sahnını geşip günah çıkarma hücreğine yőnel-mek ne güzel olurdu. Ben geldim, derdi, ben bir şairim, řiir yalandır, ömrüm boyunca yalan söyledim, yazının tamamı yalandır, en gerček şeyler bile, günahımı çıkarın, lőtfen, yalan söylemekten başka řey yapmadım ben. Son-ra da şöyle derdi: şimdi de başka bir yalan hazırladım, katmerli bir yalan, kendi kendime öykőnőyorum, kendi-

1. İşpanyol dőřünőrő J. Ortega y Gasset'in *Kitlelerin Ayaklanması* yapıtına gön-derme. (Ç.N.)

mi taklit ediyorum ve urnurumda değil, tersine, eğlen-
diriyor beni. Seni bağışlamam evladım, derdi günah çıkara-
ran rahip, ağır bir günahdır bu, kendi kendine karşı işle-
nen günah. O da şöyle yanıtlardı: Yazının tümü kendi
kendine karşı işlenen bir günah, anladınız mı? Ömrüm
boyunca kendimi feda ettim, kurban ettim kendimi, ken-
dime karşı günah işledim. Bunları bomboş kilisede haykı-
rırdı, hem öyle bağırırdı ki rahip günah çıkarma hücresin-
den dışarı uğrardı. Evladım, derdi, seni anlamıyorum. O
zaman daha yüksek sesle haykırırdı, ama ne tuhaf, ne ka-
dar fazla bağırırsa kendi sözcüklerini ayırt etmesi o denli
güçleşiyordu, sesi kulak tırmalayan çığlıklarla kesilen bir
homurtuya dönüşmüştü, ve şimdi coşkuyla, tutkuyla,
şarkı söylemeye başladı. Evet, işte tam öyle yapardı, Ver-
di'nin *Requiem*'ini söylemeye başlardı ve *Requiem*'le her-
kesin günahını bağışlardı, orada olanların da olmayanla-
rın da, hayattakilerin de ölülerin de, en çok da kendi gü-
nahlarını. Ve şarkı bitince kilisenin sahinini geçerdı, dışa-
rıya çıkardı, meydanın bir yanından öbürüne varırdı, ken-
di evinin sokak kapısından girerdi, yine sarışın hanımın
çatalını bir ananas dilimine batırmış kendisini beklediği
daireesine çıkardı ve ona şöyle derdi: Artık günahım bağış-
landı, şiirimi size sunabilirim.

Bu madrigali sizin için yazdım, diye yineledi. Kadın
ona uzun uzun baktı, anlaşılmaz birkaç hece kekeledi,
gözlerinde bir damla yaş pırıldadı. Tam bir aptal, diye
düşündü adam, çok iyi bir seçim yaptım. Aynı zamanda
hayıflandı, fazla kolay olmuş gibi geldi. Bari zeki biri ol-
saydı, zeki ve birazcık hain, şu buruklaşmış zekâlardan,
hani dünyanın kötülüğünü anlayanlardan. Oysa önün-
deki uysal bir kadındı, kendisine inanmaya hazır, savun-
masız bir zekâ, evet öyleydi işte, güzelliğe inanan bir ze-
kâ. Sordu bunu: Siz güzelliğe inanır mısınız şekerim?
Kadın ona dalgın dalgın baktı, bir yanıt aranıyordu. Ka-
fası iyice karışmıştı, bunu fark etti. Üstat, diye yineledi,

siz benim aklımı karıştırıyorsunuz. Sonra da açıkladı: Şi-iri severim ama ayakları yere basan bir kadını ben. Bu onu rahatlatmıştı. Ayakları yere basan bir kişi! Nihayet ayakları yere basan bir kişi! Eğer gerçekçi biriyse zekâsı hepten savunmasız değildi, dünyayla yüzleşmeyi bilirdi, uygulamayı bilirdi. Onun elini tuttu ve, teşekkür ederim, dedi. Kadın ona büsbütün şaşırarak baktı, size ben teşekkür ederim Üstat, dedi, fakat sormak isterim: Niçin tam da ben? Adam gözlerini tavana dikti ve bir sigara yaktı. Şekerim, demek isterdi, sana anlatması çok uzun olur, hem çok karmaşık, dolayısıyla pratik nedenler vereceğim. Çünkü siz güzelsiniz, dedi, hem de duygulu ve gerçekçi, bana yeterli üç neden gibi geliyor. İyi de şiirinizi ne yapmam gerekiyor? diye sordu kadın. Kahvemizi alalım, sonra açıklayacağım, dedi adam. Evet, o akşam şöyle güzel bir kahve içecekti. Güzel bir uykusuz gece de geçirecekti, ama geceyi zaten uykusuz geçirirdi. Hem sonra Lucrezia ile Lydia'yı düşünmek istiyordu, Lucrezia ve Lydia'yla birlikte şöyle güzel bir uykusuz gece, onlara hepsini anlatırdı, ama belki de zaten biliyorlardı, her neredeyse orada, her şey açık seçiktir. Rita gümüş tepside kahveyle içeriye girdi. Sevgili ihtiyar Rita, her şeyi kusursuz yapardı. Suratı biraz asıktı, kahve servisini çalışma odasında mı yapsın diye sordu. O onayladı, peçetesini katladı. Ayağa kalktı, titrek adımlarıyla ilerledi, kadın geniş, rahat adımlarıyla onu izliyordu. Nasıl söyleyeceğini düşündü ve en iyisinin açık seçik, gerçekçi bir biçimde konuşmak olduğuna karar kıldı. Ama o arada kadın, madrigali yeniden okuyabilir miyim, diye sordu, o da, evet, elbette, dedi, okumalıydı zaten. Kadın okumaya koyuldu, o pencereye yaklaştı. Kilisenin kapısı kapanmıştı, meydan ıssızdı. Herhalde farkına varacaktır, diye düşündü, fark etmeyecek kadar da aptal değil. Başını çevirip kadına baktı. Kadın da ona bakıyordu, gözleri yavaşlamıştı. Son derece güzel, dedi, son derece güzel bir

madrigal. Onunsa içinden yine Verdi'nin *Requiem*'ini söylemek geldi, içinden sessizce söyledi, her bir notasını okşayarak, kendini bağışlamak ve günah işlemek güzeldi, günah işleyip kendini bağışlamaktansa, çünkü bağışlanma günahtan önce gelmelidir, günah işlenmeden önce affolunmalıdır, önleyici bir af. Bu yirmi şiirin ilki, dedi, yirmi tane tasarladım ve hepsini sizin için yazacağım. Beni iyi dinleyin şekerim, ben bu yirmi şiiri ölmeden önce size vereceğim, siz de ölümünden sonra yılda beş tane-sini yayımlayacaksınız, dört yıl boyunca: Her yıl basını toplayacak, beş şiiri açıklayacaksınız. En iyi eleştirmenler hazır bulunsun isterim, en ince duyarlıklı gazeteciler, yani geniş bir kitleye yönelsinler isterim, sonra da ufak bir kitapta toplayabilirsiniz, o sırada ben çoktan ölmüş olacağım, başarabilir misiniz bunu? Kadın ayağa kalktı, bir kız çocuğu gibi ellerini kavuşturdu. Üstat, dedi, bana güvenebilirsiniz. Bunun üzerine adam soğuk bir sesle şöyle dedi: Kusuruma bakmayın, yorulдум, şimdi gidip yatmam lazım, size iyi geceler diliyorum. Kısa kısa, güvensiz adımlarıyla onu kapıya kadar uğurladı, kadının geniş adımlarını kaygıyla izliyordu. Kapıda onun elini öptü. Asansörün gelmesini bekledi, zemin kata vardığını duyuncaya değin eşikte durakladı. Odasına yönelmek üzereydi ki dahili telefon çaldı. Oydu. Taşların arasından süzülen alabalık bana senin yaşamını andırıyor, dedi güzel genç sesiyle, ardından kapadı. Adam bir an düşüncelere daldı. Anladı, diye düşündü, sonunda anladı. Belki de anlamamıştır, belki de sadece dizeyi okumuştur. Ah, hiç değilse anlamış olsa, diye düşündü. Gülümsedi. Belki işte şimdi *Requiem*'i söylemeye başlayabilirdi. *Confu-tatis male-dictis*¹, diye mırıldandı alçak sesle. Odasına yöneldi. Lucrezia ile Lydia onu bekliyorlardı.

1. (Lat.) *Requiem*'in ünlü dizeleri: "Lanetlenenler yakalanıp... (cehennem ateşine atıldıktan sonra)" (Ç.N.)

YILBAŞI

1.

Dalgıç giysisinin kalın camından Kaptan Nemo'nun yosunlarla kaplı ormanda balta vuruşlarıyla kendine bir geçit açtığını, dalgalanıp duran bitkiler arasında açılan daracık mercan dehlizinde kendisine peşinden gelmesini işaret ettiğini gördü. Büyük bir yorgunluk duyuyordu, kurşunlu pabuçlarının ağırlaştırdığı ayaklarını zorlukla kımlatabiliyordu, ama kendi kendine kuvvet verdi, ilerledi. Binler ve binlerce kabuklu deniz hayvanı ve istiridyeyle kaplı mercan dehlizi, kubbeli tavanı tuhaf mercan sarkıtlarıyla dikenlenmiş geniş bir mağaraya açılıyordu. Kaptan Nemo sol elinde tuttuğu feneri yaktı, sarı ışın demeti deniz dibinin uçurumlarını bıçak gibi yarıdı. Ruhmkorff aygıtlarının ışığı yeryüzünün o karanlık bölgelerinde yaşayan bir canavarsı yarattığı şimdi buraya çekecek diye düşündü, ama tek gördüğü rahatları kaçarak fırlayan balık sürüleri oldu. Kaptan Nemo birden duruverdi. Önlerinde muazzam bir kaya duvarı yükseliyordu: dibi sayısız mağarayla delik deşik, granit kitlelerinden oluşan bir dağ. Kaptan Nemo hangi yolu tutacağına kararsız kalmış gibi, ışın demetiyle o oyukların girişlerini araştırı-

yor, handiyse bir belirti, bir yol işareti yakalamaya çalışıyordu. Derken kararlı adımlarla yosunların arasında yarı gizli, dimdik aşağılara inen bir tünele saptı. Fenerin ışığı pembe mercanların sert kırıklarının, kalker fidan ve çalılıkalarının tuhaf Bohemya kristallerini andırır saydam dalları üstünde büyülü parıltılar yaratıyordu. Neden sonra yokuş aşağı inen dehlizde uzun bir yürüyüşün ardından ayaklarının düz bir zemine bastığını duyumsadı. Bileğindeki aygıtta bir göz attı ve beş yüz metre derinlikte olduklarını fark etti. Burası muazzam bir ormanın ve koskocaman mineral bitkilerin egemenliğiydi, göz kamaştıran borumsu ve karanfils mercanların halısı üstünde taşlaşmış devasa ağaçlar vardı. Kaptan Nemo durdu. Ormanın yüksek bitkileri arasındaki geniş bir seyreltinin ortasındaydılar. Fenerlerinin o boşluğa yansıttığı alacakaranlık ışığı gölgeleri zeminde ölçsüzce uzatıyordu. Seyreltinin sınırında karanlık derinleşiyordu, orada ancak mercanın canlı uçlarında pırıldayan mini mini kıvılcımlar seçiliyordu. Seyreltinin orta yerinde, belirsiz bir yığın halinde birikmiş kitlelerden oluşan bir kaidenin üstünde upuzun koyu kırmızı kollarıyla mercanlardan bir haç yükseliyordu. Kaptan Nemo ona yaklaşmasını işaret etti. Dalgıç giysisinin camı ardında, rehberinin dudaklarının belirsiz bir küçümseme ve acımayla büküldüğünü kavrar gibi oldu. Korkarak ve afallayarak durdu ama Nemo'nun gel işareti buyurgandı. Çekinerek, iğrenti ve kutsal bir şeye saygısızlık ettiği duygusuyla ilerledi. Haçın merkezinde oval biçimli bir çerçeve vardı, içinde kenarları soluklaşmış bir fotoğraf: Babası, kahverengi giysili, bir yanında tabancası asılı, kolunu uzatmış, karşısındaki uçurumları sonsuza değin selamlamaktaydı¹. İlk tepkisi oradan kaçmak, yüre-

1. Faşist selamı. (Ç.N.)

ğindeki acıyı yol arkadaşının gözlerinden uzakta dışa vurmak oldu. Ama o anda Nemo'nun elini omzuna koyduğunu hissetti. Dönüp baktı, duygularını hiç belli etmeyen, demir gibi olarak tanıdığı yüzünü acıyla altüst olmuş, gözleri yaşlar içinde gördü. O zaman anladı Nemo'nun onu ne kadar çok sevdiğini, ona sarılmak, o babaca göğse bastırıldığını duymak geldi içinden, çocuksu acısını ağlayarak unutmak istedi. Fakat Nemo sinirlerine yeniden hâkim olmuştu ve eliyle oksijen düzeyinin hızla indiğini gösteriyordu. Nautilus'a ulaşmak için fazla vakitleri kalmıyordu: Hem sonra hissediyordu ki Nemo'nun ona göstermek istediği bir şey daha vardı. Gücünü topladı, onu seyreltinin sınırına kadar izledi, taş ağaçların canavarı dalları hortlaklar gibi yükseliyordu. Zemin, kenarları saçak saçak geniş ve düzensiz mercan basamaklarla giderek hayli yükselmekteydi. Önlerinde deniz uçurumlarının en görkemli bitkileriyle kaplı kayalar arasına oyulmuş bir mağara açıldı. Nemo içeriye girdi, peşinden gelmesini işaret etti. Çok geçmeden gözleri Ruhmkorff lambalarının aydınlattığı yeni ortama alıştı. Rehberi acaba niçin onu o denizaltı mağarasına sürüklüyordu? Kendi kendisine bu soruyu soruyordu ki Kaptan Nemo durdu ve ona büyüleyici bir manzarayı işaret etti. Olağanüstü boyutlarda bir istiridyeydi, çapı kuşkusuz iki metreyi aşıyordu. Kıpırtısız sularda uzanmış bir granit levhaya tutunmuştu. Çenetleri aralıktı, uykusunda soluk alan bir çift dudak gibi. Kaptan Nemo yaklaştı ve bıçağını içine daldırdı, sonra bir eliyle hayvanın mantosunu, kenarları saçaklı o etsi perdeyi eliyle yukarıya kaldırdı. Bunun üzerine çenetler ağır ağır açıldı ve o, yumuşakçanın kaygan döşekleri üstüne uzanmış annesini gördü, Ruhmkorff lambasının saçtığı ışık demetinde bir inci beyazlığındaydı, çıplaklığını elleriyle gizlemeye uğraşıyordu ve şarkı söylüyordu. Onu örtmek isterdi, onu o canavarı çenetler-

den koparıp almak, kendisiyle birlikte Nautilus'a götürmek isterdi, onca zamandır nasıl olup da orada kalmış olabileceğini ve ağzının içinden akıp geçen suyla nasıl olup da şarkı söyleyebildiğini sormak isterdi: Ama o anda istiridyenin kabukları karşı konulmaz bir güçle kapanmaya başladılar ve kim bilir hangi deniz dibi mağarasından gelen bir deniz akıntısı dalgıç giysisinin camını kamçılamağa başladı, muazzam bir kuvvetle bastırıyordu. Karanlıkta kör gibi elini kolunu salladı, sonunda Nemo'nun güçlü kolunun, yeniden yüzeye çıkmak için kurşun ağırlıkları çözdüğünü duydu, o sırada kulaklarında akıntı hâlâ çalkalanıyordu.

2.

Camların üstünde şarıldayan suyun sesini işitti ve vaktin geç olduğu duygusuna kapıldı.

Oysa yazın çok erken uyanırdı: Saat altıda güneş panjurlardan süzülür, dipteki duvarın üstüne turuncu bir merdiven çizerdi. Sessizce yataktan kalkıp taş zeminde yalınayak yürümekten, parka bakan pencerenin gerisinde, sabah melteminin yelken gibi şişirdiği tül perdenin ardında durmaktan hoşlanırdı. Çam iğnelerinin döşegi üstünde toprağı yalayarak dalgalanan sis katmanı çok sıcak bir gün olacağının belirtisiydi. Bitki örtüsü o saatte, yukarılardan bakınca, çamların nefti saçlarının dalgalandığı koyu renk som bir kitleydi. Sülünlerin seyreltiden geçip, derme çatma ahıra Corrado'nun her akşam hazırladığı mısır dolu yemliklere geldikleri saatti. Hep çiftler çiftler gelirlerdi, dişisi birkaç metre önden, tezcanlı, göğsünü kabartmış, başını sert ve ani hareketlerle kımıldatırdı; erkek

sanki hevessizmiş gibi daha ağırdan alırdı, sallana sallana yürür, upuzun ıslak kuyruğunu otlarda sürüklerdi. Taştan yemliğin kenarına sıçrar, başlarını kaldırmadan, mısırı gagarlardı çabuk çabuk, çamların saçlarından yükselen güneş bastırmadan. Geceleyin yabandomuzları da gelirdi, ama o hiç görmemişti. Yalnız dolaşanlardı, sürüden kovalanmış dört-beş tane, ya kavgada yenik düşmüşler ya da keşiş huyluydular da ondan: Yaşlı ve saplantılı sıska domuzlardı, kurnaz mı kurnazdılar, sürekle avında gün boyunca bir dikenli çalılıkta gizlenerek canlarını kurtarabilirlerdi, öfkeden çılgına dönerek çevrelerinde kudurmuş gibi havlayan köpekler karşısında dehşete kapılmazlardı. Bir seferinde de genç bir ceylan görmüştü, çekingendi, kaygılıydı, yiyecek kokusunu almış, seyreltinin kenarında açık havada zıp zıp zıplıyor, yemliklere kadar varacak cesareti bulamıyordu.

Pencereden çekilir, sabah töresine başlardı, eski alışkanlıklarını yakın zamanlarda edindiği yatılı okul uyanışlarıyla bağdaştırmaya çalışırdı. İlk temizlik, diyordu başöğretmen. O da buyruğuna uzaktan uyardı. İçinde ufak lavabo saklı olan ceviz dolabı açar, yüzünü soğuk suyla ovuştururdu, saçlarını fırçalardı, dişlerini çalkalardı. Duvarın öbür yanında karyolasının başucu tam da lavaboya rastlayan annesini uyandırmamak için musluğun suyunu iplik kadar açardı. Yüzünü yıkadığı sırada, gözleri yumulu, burmalı sütunlar üstünde tentesiyle o kocaman yatakta yalnız başına yatan annesini hayalinde canlandırabilirdi, uzun saçları yastığın üstüne dağılmış, boyunda fırırlarıyla pembe geceliği onu tarih kitaplarındaki eski zaman hanımlarına benzetirdi. Hayalinde kalın mavi kadife perdelerin verandaya açılan pencerenin ışığını sızdırmadığı odanın loşluğunda ayak ucunda ilerlerdi. Aynalı ufak tuvalet masasıyla ipek kapitone kaplı tabure minik şişeler ve fırçalarla kaplıydı, saç fileleri köşe-

lerdeki ufak ahşap örgülere asılı, yıllanmış örümcek ağları gibi sarkardı. Büyük konsolun mermer rafında oldum olası tanıdığı ufak tefek eşya: Çin vazosu, kandil; ikisinin ortasında, karşılıklı iki gümüş çerçevede zamanın ötesinden birbirlerine gülümseyen bir çift portre: solda annesiyle babası, erkek koluyla onun belini sarmış, güvercinlerin ortasında gülüyorlar, bir güvercin annesinin açık duran eline konmuş; arkalarında San Marco Bazilikası, fotoğraf camının bir parıltı gibi sabitleştirdiği canlı bir ışık altında ıslıl ıslıl. Annesinin ayakkabısı, sağ teki, bileğinde çaprazlanmış bir çift bağcık, mürekkeple yazılı tarihin üstünde: Venedik, 12 Nisan 1941. Genç, incecik, neredeyse henüz tam biçimini almamış bir kadının bedeni, bol paltosu yuvarlak omuzlarından biraz aşağı iniyor, yüzü boyuna doladığı tilki kürkünün ortasında, hayvanın kurumuş kedimsi suratı dişlerinin arasındaki bir kıskaçla kuyruğunu tutuyor. Birbirine zıt iki yüz: Hayvanın sipsivri burnu uzun ve henüz çocuksu bir yüzü çevreleyen açık renk saçların çağlayanında bir sığınak bulmuş gibi, kadının yüzünde fotoğraf makinesinin son ânında sabitleştirdiği bir gülümseme, sönmek, yerini hatlarının her zamanki gevşekliğine bırakmak üzere, objektifin ötesini, belki kanala ve güvercinlerin uçuşuna bakan gözlerde hüznü ve duygusal bir kayıtsızlık okunuyor.

Babası öbür kolunu yanına yapıştırmış, kaskatı bir duruş, neredeyse askerce, kemerine tutturulmuş geniş yollu kravatı, bir göz aldanmasıyla, karısına sarılmak için bir yana çarpılmış duran o zayıf figürü doğrultuyor. Paltosunun cebinde katlanmış bir gazete görünüyor ama başlığını okumak olanaksız. Erkeğin yüzünde bir telaş havası var, sanki fotoğrafçıya nazikçe elini çabuk tutmasını söyler gibi: ya da belki kanallarda işleyen küçük vapur kalkmak üzere; fotoğrafçının birkaç metre ötesinde hazırlanmış bavullar duruyor, Otel Danieli'nin hesabı ödenmiş ve güneşte dolaşarak vapuru beklerken bir hatıra fotoğrafı çek-

tirebileceklerini düşünmüşler, bütün o güvercinlerin ortasında, sırf gülmek için: Ama sonra poz vermekle ve fotoğrafçının ağırdan almasıyla gecikmişler, vapur puflayarak kanalın ucundan görünmüş bile, birkaç dakikaya kadar iskeleye yanaşmış olacak. Çabuk olmalılar, fotoğrafçının parasını ödeyip adreslerini bırakmalılar, valizlerle bir koşu tutturmalılar, çabuk, çünkü sabahki treni kaçıramazlar, villada akşam yemeğine onları bekliyorlar, belediye başkanı ve babasının generali gelecek; bir subayın uzun bir balayı yapacak zamanı yoktur, öyle fotoğraflarla, güvercinlerle, Venediklerle falan. Karşıdaki fotoğrafta görülen babasını ayıran yılları aşmak için birkaç santimlik mermer yeterliydi. Venedik fonunun yerini bir göl kıyısı almıştı, bir de uzaklarda ancak seçilen bir villa. Babası zayıf bir savaşçı olmuştu, koyu renk gömleğinde çaprazlamasına bir kayış, yumrukları belinde, ayağında golf pantolonu. Kıvırcık gür saçlarında hâlâ öteki fotoğrafın gençliği var; ama özlemle bakan gözleri orada değiller: Resmi çeken objektifin gerisinde, bir balayı yolculuğunun manzarasını aranırmış gibiler, o yolculuktan çarçabuk kaçıp, mavi mürekkeple düşülmüş bir notun damgaladığı o görüntünün içine tıkmışlar: *Kahraman Salò'dan¹ her zamanki aşkımla. Lapo.*

Kan dolaşımını hızlandırmak için yumuşak havlusuyla boynunu kuvvetle kuruları. Kulağını duvara yapıştırırsa annesinin uykudaki soluğunu işitebilirdi. Sonra teze elden giyinir, saçlarını şöyle bir düzeltir, yatağın üstünde Kipling'in şiirini içeren çerçeveye bir göz atar ve kapıyı açardı. Koridor sessiz, loş olurdu. Hızla, ihtiyatla yürürdü, merdivenlere değin uzanan yumuşak yol halısının dışına basmamaya gayret ederdi. Dışarıda Akdeniz yazı pa-

1. Kuzey İtalya'daki Salò Cumhuriyeti olarak anılan, Mussolini'ye en bağlı faşistlerin görev aldığı İtalyan Sosyal Cumhuriyeti İkinci Dünya Savaşı'nın son yıllarında (1943-1945) Nazilerce Almanya'nın kuklası olarak kurulmuş bir sözde devletti; çatışma sona ererken partizanlar tarafından yok edildi. (Ç.N.)

rıldardı, merdiven sahanlığından, Flora'nın mutfağın kilerinde marmelat ve konserve yapmak için yığıldığı kayısıların kokusuyla çağırırdı onu. Artık sabırsızlanarak merdivenlere atılırdı, kendi kendisine dayattığı kontrolden sıyrılması yakındı, tavan arasına tırmanan merdivenlerin sahanlığında bulunan o ufacık odanın küçük kapısı hiç ilgisini çekmezdi. O kapı yazın hiç mi hiç ilgisini çekmezdi. Çünkü yazın yalnızca eski eşyalarla dolu karanlık bir odaydı ve henüz orada Kaptan Nemo yaşamıyordu.

3.

Bakışlarını odanın loşluğunda gezdirdi, gözleri uyanışa uyarlandıkça yavaş yavaş beliren eşyaların ayrıntılarını ve duvarlardaki baskıları tembel tembel seçmeye çalıştı. Tavanın badanasındaki lekeleri seyretti, nice kez onlarla başı sonu belirsiz şövalye ve korsan öyküleri icat etmişti ve kendisine bedenleri seçilemiyor gibi geldi. Evdeki tıkırtıları yakalamaya çalıştı, acaba birisi uyanmış mı ve saat kaç olabilir diye anlamak için, ama zemin kattan gelen kısa ve tempolu vuruşlardan başka bir şey seçemedi: Mutfakta odun kıran Flora olmalıydı. Yine aklına yaz geldi, Flora patatesleri soyarken o mutfağa iner, bir çini fincanda sütlü kahvesini içerdi, fincanın bir yüzünde zıpkına takılmış bir balınayı çeken bir balıkçı teknesi, öbür yüzünde ihtiyar bir denizcinin pembe-beyaz yüzü resmedilmişti, çepeçevre kısa bir beyaz sakalı, başında bir yana eğik bir mavi bere, dişlerinin arasında ince saplı ufak piposu vardı. Ağır ve asık suratlı, hep siyahlar giymiş Flora ocağın çevresinde didinir, ona aldırılmazdı. Evde keyfince dolaşabildiği anlardı, annesi nasıl olsa öğleden önce kalkmazdı, Jacopo Dayı ise kimi zaman öğle yemeğine

bile kalkmazdı: Yatağında, yastıkların arasında kalırdı, Flora tepsiyi odasına çıkarırdı. O zaman kendisi ses etmeden kitaplığa süzülür, kapıyı arkasından kapar ve birazcık aydınlık olsun diye ağır perdeleri belli belirsiz aralardı. “Kilise Tarihi”nin görkemli kırmızı ciltleri önünde ne yapacağını bilemeyerek dolaşır, “Aile Tarihçesi” ciltlerinin yıpranmış sırtlarındaki yazıları zahmetle sökerdi, yaldızlı kitaplar, büyük adamların hayatları ve soylu ailelerin armaları falan arasında oyalanırdı, koskocaman sarımsı yerküreyi döndürürdü, orada, meçhul bir çocuk eli, kim bilir ne zaman, beceriksiz bir elyazısıyla, “Tiren Denizi” yazısına paralel, ucu Toskana kıyısında biten bir ok çizerek, eski bir ad yazmıştı: Duccio. Duccio, kendisi gibi: Bir zamanlar çocuk olan bir başka Duccio, zamanda yitmiş, şimdi belki de binanın görkemli merdivenlerinin duvarını kaplayan bir alay portre arasında karanlık bir ihtiyar çehresiydi. Yerküreyi hızlı hızlı döndürürdü, ta adlar, denizler ve karalar da yok olup hepsi sarımtırak bir lekeye dönüşene değin. Sonra büyük bir hevesle pencerenin dibindeki ufak yazı masasına giderdi, “Kutup Keşifleri”, “İtalyan Doğu Afrika’sı Rehberi”, “Antoniotto Usodimare’nin Seyahatleri”, “Kara Afrika’da ve Deniz Altında Yirmi Bin Fersah” arasında kararsız ve istekli, duralardı.

Düşündü: Ona kadar sayayım, sonra kalkayım. Yavaş yavaş saymaya koyuldu, her sayıda çarşafların altında bir parmağını açıyordu. Ama ona varınca sıcacık bir tembellik duydu, yataktan çıkmayı canı hiç istemiyordu.

4.

Onu Cino diye çağırdıkları zamanlar geldi aklına.
“Cino, yatma vaktin geldi.”

Büyük merdivenleri tırmanmaya başladılar. Tırabzana bekçilik eden ihtiyarların gözlerine bakmazdı. Ürkütücü bir ihtiyar vardı, sakallı, boynunun çevresinde de bir beyaz kürk. Koridor git git bitmezdi ve ağaçların tepeleri arasında sona ererdi. Hep dolunay olan bir yazdı. Terastan gramofonun sesi gelirdi ve ağustosböcekleri cır cır cırlardı. Bir adım beyaz altıgünde bir adım siyah altıgünde. Döşeme taşlarını şaşırsa vay haline, koruyucu melek peşindeydi. Ansızın dönüverirdi, yine de hiç yakalayamazdı onu. Yine de kanatlarının hışırtısını işitirdi. Yoksa o boynunda duyumsadığı onun soğuk soluğu muydu? Ürperirdi, tüyle-ri diken diken olurdu. Melek Duccio nasıldı acaba? Genç miydi, ihtiyar mıydı, onunla birlikte mi doğmuştu yoksa öncesinde, şimdi ölmüş bulunan bir başka Duccio'nun koruyucusu mu olmuştu? Onu aynada görmeye çalışacaktı. Odaya asla sol ayakla girmemeliydi: Sonra düşünde babasını gölün dibinde görürdü. Dipteki yosunların arasında, bir turnabalığı sürüsünün ortasında. Turnabalıkları sivri dişleriyle ısırırlar. Kumsalda bir turnabalığı bir balıkçının elini ısırılmıştı; ısırığı emmelisin, demişti Jacopo Dayı balıkçıya, balıkçının ağzı kanla dolmuş, kumun üstüne tükürmüştü. Babasını oraya partizanlar atmışlarmış, ama zaten ölmüşmüş. Flora bunu ihtiyar yorgancı kadına anlatıyordu, alçak sesle. Ama kendisi yine de duymuştu, çünkü başını masaya dayamış, uyur gibi yapıyordu.

Soyunurken aynaya kaçamak göz atardı: Melek Duccio onun her kımıldanışını tamı tamına öngöremezdi ya, belki de yakalardı. Hızlı, tuhaf hareketler yapmalıydı. Nasıldı acaba? Gözleri kapalı mıydı? Dişleri çürük müydü? Kendisi gibi mi giyinmişti? Kendisi çıplakken Duccio melek de çıplak mıydı? Ağaçların arasında bir ishakkuşu olurdu, ötmek için pencerenin ışığının sönmesini beklerdi. İnsan ölünce yine duyumsar mı? Babası çevresindeki turnabalıklarını duyumsuyor muydu? Koruyucu melekler insanları suyun içinde de izler mi? Turnabalıklarının arasın-

da babasını saçlarından tutan bir melek var mıydı acaba? Terlikleri yatağın altındaydı, uzanıp çıkarmasa daha iyi olurdu: Ya orada turnabalığı dişli bir el varsa ve seni yakalayıp aşağıya çekerse? Odayı yalınayak geçerdi. Yatakta da diz çökebilirdi, halının üstüne diz çökmek şart değildi ya: Dua yine geçerli olurdu. Duayı üç kez okumak gerekirdi, gözlerini indirmiş, ellerini birleştirmiş olarak. İsa, Yusuf, Meryem, ruhumu siz koruyun. İsa, Yusuf, Meryem, ruhum size emanet. İsa, Yusuf, Meryem, ruhumu size bağışlıyorum. Tavandaki lekeler şövalyelerdi, her akşam bir başka yerdeydiler. Köşeye yakın bir gözü kör bir şövalye vardı, ama yürekliydi, vuruşuyordu. Işığın düğmesine bastıktan sonra elini çarçabuk çarşafların altına sokmalıydı. İshak-kuşu başlardı yakınmaya. Başını yorganın altında tutarsa onu o kadar fazla işitmezdi, uzakta bir hıçkırık gibi ancak.

Fidanım kırık
Asınam kesik
Hıçkırık hıçkırık
Evine git artık.¹

5.

Sayfaları açık kitabı yorganın üstüne bıraktı ve bakışlarını tavanda gezdirdi. Yağmurun şarılıtsı dinmişti, yalnız çatı oluşunun terasın kiremit zeminine ritmik damlayışı işitiliyordu.

İlkin okuduğu kitapla güçbela set çektiği anıların dalgasından, buram buram bir yasemin kokusu taşıverdi. Ağustosböceklerinin cırladığını ve Tanrı'nın gökyüzün-

1. Aksilikleri savuşturmak için söylenen bir tekerleme. (Ç.N.)

de, yeryüzünde, her yerde hazır ve nazır olduğunu öğrendiği bir yazın kokusuydu.

6.

Kont Tullio uzun boyluydu, saçları pırıl pırıldı, lacivert ceketinin üstüne benekli bir ipek fular takardı. Ona, merhaba canım, diyerek başını okşar ve her seferinde selofan kâğıda sarılı bir çiçek buketi getirirdi. Terasta akşam yemeği yemek ilahî bir şey, park da yüce bir zevk, derdi. Akşam yemeği sırasında annesi ikide birde gülerdi ve gramofonda valsler çalınırdı. Ağustosböcekleri sıcaklığın boğucu olduğu günlerde bazen akşamın geç saatlerine değin susmazlardı.

“Ama doğanın müziği müziklerin en güzelidir,” derdi kont Tullio. “Evladım, ağustosböceklerin ötüşü nasıldır, biliyor musun? Cırlamadır. Cırlama. Ve o ne demektir, biliyor musun? Aşka tutulmuşlar demektir. Ve ömürleri topu topu bir yaz sürer.”

O noktada annesi kalkar, parmaklığı yaslanırdı. Yaseminlerin kokusunun başını döndürdüğünü söylerdi ve gözleri yaşlanırdı.

7.

Belleğinin hangi derinliğinden geliyordu “bodrum” diye bağırان bir ses? Gözlerini yumdu. Hayır, Flora değildi. Flora yalnız mahzen derdi. “Patatesleri mahzende saklamak hoşuma gitmiyor, fareler var.” (Çamaşırları ahırların oradaki yalakta yıkarken ihtiyar yorgancı kadınla ko-

nuşuyordu). "Hem sonra orası ürkütüyor beni. O korkunç olaydan sonra yıkaması bana düştüydü, bütün duvarlara bulaşmıştı, ta tavana dek sıçramıştı. Sonra bir kat kireç de çektim ama birkaç leke yeniden ortaya çıktı, bilmeyen biri nem der. Ama benim gözüm ilişti mi midem kalkıyor. Bak, çamaşırlar için de bütün bu yolu geçmeyi tercih ediyorum ama burada hiç değilse açık havadayım."

Gözkapaklarının karanlığının gerisinden, gecenin karanlığında bir ses bağırdı: "Bodruma! Bodruma götürün şunları!" Yataktan aşağı inmiş, pencereye yaklaşmıştı. Gözlerini panjurların çubuklarına uydurdu ama aralıklardan gördüğü tek şey ağaçların tepeleri oldu. Pervazın önüne kadar bir iskemle sürükleyince aşağıya bakabildi. Görüntü netliğini yitirdi. Evet, bir kamyon. Parkın gölgeleri arasında ışık demetleri. Pırıl pırıl miğferli askerler. Yağmur mu yağıyordu? Tüfekler. Yabancı dilde sözcükler. Adamlar birbiri ardından kamyonlardan iniyorlardı. Bir asker tüfeğiyle itiyordu onları. Sonra birisinin bağırdığını işitti: "Bodruma! Bodruma götürün şunları!" Yağmurluklu, şapkası gözlerine kadar inmiş bir adam vardı. Ellerini cebine sokmuştu. Bağırان o muydu? Babası mıydı o? Ayaklarının buz kestiğini duyumsadı, döşemenin taşlarında yalınayaktı. Kamyon makiliğe daldı, ışık demetlerinin ağaç gövdelerini kılıç gibi kestiğini gördü. Yatağına döndü. Çevrede sessizlik. Uykusu vardı. Yatağı hâlâ sıcacıktı. Derken annesinin çığlığını duydu, tiz bir çığlık, yalnızca bir kez.

Yoksa hepsi bir düş müydü?

8.

Sevgili Nemo,

Nerede saklandığını kimseye söylemeyeceğim, sır tutmasını bilirim ben. Benim de ne sırlarım var, onları kimse bilme-

yecek, belki yalnız sana söylerim. Ama korkma. Gözümü anahtar deliğine uydurup seni gördüğüm gün bir mucize ya da düş olduğunu sanmıştım. Sen alçak komodinin yanında oturmuş, deniz haritalarını inceliyordun, bir perçemin alnına düşmüştü, çeneni eline dayamıştın. Sonra gözlerini kaldırdın, kapidan yana baktın: Belki bir tıkırtı yapmıştım da kulağına gelmişti. İşte o zaman bana doğru gülümsedin. Bana gülümsediğin doğru mu? Peki o anahtar deliğinin ardında benim durmuş sana baktığımı nasıl sezinlemiştin?

Nemo, sevgili Nemo, bazen benim için geldiğin aklımdan geçiyor. Evet, yoksa tam da buraya, yerkürenin üstüne mürekkeple çizilmiş bir okun Etrurya sözcüğünün ikinci r'sini gösterdiği bu noktasına niçin gelesin ki? Sonra bunun böyle olmayacağını söylüyorum kendi kendime; herhalde benim bilemediğim bir şey, senin denizlerin altındaki dolaşmalarını tam da dünyanın bu noktasında kesintiye uğratmış, Nautilus'u bu bölgenin kıyılarında durdurmuştur. İşte o zaman, eğer öyleyse, yaşamın ne denli şaşırtıcı olduğunu düşünmeden edemiyorum, benim zamanım ve benim mekânımla senin zamanının ve senin mekânının bu garip rastlaşmasını. Düşün: Ufacık bir fark olsaydı asla karşılaşmayacaktık.

Bugün yılın son günü. Ben burada doğdum ve hep burada oturdum, yatılı okulda geçirdiğim süreler dışında. Bilmem buralara bir göz atma fırsatını buldun mu, ama herhalde gecelerin gelmişsindir ve bölgeyi yalnızca haritalardan tanıyorsundur. Makilikten geçerek mi geldin yoksa sazlıkların geniş yollarından mı bilmiyorum, çünkü her ikisinden de denize ulaşılabilir. Tabii makilik daha güvenlidir, yollarda kasabadaki sinemadan ya da kahveden bisikletle dönen bir köylüyle karşılaşılabilir. Hem sonra bekçi köpekleri de var, bağlı tutuldukları için insana zarar veremeseler de yoldan bir geçen oldu muydu kıyameti koparırlar. Makilik gür ve karanlıktır, hep nemlidir, ağaçların gövdeleri yosun kaplıdır, koscaman böğürtlen ve mersin çalılıkları vardır. Ama ta denize kadar ileten güvenli bir

patika vardır, dönüşte oradan geçersen daha iyi edersin... istersen oradan geçelim. Seni bekliyordum ben, Nemo, farkına varmıyor olsam da. Ve şimdi seni buldum ya, buradasın ya, zamanlarımız ve mekânlarımız karşılaştı ya, seni yeniden hiçliğe gömülmeye, koskoca dünyada yitip gitmeye bırakmayacağım. Sana diyecek ne çok şeyim var, ne çok, cesaretimi toplamam lazım. Birincisi şu...

Zihninde yazmış olduğu mektubu zihninde buruşturdu ve bazı şeyleri sahiden dile getirme cesaretini asla bulacak mı acaba diye düşündü. Geç olmalıydı. Yataktan kalkmanın cidden vakti gelmişti.

9.

Kalktı, giysilerini ağır ağır sırtına geçirdi. Yüzünü isteksizce, gözlerine parmaklarının ucuyla şöyle bir dokunarak yıkadı ve havlunun sertliği örselemesin diye nazikçe kuruladı. Perdeleri rayları üstünde kaydırды, dışarıya baktı. Yağmur dinmişti, ama havada hâlâ ince bir sis yaygındı, camların köşelerini buğulandıran bir buhar. Bakışlarıyla çamların tepelerini aştı, dumanlar tüten tarlaların ötesindeki geniş alanlarda gezdirdi, manzarada saatin kaç olduğuna ilişkin bir fikir verecek bir belirti araştırdı. Sonra güneye bakan pencereden, parmaklığın ötesinde, saat kulesiyle küçük kilisenin görüldüğü geldi aklına ve Anselmo'yla gevezeliğe gittiği yaz günlerini andı.

Zakkumların seyrek bulutlarıyla lekelenmiş kurtbağrı çitinin ötesinden zeytinliği çevreleyen eski duvarın kırık dökük şeriti geçiyordu. İlerisinde malikâneye ait olan kırlar başlıyordu, ortakçılardan kış yağmurlarıyla so-

luklaşan, sonra ilkbaharda yeniden çiçeklenen bakır yeşili sundurmalarıyla lekeli sarı sarı evleri: kurutulmuş bataklığın sessizliğine öfkeli, mahzun köpeklerin havlamalarıyla set çeken mini mini evcikler, çamaşır serilen telin üstünde kayan zincirlerinin izin verdiği kısacık mesafede fır dönmeye yıllardır boyun eğen hayvancağızlar. Sonra kumsallara doğru kaçan geniş apak yolların bir noktaya yönelen, yazın at arabalarıyla traktörlerin tozla kapladıkları servilerin buyurgan çizgileriyle çizilmiş perspektifleri; üstünde sazlarla çobanpüskülleri boy atan kum tepcikleriyle kümbetleşmiş ufak bir çakaleriği makiliğinin ardından nehrin ağzında bir kumlukla genişleyen solgun kıyı gelirdi, kumsalda iki-üç büyük dairesel balık ağı sarkıtılmış olurdu. O noktada kayıkçı ile balıkçıların sazdan kulübeleri vardı, Jacopo Dayısının izniyle orada yaşıyorlardı. Bir sabah Jacopo Dayı suluboya yapmaya giderken kendisiyle birlikte götürmüştü onu. Kırmızı Aprilia'ya binerek gitmişlerdi, resim sehпасıyla boya kutusunu motosikletin çantasına yerleştirmişlerdi.

Eski duvarın bu yanında, parktan ve seralardan önce, çakıltaşı döşeli bahçenin şimşir ve kurtbağırı çitleri başlıyor, karayolunun yanı sıra uzanan siyah demir parmaklığa değin varıyordu. Kasaba hemen yolun öbür yanında katarla sıvanmış oyuklarla dolu dev çınarın dibindeki taş kilisecikle başlıyordu, çınara otobüs durağının levhası çakılıydı. Anselmo kiliseciğin yanındaki taş bankta oturuyor olurdu. Nem ve sarmaşıklar taşı kaplayıp yeşil küfle kemirdiklerinden bankın ucuna otururdu. Çınarın koyu gölgesi ve kilisenin kapısından mahzenden üfler gibi çıkan serin soluktan ötürü ağustos ayında bile pek serin olan bir yerdi. Anselmo bacaklarını uzatmış, bastonu yanına dayalı, hep uyur gibi görünürdü: Oysa inik gözkapaklarının altında gözleri uyanıktı, anıların arasında dolaşırdı. Zamana gömülüp boğulmuş anılar olmalıydılar, çünkü Ansel-

mo ihtiyardı, tanıdığı kişilerin en ihtiyarı. Elleri titriyordu ve yanan purosunu ağzından çıkarmazdı, külü yeleğinin üstüne un gibi serpilirdi. Her sabah, kendisi kalktığında, Anselmo her zamanki yerini almış olurdu. O zaman ayaklarının ucuna basa basa merdivenleri inerti, o saatte kimse bulunmayan mutfaktan geçerti, tel örgülü kapının mandalını kaldırır, sabah havasına çıkardı. O çakıllı bahçe yolundan ilerlerken şimşir çalılıkları arasından Anselmo'nun şapkası bir görünür bir kaybolurdu; sonra, daha çabuk gitmek için, kestirmeden, servis kapısının parmaklığından çıkardı, orada villaya öteberi getirenlerin mutfakla bağlantısını sağlayan çingırağın halkası vardı, bir de cilası dökük, üzerinde "Yavaş çekiniz" yazısının ve işaretparmağıyla sapı gösteren küçük bir el resminin olduğu bir çini levhacık. Gidip bankın öbür ucuna oturur, iyi günler der ve beklerdi. Anselmo eğer konuşacak olursa gözlerini açmazdı. Ve çatlak sesinin soluğu sarkık sarı bıyıklarını ancak kıpırdatırdı.

10.

Bir sayfa kâğıt aldı, yazdı: Sevgili Kaptan Nemo. Sonra "Sevgili"yi karaladı, çünkü utanmıştı. Ardından karalamanın üstüne yeniden yazdı: Sevgili Kaptan Nemo. O pusulayı yırtıp parça parça etti ve bir başka kâğıt aldı. Yazdı: Sevgili Kaptan Nemo. Tarihi de düştü: *Bu yılın 31 Aralık'ı*. Onu da parçaladı. Üçüncü bir kâğıt aldı ve yazdı: Sevgili Kaptan Nemo. Tarih olarak da: *yılın son günü*. Ardından çenesini masanın üstünde kavuşturduğu kollarına yasladı ve ne yazacağını tasarlamaya koyuldu. O son yaz günü geldi aklına, yatılı okula gitmeden önce bodruma inmesi gerektiğine karar verdiği gündü o.

Kapının aralığından hiç ışık sızılmıyordu. Belki de hâlâ uyuyordu. Ya da yalnızca karanlıkta düşüncelere dalmıştı. Gözünü anahtar deliğine uydurdu ama karanlıktan başka şey göremedi. Onu ilk kez görüşü geldi aklına.

Su yüzeyinde salınan Nautilus'un kaportasındaydı. Beli geniş bir kemerle sıkılmış uzun, yakasız bir tünik giymişti, ayağında deri çizmeleri vardı. Profilden, saçları rüzgârda uçuşuyordu, martılar çevresinde dönüp dolaşırken, elinde tuttuğu gonyometreye bakıyordu.

Mektubu cebinden çıkardı ve son bir göz attı. Zarfın üstüne şöyle yazmıştı: *N. için*. Zarfın kapağını içine soktu ve kapının altından kaydırıldı. Kendisi de koridorun yol halısında sessizce yürüyerek kayıp gitti.

Tavşanın gözlerinden biri kafatasına yapışık kalmıştı, biraz dışarıya sarkıyor ve döşemeye konfeti gibi kırmızı lekecikler damlatıyordu. Belli ki Flora'nın sonuncu kuvvetli çekişiyle yerinden fırlamamıştı, hani mavimsi karnı üstünde eldiven gibi tersine çevrilmiş kürkü hayvanın boynuna varınca takılır da çok kararlı bir hareketle çekip çıkarmak lazımdır. O zaman daha önce yerlerinden oyulmuş olan gözler, kürküyle birlikte fırlar. Flora genelde etkili bir iş yapardı. Hayvanın başını dizleri arasına menzene gibi sıkıştırır, karnı havada, arka ayaklarından çekerti. Bıçağın ucunu makatından başlayarak derisine yanlamasına bir santim kadar sokardı, sonra dosdoğru, kesin hare-

ketlerle yapardı işini. İç organları tutan mavi torba, buzun üstünde paten gibi kayan sivri ucun ardından gitgide açılan o fermuardan dışarıya taşardı: ta boynuna değin. Ve orada dururdu. Flora hayvanı öbür yanına çevirir, üç parmağını tüylerinin altına, kuyruğuna sokar ve tersyüz ederdi. Derisi eldiven gibi çıkardı. Sonra hayvanı yalağın mermeri üstüne bırakırdı, kanı ağzından ve gözlerinden damlasın diye başı dışarıda olarak, yerde de ufak bir talaş yığını yapardı. Postları evine kurutmaya götürürdü, cumartesileri üç tekerlekli bisikletiyle oradan geçen dericiye satmak için. Odunluğun cüzamlı duvarına yapıştırırdı postları, orada öylece dev salyangozlar misali kalırlardı; çekip alındıklarında deriye sımsıkı yapışmış olan sıvayı da birlikte sökerek çatırdarlardı, duvarda küflerin yeşilimtırak kabartıları arasında plasentalı kaygan izleri kalırdı.

Ocağın üstünde bir tencere cızırdıyordu, ama Flora orada değildi. Herhalde kokulu otlar toplamaya bostana gitmişti. Kapağını kaldırdı ve yüzüne soğan kokulu bir esinti çarptı. Soğanlar kavruluyordu. Bir başka ufak tencerede bir avuç kıpkırmızı domates kaynamaktaydı. Anladı: Yılbaşı yemeğinde avcı usulü yabani tavşan vardı.

13.

Jacopo Dayı'nın arabası garajda yoktu. Kente alışverişe gitmiş olmalıydı. Kim bilir öğle yemeğine döner miydi. Belki bundan yararlanarak odasına bir göz atabilirdi. Yıllar boyunca yığılmış olan karton kutulara ihtiyatla yaklaştı ve ayağıyla şöyle birkaç kez vurdu. Hafif bir ciyaklama karşılık verdi, anladı ki bu kez yakalanmıştı. Kendine bir geçit açmak için eline bir süpürge aldı, çünkü o sesi

işittikten sonra kutulara elleriyle dokunmaktan iğreniyor, korkuyordu. İri bir fareydi, besili, tıknaz, kahverengi, belki ihtiyar, gözleri kanlanmıştı. Çıldırılmış gibi kendi çevresinde dönüyor, kapanın demirlerini ısıyor, tıslıyordu. Demir teli kemirmekten ağzı yara olmuştu ve bıyıklarının arasından kapanın bütün zeminine bulaşmış olan bir kanlı tükürük sızıyordu. Süpürgenin sapını kafesin demirleri arasına sokmayı denerdi, ama çok dardılar. Çevresine bakınıp daha elverişli bir şey arandı. Bir rafın üstünde Corrado'nun gereçlerini gördü, karıştırdı. Kesekleri upuzun, halkaları yeşil yalıtkan şeritle kaplı bir bahçıvan makası aldı. Dedi ki: "Sıçan, iğrenç sıçan seni." Hayvan, demir uçları sırtında hissedince hareketsiz kaldı ve hırlamaya başladı. Makası bastırarak gücü olmadığını fark etti, ter döküyordu, elleri gevşemişti. Gidip biraz hava almak istedi ve kuvvetle soludu. İleri geri gidip gelmeye koyuldu, Corrado'nun gereçlerini temizlediği muslukta ellerini yıkadı. Derken eskiden cesaret edemediği bir şey yapmak durumunda kaldığında ne söylediğini anımsadı. Ayağıyla yere hayalî bir haç çizdi, gözlerini yumdu, ortaparmağını işaretparmağının üstüne çaprazladı ve mırıldandı: "Kedi geldi çaprazladı, çocuk hop diye atladı."

Fare kafesin bir köşesine savunma konumunda büzülmüştü, sanki kendisini bekler gibiydi. Yaklaşınca gözü dönmüş, tıslamaya koyuldu. Makasın uçlarıyla dokunmayı denerdi, hayvan yıldırım gibi sırtüstü döndü, demiri ön ayaklarıyla durdurdu, dişledi. Ağzındaki yara yeniden açıldı ve sıçrayan kan açık renk, kısıcık karın tüylerini lekeledi. Makası bastırmanın tam sırasıydı, boynuna sapanırdı. Makası elinden düşürdü, bir tekmeyle kendinden uzaklaştırdı. Kapanın üstüne bir kutu örttü, kartonları yine yerlerine koydu. Yalağa gitti, küvetin içindeki çatlak bir sabunla ellerini kuvvetle ovuşturarak yıkadı. Alnının terini musluğun üstünde bir çiviye asılı duran eski önlükle sildi. Bir tabureye oturdu, gözlerini yumdu.

“Kedi geldi çaprazladı, ocuk hop diye atladı.”

Kasabanın saati bir kez çaldı, birkaç saniye sonra art arda üç vuruş. Saat biri çeyrek geçiyordu. Öğle yemeği hazır olmalıydı, ama karnı aç değildi.

14.

Mutfak dayanılmaz sıcakmış gibi geldi. Flora dolabın yanındaki ufak masada oturmuş, pazen bezle gümüşleri parlatıyor, bunu dinlenmek için fırsat biliyordu. Kız, masanın önünde ayakta, ellerinde bir hasır sepet tutuyordu, Flora parlattığı atal bıçağı oraya koyuyordu. Alçak sesle gevezelik ediyorlardı ama onun girdiğini görür görmez sustular.

“Annen hâlâ saçlarını taratıyor,” dedi Flora. “Daha sonra inecek. Sofraya oturmak için seni bekliyordum.”

Mutfak masasının üç kişilik hazırlanmış olduğunu gördü.

Karnının acıkmadığını söyledi, yine de yerine oturdu. Kulakları cayır cayır yanıyordu, yüzünü ateş bastığını hissediyordu.

“Kıpkırmızı olmuşsun Duccio, terliyorsun.”

“Burası çok sıcak.”

Sessizce sebze çorbasını içmeye koyuldular. Kâselerde kaşıkların tıngırtısı çok uzaklardan gelir gibiydi. Ses çıkarmadan yedi, başı önünde, iki kadının akşam yemeği ve konuklar üstüne bir şeyler söylemelerini bekledi, ama boşuna. Galiba kız konuşmaya hevesliydi ama Flora’nın iki ters bakışıyla vazgeçti. Tavşan tenceresi kuzinenin üstünde çok ağır ateşte pişmeye devam ediyordu, salçası boğuk boğuk, hafiften fokurdayarak minicik kabarcık-

larla patlıyordu. Kan rengi salçayı çizgileyen minik zeytinyağı akıntılarıyla koyu ve yağlı eti düşündü, midesinden yükselen şiddetli bir bulantı boğazını tıkadı. İkinci yemeği istemedi, ekmek içini baş ve işaretparmakları arasında yuvarlayarak oynamaya koyuldu.

“Doydum,” dedi tabağı iterek.

Gözlerini masa örtüsünün bir noktasına dikmiş ne kadar süre öylece kaldığını bilemiyordu. Uykuda gibi mutfağın alışılmış gürültülerini, sofrayı kaldıran kadınları izliyordu. Başını yumrukları arasına dayadı, gözlerini yumdu. Belki bir an.

Jacopo Dayı’nın otomobilinin bahçe yolunun çakıllarında gıcırdayışıyla silkindi.

15.

Aprilia’yı kumsalın başladığı yerde makinin son çamlarından birinin şemsiyesi altına bırakırlardı. Solgun dikenlerin boy attığı cılız kum tepeciklerinin ilerisinde nehrin sazlıklarla dalgalanan dingin ağzı akardı. Jacopo Dayısı onun boya kutusunu taşımasına izin verirdi, meşin saplı ufak bir tahta valizdi, bir de bezi çizgili katlanır iskemle. Dayısı ışığa sanki elleriyle yoklarcasına bakardı, o gün neyi resmedeceğini seçmek için doğanın boyalarını araştırırdı. Boğucu sıcakın kıpırtısız günlerinde, sıcak kumsalı titrek bir jelatinde sabitleştirdiğinde, kıyı griye çalan bir sarının içinde solgunlaşırdı, sanki donuk bir camın gerisindeymiş gibi: Deniz de çivit rengini yitirir, uçuk, tatlı mı tatlı bir gök mavisinde solardı. Öyle günler Jacopo Dayı kıyıyla ilgilenmez, kâğıtlarda deniz ufkunu sabitleştirirdi, belli belirsiz, boyadan çok sudan oluşan, içine bir damla-

cık açık mavi karıştırılmış yumuşacık sedef renkleri kullandı. Ama öyle havalar onu neşelendirmezdi, hüznü verdiğini söylerdi. Berrak, güneşli günleri yeğlerdi, hafif bir meltemin makinin kenarının tozlarını silip çamların ışıkları yeşiliyle kontrast yapan güzelim neftisini geri verdiği günleri. O zaman kumluk ayna gibi parıldardı, gümüş saman saplarından bir yüzey olurdu. Nehir ağzının suyu da denizinki gibi masmavi ve açık renk akardı: Tıpkı bir cam; dikkatli baksalar yılanbalığı sürülerini seçebilirlerdi. İşte onlar sahici Akdeniz günleriydi, öyle derdi dayısı. Güneşin egemenliğindeki günler. Kır tanrılarına yaraşır günler.

“Dayıcığım,” diye yalvarırdı o zaman, “anlatsana.”

Ve şaşkınlıktan iri iri açılmış gözlerle kır tanrılarıyla orman cinlerinin öyküsünü dinlerdi, güneşle ve yaşamla sarhoş olur, maviliğe dalarlarmış, sonra kızıl kıllı göğüslerinden süzülen tuzlu sularla gülerek çıkarlar, makilikte birbirlerini kovalayarak, fındık ağaçlarının arasında zıplaya sıçraya gözden kaybolurlarmış.

“Bu makilikte mi, dayı?”

“Evet, elbette bu makilikte. Burada, demirhindilerle yabanimersinleri arasında, Etrüsk insanının gülümsediği bu Akdeniz kıyısında, burada mitos yeniden canlanır.”

Böyle böyle nehrin ağzını koruyan hafif kum setine varırlardı, balıkçı kulübelerinin elli metre kadar ötesine. Yarı gizli bir yerdi, çünkü Jacopo Dayı balıkçıları doğal halleriyle, ağlarını çekerken gözlemlendiklerini duyumsayarak elleri ayaklarına dolaşmadan tuvale geçirmeyi isterdi. Bez taburesine oturur, bir elini objektifmiş gibi boru yaparak, büyük ağı makarasını döndürmeye girişen balıkçılardan birine odaklardı. Adam gözlemlendiğini duyumsayarak onlardan yana bakacak ya da şaşırarak duraksayacak olursa Jacopo Dayı onunla alçak sesle konuşur, yumuşak bir tonla işine bakmasını, aptallık etmemesini rica ederdi; “Pazularını şişir haydi, bu kadim sahilde dünyadan habersiz rakseden ey mesut kır tanrısı!”

Ve kendi kendine gülerdi, resmini yaparken. Mutluydu.

Derken kayıkçı geçerdi oradan, ağır ağır asılırdı küreklere. Uzaktan kolunu sallayarak selamlardı onları. İnsanları öteki kıyıya, nehir ağzının denizin karşısında oluşturduğu apak ince kumsal uzantısına geçirirdi: kırmızı badanalı evlerdeki köylüler, elinde siyah şemsiyesiyle kum tedavisi yapmaya giden bir ihtiyar kadın, avaz avaz bağıran çocuklar, bohçalar yüklenmiş şişko anneler. Koyu esmer, zayıf bir delikanlıydı, adı Ciro'ydu, güneşten tunçlaşmış göğsüyle kontrast oluşturan solmuş pamuklu kumaştan kısa pantolon giyerdi. Jacopo Dayı fırçasını sallayarak selamına karşılık verir ve bir şarkı mırıldanırdı. Keyfi iyice yerindeyse bir şiirden birkaç dize okurdu:

... Deniz tuzu
kokuyor güneşte esmerleşmiş tenin.
Çevik bacakların
tunç misali pürüzsüz...¹

Güneşin tam tepeye varması öğle vaktini bildirirdi. Termostan Flora'nın hazırladığı yemeği çıkarırlardı: mayonezli tavuklu sandviçlerle salata, buz gibi portakal suyu ve armut. Sazlığın gölgesinde, öğle sessizliğinde nehir ağzında yükselen suyun şırıltısını dinleyerek yerlerdi. Sonra Jacopo Dayı gidip Ciro'yla biraz gevezelik edeceğini söylerdi ve ona hiçbir nedenle yerinden kıpırdamamasını tembihlerdi. Kimi zaman resim yapmasına bile izin verirdi, uzaklaşmadan önce de onu aramaya gitmeyeceğine büyük yemin ettirirdi. Zaten kendisinin de gidip onu

1. Gabriele D'Annunzio'nun beş kitaptan oluşan şiir derlemesi *Laudi del cielo, del mare, della terra e degli eroi*'nin (Gökyüzüne, Denize, Yeryüzüne ve Kahramanlara Övgüler) üçüncü kitabı *Alcyone*'den. (Ç.N.)

aramaya falan hiç isteği yoktu: Sıcak bastırmış olurdu ve denizden esen meltem gözkapaklarını ağırlaştıran güneşin büyüsunü bozmaya yeterli değildi. Uykuya direnme-ye, dikenli çalılık lar arasında hızla görünüp kaybolan bir kertenkeyleyle oylanmaya çabalardı: Ama yerin uyuşukluğ u baskın çıkardı, ağustosböcekleri cır cır cırlardı, başka hiçbir sese yer bırakmazlardı. Ellerini başına yastık yaparak kumun üstüne uzanır, bedeninin hafiflediğini, tüy gibi hafiflediğini hissederdi. Uçarmış gibi.

16.

Yağmur dinmişti ama havada serin bir pus vardı, insanın saçlarını yapış yapış yapıyor, kirpiklerini buğuluyordu. Parktan dumanlar tütüyordu. Kapıyı ardından kapattı, basamakları indi. Pırıldayan çakıllı yolu geçti, parmaklığ a vardı. Pabuçlarını ıslatmamak için çayıra basmaktan sakındı, otları sınırlayan kaygan döşeme taşlarını izledi. Kilisecik kapalıydı. Sarmaşık bankın taşlarını tümüyle örtmüştü. Otobüs geldi, durakta durdu. Arka kapı açıldı, siyah çoraplı bir çift kadın bacağının indiğini gördü. İçgüdüsuyle çitin ardına sindi, gözetlemeye koyuldu. Elinde bir demet çiçek ve bir hasır alışveriş sepetiyle bir ihtiyar kadındı, kasabaya doğru yürüdü. Otobüs virajda klakson çaldı ama karayolu bomboşt u. Servis kapısının parmaklığına gitti, posta kutusunun ufak demir mandalını kaldırıp kapağını açtı. Yeşile boyalı eski bir posta kutusuydu, dövme demirden süsleri vardı, parmaklığın demirlerine asılıydı, ön cephesinde kabartma bir aslan yüzü vardı, ağız yeri geniş bir yarık. İçinde bir Fransızca kitabın rek-

lamını buldu. Okudu: *Poupées du monde entier*.¹ Fransızca bilmesiyle gururlandı. Kuşe kâğıda basılmış bir broşürdü, üstünde incili çantasını savuran zayıf mı zayıf bir bebek fotoğrafı vardı. Torba etek giymişti, kısa saçları şakaklarında iki perçem yapıyordu, bacaklarını ayırık tutuyordu. Üstünde şöyle yazılıydı: *original déco*.² Jacopo Dayısına gönderilmişti. Yine posta kutusuna bıraktı. Başını çevirdi, villayı seyretti. Annesinin odasının panjurları hâlâ kapalıydı. Her pencere hangi odalara karşılık veriyor, hesaplamaya çalıştı. Zemin katı atlayıp birinci kata geçti: annesinin odası, kendi odası, banyo, Jacopo Dayı, gardirop, zemin kattaki salona karşılık veren salon, çocuk odası (çünkü öyle adlandırılıyordu, acaba hangi çocuklara gönderme yapıyordu, yoksa annesiyle Jacopo Dayısının çocukluklarına mı?). Birinci kat pencerelerinin üstünde, tavan arasının deliklerinden önce, daha seyrek bir dizi ufak pencere bulunuyordu: hizmetçi odaları. İçlerinden birinin panjurlarının aralık olduğunu görünce yüreği çarptı. Sonra fark etti ki Flora'nınkinin yanında bulunan genç köylü kadının odasıydı. Düşündüğü odanın penceresi yoktu, sandık odasından biraz daha hallice, öteden beri eski mobilyaların konulduğu bir yerdi.

Acaba mektubu alınmış mı diye gidip bakmak geldi aklına, ama o anda eski duvarın bostanlarının oradan Flora belirdi. Kilere dönmek için acele etmeliydi. Köşeyi dönerken nice zaman önce pembe kurdeleli paketin geldiği günü düşündü yeniden.

1. (Fr.) Bütün dünyadan oyuncak bebekler. (Ç.N.)

2. (Fr.) Orijinal hali. (Y.N.)

Paket posta kutusunda idi. Pembe bir kurdeleyle bağ-
lı koyu mavi ambalajlı, ufak, uzunca bir paketti. Ayakla-
rının ucunda yükselerek zorlukla erişebildi. Sağ yanını
kaplayan koskocaman iki rengârenk pul hoşuna gitti,
ama yırtıp çıkarmak için ilkin izin almalıydı. Alıcısının
kim olduğuna baktı: Sa-yın Ba-yan... Ardından annesinin
adı. Kırmızı harflerle yazılmıştı, yazı makinesinde, kur-
deleyi çözüvermek için müthiş bir istek uyandı içinde.
Herhalde Kont Tullio'dan geliyordu. Bazen yolculukları
sırasında Kont Tullio kartpostallar, ufak armağanlar, hatı-
ra eşyası falan gönderirdi. Bir seferinde uzak bir ülkeden
ona da bir paket gelmişti: *Küçük Duccio için*. Gaucho
kıyafetli bir tılsımlı kuklaydı, boynunda bir gitar asılıydı,
bir kulağı bükülünce dans etmeye başlıyordu, karnında-
ki bir çalgı düzeneği de *cumparsita* tangosunu çalıyordu.
Üstünde çiçeklerle sarılı bir teras görünen bir kartpostal-
la birlikte gelmişti, arkasında selam yerine anlaşılmaz bir
sözcük yazılıydı: yalnızlık. Annesi bütün gece kuklayı
terastaki beyaz masanın üstünde oynatmış, gözleri kıp-
kırmızı olmuştu.

İçinden gelen paketi açma isteğine amansızca karşı
koydu. Annesini üzen bir şey varsa o da saygısızlıktı. Der-
di ki hep, her şeye dayanırmış ama saygısızlığa hayır. Baş-
kasına gelen postayı açmak büyük bir saygısızlık olurdu.
Paketi bir yarış ödülü gibi yüksekte tutarak koşa koşa eve
gitti. Kapıda tökezledi, az kalsın düşecekti. Mutfakta
Flora vardı, annesinin kahvaltısını hazırlıyordu. Annesi
geceyi kötü geçirdiğinde kahvaltısını yatağında yapardı.
Ancak öğleye doğru kalkardı ve uzun saçlarını fırçalaya-
rak terasta belirirdi. Saat bire doğru yemek odasına iner-
di, gözleri şiş şiş olurdu ve yemek yiyecek iştahı olmazdı.

“Anneme bir paket gelmiş.”

Flora gümüş tepsiye bir peçete yaydı. Gaz ocağının üstünde bir dilim ekmek kızarmaktaydı. Bir dilimcik. Annesi sabah sabah çenesini oynatmaktan nefret ederdi. Flora kızaran ekmeğin üstüne tereyağı sürüp ufak bir tabağa koydu. Sonra portakal sıkacağındaki portakal suyunu uzun saplı bir kristal kupaya doldurdu. Mini mini bir gümüş kaba bal doldurdu. Annesi her sabah iki küçük kaşık bal yerd. Flora paketi kahvaltının yanına koydu, tepsiyi onun kollarına yerleştirdi. “Bugün garsonluk yapmayı sana bırakıyorum, ama Tanrı aşkına döküp saçayım deme.”

Merdivenleri yüreği güm güm atarak çıktı, her adımında büyük bir dikkatle. Kapının önüne geldiğinde, tıklatamayacağından ötürü seslendi: “Anneciğim, benim.”

Ses çıkmadı. Pabucunun burnuyla kapıya vurmaya denedi ama portakal suyu kupanın içinde tehlikeli biçimde çalkalandı, birkaç damlası küçük tabağa döküldü. Tepsiyi yere bıraktı, bir yandan kapıyı tıklatırken tokmağı çevirdi. Uzun, iniltiye benzer bir ses geldi yanıt olarak: “Cino.” Zaferle içeriye girdi, loşlukta güvenle ilerledi. Annesiyle babasının fotoğraflarını bir yana iterek tepsiyi konsolun üstüne koydu. Pencereye gitti, şiddetli ışık annesinin gözlerini kamaştırmasın diye perdeleri bir santim araladı. “Şu şişeyi,” diye içini çekti annesi, tuvalet masasının üstündeki bir kesme kristal şişeciği göstererek, “pamuğu da.”

Gülsuyuyla pamuğu uzattı, annesi gözkapaklarını ve şakaklarını tamponladı. Tepsiyi annesinin dizlerinin üstüne yerleştirirken alnına bir öpücük konduruverdi.

“Bu da ne?”

“Posta kutusundaydı.”

Annesi merakla elinde tarttı, göndericisinin adını soyadını okumak için arkasını çevirdi. Ama hiçbir şey yazılı değildi. Geceliğinin firfırlarını göğsünde düzeltti, saç-

larını geriye attı. Telaşla pembe kurdeleyi çözdü, alüminyum kâğıda sarılı bir paket çıkardı. "Ne acayip şey," diye-
rek güldü. Yastıkların üstünde doğruldu, başladı açmaya.
"Cino, panjurları aç lütfen."

Çılgılığı, paslandığından ötürü zor çevrilen panjurun mandalıyla uğraşırken işitti. Annesinin yüzünde tiksinti ve şaşkınlık okunuyordu. Elleri arasında bir balık tutuyordu, şiş karınlı, ardına kadar açılmış çirkin ağzıyla bir turnabalığı, yüzgeçlerinden birine takılı bir olta iğnesinde bir pusula vardı. Annesinin o pusulayı okuyacak zamanı oldu mu olmadı mı, onu asla bilemedi. Tek gördüğü ellerini açıp hayvanı tepsiye attığı oldu, kırılan kristalin şingirtisini işitti, portakal suyunun kansı lekesinin çarşafıya yayıldığını gözlemledi, o sırada annesi boğuluyormuş gibi elle-
rini gırtlığına götürmüş, çılgılık çılgılığa haykırıyordu. Ardından koridorda telaşlı bir terlik koşuşturması, Flora'nın boşu boşuna sorduğu sorular, pencereden imdat çağırması, yastıkların üstüne devrilmiş annesinin inlemeleri, bahçe yolunun çakıllarında koşan birisi.

Onu izleyen günleri sanki pamuklara sarılı bir sessizliğe gömülü olarak anımsıyordu, yalnızlıkla, aman gürültü etme tembihleriyle, alçak sesle söylenilen tümcelerle, Flora ile ağır işleri görmeye gelen genç köylü kadın arasında kaş göz işaretleriyle dolu. "Doktor diyor ki elinin altında artık bir tek hap bile bırakmamalı, uyuyamıyorsa ya sabır, ıhlamur ya da papatya çayı falan deneyin..."; mutfakta sıkıntılı akşam yemeği sonralarında annesi başını kollarının arasına almış uyukluyorken fısıldaşmalar.

"Cino, yatma vaktin geldi."

Annesine iyi geceler dilemesine izin vardı. Komodinin abajuru koyu mavi bir tülle örtülü olurdu. Annesinin uzun saçları yastığın beyazlığında dalga dalga. Gürültü etmekten çekine çekine ayaklarının ucuna basarak yaklaşırdı. Annesi gözlerini aralar, gülümserdi. "Cino," diye fısıldardı, "Cino."

“Evet anneciğim.”

“Bana söz ver, bir şeyi hiç aklından çıkarmayacaksın, ömrün boyunca.”

“Evet anneciğim.”

“Cino, ne işitirsen işit, Cino, unutma ki baban bir kahramandı. Bir kahraman, Cino.”

“Evet anneciğim.”

Yavaş yavaş dışarıya çıkardı, kapıyı usulca kapatırdı.

18.

Kapanan bir araba kapısının gürültüsüne uyandı. İlk Jacopo Dayı olabileceğini düşündü, ardından bir kapının daha boğuk bir gürültüyle çarptığını işitti, bunun bir otomobil olamayacağını anladı. Sedirden buz kesmiş kalktı, kıvrılmış uyuduğundan karıncalanan bir ayağını oynattı ve perdeleri ihtiyatla araladı. Akşam bastırmaya başlamıştı bile. Mıcır yüklü bir kamyonet ve işçi tulumlu iki adam gördü, Corrado'yla gevezelik ediyorlardı. Sözleri camın ardından açık seçik işitiliyordu. Corrado sigara paketini çıkardı, iki işçiye ikram etti. Sonra üçü birer sigara yaktılar. Alçak sesle konuşarak tüttürdüler. Politika-dan söz ettiklerini kavradı. Biri dedi ki: “Sana diyorum ki Togliatti¹ ...den daha kurnazdır,” kimden daha kurnaz olduğunu anlayamadı. Corrado dedi ki: “Haydi, elimizi çabuk turalım, yoksa gece bastıracak.” İşçilerden daha genç olan, kamyonetin yan tarafının vidalarını çevirmeye başladı, üstüne tırmanıp yan tarafı ayağıyla itti. Mıcır tozlar

1. Palmiro Togliatti (1893-1964): 1927'den ölümüne değin İtalyan Komünist Partisi'nin genel sekreterliği yapmıştır. (Ç.N.)

arasında yere döküldü. Corrado bir tırmık alıp onu bahçe yoluna yaymaya başladı. "Hele bir el atın," dedi, "sundurmanın altında iki kürek var, on dakikada bitiririz."

İşçilerden daha yaşlısı sundurmanın altından kürekleri almaya giderken kendisi geri çekildi, sedirin üstüne oturup işlerini bitirmelerini bekledi. Sonu gelmeyecekmiş gibi geldi. Bir mektup yazmak istiyordu, ama ışığı yakacak olursa orada bulunduğunu anarlardı. Kasabanın saati beşi çaldı. Nihayet kamyonetin uzaklaştığını işitti. Yazı masasına gitti ve ağır pirinç altlığıyla kilise şamdanlarını andıran abajuru yaktı. Antetli ve armalı bir yaprak aldı, kâğıt keseceğiyle o basılı kısmı kesti. Şöyle yazdı:

"Sevgili Nemo,

Şimdi bulunduğun odada duvarın yanında bir sandık var. Eski giysiler ve başka öteberiyle dolu. İçine bakmanı rica ediyorum, o zaman anlayacaksın. Ben çocukken gelip karıştırırdım. Sonra yasakladılar."

Bir oturuşta yazdı, sayfanın iki yüzünü dolduruverdi. Bir daha okumadı bile. Kâğıdı dörde katlayıp zarfın içine yerleştirdi. Sonra yeniden çıkardı ve bir not ekledi: "Gidip bodruma bir göz atmaya karar verdim. Anlıyor musun? Gidip göreceğim ve sonunda anlayacağım. Yıllar önce yalnız bir kez gitmişim, çok korkuyordum, durmadan şu tekerlemeyi söylüyordum: *ênchete pànchete pìnchete inè.*"

19.

Kendini göstermiş olmak için yemek salonunda oyalandı. Flora bir kâse şantiyi kabartmakla uğraşıyordu. Annesinin kuaförle meşgul olduğunu öğrendi, aşağıya ancak ondan sonra inecekmiş. Yemek salonunda sofraya kurulmuş-

tu bile, hizmetçi kız son ayrıntıları tamamlıyor, ince gümüş kadehlere karanfiller yerleştiriyordu. Kızın bayramlık üniformasını giymiş olduğunu fark etti: pilili siyah elbise ve beyaz önlük. Sofra hizmetine başlarken dantelli bonesini de başına takacaktı. İki konuğun kim olduğunu tahmine çalıştı. Biri herhalde Kont Tullio. Fakat hayır, olanaksızdı. Eğer İtalya'ya ayak basacak olursa o dalavereciği Porto Azzurro'ya¹ tatile gönderirlerdi: Annesinin o durmadan ağladığı günlerde Flora söylemişti. Sepetten bir krik krak aşırıldı ve büyük kapıdan çıktı, çünkü mutfakta görünmek istemiyordu.

Gece bastırmıştı, ama Aprilia'nın henüz garajdaki yerinde olmadığını görebildi. Cebini yoklayıp pilli el fenerini unutmadığından emin olmak istedi. Yeşil boyalı yası bir kutuydu, camdan bir başı vardı; üstünde korkunç bir kilise resmi bulunuyordu ve şöyle yazılıydı: *Montenaro'ya gittim, seni andım, bu hatırayı aldım*. Yıllar önce Flora getirmişti, kasabanın papazınca düzenlenen bir geziye katıldığında.

Bodrum kapısının önünde durdu. Terlediğini fark etti ve derin derin soluk aldı. Bir adım ileriye üç adım geriye, üç adım ileriye bir adım geriye, üç adım sola bir adım sağa attı. Yüreği alabora olmuş, kanı şakaklarında zonk-luyordu. Dedi ki: "Sakin ol, Duccio, sakın ol, yalnızca sileceksin."

El fenerini ancak kapıyı sıkıca kapattıktan sonra yak-tı. Tavanın kubbeli oluşundan ötürü o yerde pabuçlarının gıcırtısı bile derin bir gürültü gibi yankılanıyordu. Soğuk iğneleyiciydi. O yüzden eskiden mahzen olarak kullanılırdı, sahipleri henüz kaliteli şarap üreticiliği yapıyorken,

1. Elba Adası'nda tatil beldesi olan Porto Azzurro'da bulunan Longone Kalesi XVII. yüzyılda İspanyollar tarafından savunma amaçlı inşa edildi; XIX. yüzyıl ortalarından bu yana cezaevi olarak kullanılmaktadır.(Ç.N.)

bağlara bakmak köylülerin eline kalmamışken. Bir köşede örümcek ağlarıyla kaplı kırık dökük fıçılar hâlâ duruyordu. Çimentodan üzüm teknesinin yanında eski bir el tulumbasıyla kocaman bir küvet vardı. İnce bir pas çizgisi boşalma deliğine değin küvetin bütün çeperini dolaşıyordu.

İlerledi ve fenerin ışığıyla duvarları incelemeye koyuldu. Lekeler iyice görülüyordu, sahiden de nem lekesine benziyorlardı. Eliyle dokunmak geldi içinden, ama elini geri çekti. Elini duvara değdirmemek için kömür parçasını ucundan tutarak, lekelerin belli bir şemaya uymadan, öngörülemez bir biçimde alçalıp yükselen kenarlarını dikkatle çizdi. Duvarların hepsinde titiz ve özenli bir çalışma yaptı. Bitirdiğinde, lekeler açık seçik belirlenmişti. Tuhaf bir sıradağı andırıyorlardı, koyu renkte bir bulut çiti. Küvetin kenarına ilişip bir an dinlendi. Kömür parçasının çoğu tükenmişti, ama duvara elini değdirmeden işini bitirmesine yetecek kadar kalmıştı. Dipteki duvardan başladı, böylece işi tamamladığında çıkışın yakınında bulunacaktı. Haçları çarçabuk çizdi, her bir lekenin üstüne, koşar adım ilerleyerek. Saydı: bir iki üç dört beş altı...

Dışarıya çıktığında ağladığını fark etti. Sessizce yaşlar boşanıyordu gözlerinden, durduramıyordu.

20.

“Bisikleti bahçede unuttum,” diye bir yalan attı, “garaja koymaya gidiyorum.”

Flora bir şey demedi: Bütün dikkatini bardakları tepsilere dizmeye ve portakal dilimlerini soymaya vermişti; dilimleri rendelenmiş buzla dolu bir leğenin içindeki kristal kupalara zarıfçe yerleştirmektedir.

Yanına kalem ve yapışkan şerit alıp almadığını kontrol etti. Öbür şeyleri önceden kilere gizlemişti. Annesinin balkonunda ışık yanıyordu, suare için hazırlanıyor olmalıydı. Jacopo Dayı'nın penceresi de aydınlıktı. Çan kulesinin saati dokuzu çaldı. Karayolunda bir arabanın yavaşlayıp farlarını parmaklığa çevirdiğini sandı. Ama davetlilerin gelmesi için çok erkendi: Flora ancak ona doğru geleceklerinden emindi.

Işığı yaktı, kepengi indirdi. Kimse gelip rahatsız etmeden işini görebilirdi. Karton kutuları ayağıyla gürültü çıkarmaya çalışarak kımıldattı. Çıt çıkmadı. Elini açarak kutuların üstüne vurdu ve kulak kabarttı. İyiye alamet olduğunu düşündü, ama ihtiyaten kutuyu süpürgenin ucuyla itti. İki parmağıyla tutarak ihtiyatla kaldırdı. Sıçan ölmüşse benziyordu. Kafesin bir köşesine karnı havada der-top olmuştu, ayakları kaskatı kesilmişti. Bahçıvan makasını alıp birkaç kez dürtükledi. Sahiden de ölmüştü. Kafesi salladı, hayvan kendi ağırlığıyla bir yandan öbürüne kaydı.

Gerekli şeyleri sakladığı kutuyu arandı, hangisi olduğunu anımsamıyordu. Derken aklına talaş dolu bir kutu geldi, üstünde çaprazlama bir kırmızı yazı basılmıştı: kırılacak eşya. Alüminyum kâğıdı aldı, yere yaydı, kırışıklarını gidermek için güzelce düzeltti, kafesin kapısını açtı, sıçanı oraya kaydırды. Makasla ite ite kâğıdın ortasına özenle yerleştirdi. Sonra içinden gerdanlık gibi bir demir tel-den halkacık geçirdiği beyaz karton parçasını aldı. Başka bir karton parçasında bir yazı denemesi yaptı ve kendi elyazısını değiştirmeyi başarmış mı diye baktı. Galiba büyük harfle yazsa daha iyi olacaktı. İkinci bir deneme daha yaptı, ondan memnun kaldı. Bunun üzerine pusulaya şöyle yazdı: *Sıçan Barbarello öldü gitti, bu şatonun sahibiydi.*¹ Gözlerini başka bir yöne dikmeye çabalayarak halkayı

1. Yerel bir çocuk masalının tekerlemesi. (Ç.N.)

farenin boynuna geçirdi. Hayvanın bıyıklarının parmaklarına değdiğini hissederek ürperdi. Alüminyum kâğıdı kıvırdı, yapıştırıcı şeritle tutturdu. Büyük kutudan bir parça ambalaj kâğıdı alıp elinden geldiğince paketledi. Köşelerin katları kalkmasın diye yine iki ufak yapıştırıcı şerit parçasıyla sabitledi. Alıcının adını yazacak en uygun yerini aradı ve büyük harflerle annesinin adını yazdı, soy-luluk sanını belirtmeye de özen gösterdi.

Kapanı sakladı, kutuları eski yerlerine koydu, zemini alüminyum kâğıt ve yapışkan şerit artıklarından dikkatle temizledi. Taşlarda ufak bir kan lekesi kalmış olduğunu fark etti, ıslak bir paçavrayla sildi. Son olarak kollarını sıvayıp dirseklerine kadar kuvvetle ovuşturarak yalakta el-lerini yıkadı. Dışarı çıkmadan önce ışığı söndürdü.

Annesinin balkonu hâlâ aydınlıktı, Jacopo Dayısının-ki de öyle. Servis kapısının parmaklığına ulaşmak için bah-çeden geçmekten kaçındı. Kendisini bütün gözlerden giz-leyecek kurtbağrı çitinin ardından dolanmayı yeğledi. Pa-keti posta kutusuna yerleştirdi, çarçabuk eve girdi. Flora aperitifler için minik buz küplerini, tuzlu bademleri ve çamfistıklarını hazırlıyordu.

“Annen odana gitmeden önce ona iyi geceler deme-ye uğramanı istiyor,” dedi, kâselerden buz küplerini çı-karmaya uğraşırken. “Seni bütün gün görmemiş.”

21.

İşte, yeniden yalnızdı, o uzak zamanlardaki gibi...

Yasak mıydı? Günah mıydı? Melek Duccio muhbir-lik eder miydi? Ama çaresini biliyordu. Yavaş yavaş tem-poyla mırıldandı tekerlemeyi:

*Ènchete pànchete pìnchete inè
àbile fàbile triulitè
rèsete pèsete raus straus!*

Döşeme taşlarında yalınayak. Ne de uzundu koridor! Annesi dinleniyordu, herhalde Flora da öyle. Ağustosböceklerinin dur durak bilmeden cırladığı o yaz ikindilerinde kendisi de dinlenmeliydi. Ama uyku tutmuyordu. Bir daha, bir daha deniyordu. Uyumak istiyordu. Gözlerini yumuyordu, ama gözkapaklarının altında bir alay minik ışıltı dolaşıyordu. Uyumalıydı! Uyumalıydı!

Ninnilerin benim olsun
uykularım senin olsun
akan sular ömrün olsun
ninni yavrum, kuzum ninni

Yastığına sarılmış, ninniye bir daha bir daha yineliyordu. Belki tavandaki şövalyelere bakarsa zaman daha çabuk geçerdi. Tik-tak, tik-tak, sessizlikte ön odanın sarıkaçlı saati. Zaman yuvarlak bir şey, her gün hep aynı. Oracıkta hep ve dönüyor, dönüyor. Birisi bahçe yolundan geçerse panjrlardan, tavanda baş aşağı duran şövalyelerin arasından giriyordu. Baş aşağı duran Corrado bir gözü kör şövalye Costantino'nun atının ayakları altında kalıyordu. Uyumalıydı! Uyumalıydı! Şöyle, gözleri yumulu, beş dakika daha, derin derin soluk alarak, akşamları Flora'nın mutfak iskemlesinde yaptığı gibi; artık Melek Duccio uyuyakalmıştır, kesinlikle dayanamamıştır, yataktan kalkılabilir. Ama çok yavaş, yalınayak. Tanrım, koridor amma da uzun! Bir saat önce de böyle uzun muydu yoksa bu arada mı uzadı? Annesi dinleniyordu, herhalde Flora da öyle; aşağı kattan tıkırtı gelmiyordu. Ama kapının tokmağını çevirirken korkunç bir kuşku: Ya Melek Duccio uyuyakalmadıysa? Ya arkasında hiçbir şey yokmuş gibi yap-

rak duruyorsa, çıt çıkarmadan? Bir şey daha söylemekte yarar vardı, ama zihninden, işittirmeden.

*An tan tès
fili mani pès
fili mani cuculüs
an tan tüs.*

İçerisi karanlıktı, toz kokuyordu, penceresi yoktu, yalnızca tavan arasına varmadan önceki ikinci merdiven sahanlığına açılan buzlu camlı bir pencerecik. Mobilyalar yığılmıştı: aynası lekeli bir gardrop, bir masanın üstünde bir sehpa, talaş kaplı bir sedir ve üstüste konmuş bir dizi çekmece. Kapıyı kapatıp ışığı yakıyordu, odanın ortasından sarkan tele asılı bir ampul. Bavul güve doluydu; kapağını kaldırırsa arı gibi oğul verirlerdi. Aradığı şeyler dipteydi, önce bir kat gazete yayılıydı, sonra samana sarı-lı eski tabaklar. O yüksek asker kepini başına geçiriyordu, püskülüyle ve kurukafasıyla¹. Sonra da tabancalı meşin kemeri ve fişekliği takınıyordu. Gardrobun aynasındaki hayaline bakıyordu. Melek Duccio bile korkardı.

22.

Nemo,

Kimi zaman senin yeteneksizin, alçağın biri olduğuna inanasım geliyor, kendi denizci haritalarından başka şey düşünmeyen bir adam, dünyanın mini mini bir parçacığından ötesini görmeyi beceremeyen bir bencil. Şimdi de içimden senin ken-

1. Faşist üniforması başa giyilen ve üzerinde bir madenî kurukafa rozeti bulunan siyah fesle tamamlanırdı. (Ç.N.)

dini kilitlediğin odanın kapısını kırmak, seni tekmelemek geliyor, çünkü benim sandığım gibi değilmişsin.

Yalvarırım, yine eski Nemo ol, Nemo, çok geç kalmadan. Hem şimdi biraz da beni düşün, çünkü senin kumanda pence-
renden benim eskiden bilmediğim ve şimdi anladığım şeylerin
göründüğüne inanıyorum. Ve sen gözünü torpil periskopuna
uydurduğunda, bütün o şeyler hedefin ortasına geldiğinde,
kolunu indirir, bana bir işaret verirsin, ben levyeleri indiririm,
ve torpiller fırlar, suyu yarıp giderler, fışsss...

23.

Kapıyı anahtarla kilitledi.

Soyunmasına gerek olmadığını düşündü, nasıl olsa az
sonra kalkacaktı. Aşağıdan hafif, hoş bir müzik geliyordu,
neşeli bir parça. Pencerenin karanlığını görmemek için
kalkıp perdeleri çekti. Ufak masaya gidip çekmecelerden
orada bulmalarını istemediği şeyleri yok etti. Yazı yazdığı
bütün sayfaları topladı. Hepsini, eski okul ödevlerini de,
anlamsız tümcelerin, önemsiz kıvrır zıvrır şeylerin yazılı ol-
duğu sayfaları da. Hepsini masanın üstünde bir yığın yap-
tı, hoşnutlukla baktı. Sonra son çekmecede, yazlık göm-
leklerinin altında, kitaplıktaki "Küçük Toksikoloji Rehbe-
ri"ni anırsamaya çalışarak ezberden yazdığı sayfayı giz-
lemiş olduğunu anımsadı. Bulup çıkardı, yırtmadan önce
bir kez daha okudu:

MYCOBACTERIUM MURINUM. *Tek hücreli, pro-
cariota, tüberkül türü, genetik, ama eucarioti gibi çekirdek
halinde düzenlenmemiş materyale sahiptir. Boyutları son
derece küçük olduğundan normal mikroskopla iyi gözlemle-
nemez, belirlenmesi için belirtici maddeler (sıradan renklen-*

diriciler) kullanılması ya da kültür yapılması gerekir. Tohum ekimi mikroskop camları üstünde organik veya sentetik (bu durumda katılaştırıcı olarak Agar kullanılması tavsiye olunur) kültür ortamında yapılır, orada hayli hızla koloniler halinde gelişir (dakikada 20 cm büyüme), çıplak gözle de görülebilen uzantılar üretir. Bakterinin devreye girmesi hemen her zaman öldürücü olur, zira mikroorganizma akciğer yollarına saldırarak hemen tahrip eder. Ama en uygun kültür ortamı kokmuş balıktır, genellikle mikroskop camlarında o kullanılır. Bir damla kùltive sıvı birkaç milyon bakteri içerir. *Meycobacterium murinum*un otopside teşhisi çok ender, ya da pratikte imkânsızdır, çünkü toksin ya da başka toksik izler bırakmaksızın kalbi ve dolaşımı felce uğratar; öte yandan hasta kriz aşamasındayken genelde "Boletum" türünden (bkz.) toksik etkenlerin gösterdiği tipik zehirlenme belirtilerini göstermez.

Lavaboyu özenle kuruladı, bütün kâğıtları buruşturup orada ateşe verdi. Bir anda yanıp kül oldular, fayansın üstünde çepeçevre bir duman şeridi kaldı geriye. Kiri ıslak bir bezle sildi ve musluğu akıttı. Lavabonun altındaki ufak dolabı açıp havayı kokladı. Kusursuz, hiç mi hiç kokmuyordu. Minik poşet sımsıkı kapalıydı. Ufak plastik pakete parmağını bastırdı. Yumuşakça, suluydu. Kırmızı balık tümüyle çürümüş olmalıydı.